

HIGIEZINEN AGENTZIEN TESTINGA

BILBOKO ATZERRITARREK ALOKAIUKO
ETXEBITZAK ESKURATZEKO PAIRATZEN
DUTEN DISKRIMINAZIOARI BURUZKO IKERKETA

Comisión de Ayuda
al Reintegrado en España
CEAR

Babestu dute:

ELISKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

ENPLEGU ETA GIZARTE
GAJETAKO SAILA
Gizarte Gaietako Sailburuordetza
Gizarte Zerbitzuetaiko Zuzendaritza

DEPARTAMENTO DE EMPLEO Y
ASUNTOS SOCIALES
Viceconsejería de Asuntos Sociales
Dirección de Servicios Sociales

Koordinazioa:

Miguel Ángel Navarro, Tinixara S. Guanche, Brígida Ridruejo

Parte-hartzaileak:

Mamadou S., Mohamed O., Román F., Zuriá A., Ababacar S., Fethi B., Iñaki R., Kepa A., Oumar C., El Mehdi B., Xabier A., Susana M., Ibrahima M., Yassine K., Peio E., Alejandra S., Ibrahima S., Cheik G., Driss O., Gustavo P., Txus E, Ousmane, Yahcov R., Javier V., Pappé, Ajmal A., Igor M., Inés V., Karmele G., Patxi D., Xabier A., Jon L., Almudena C., David S., Vanesa B., June F., Lucía M., Jon R. y Raquel C.

SOS Arrazakeria www.sosracismo.org

CEAR-Euskadi www.cear.es

Diseinu eta maketazioa Goitibera Aldizkaria

Inprimatze Sacal

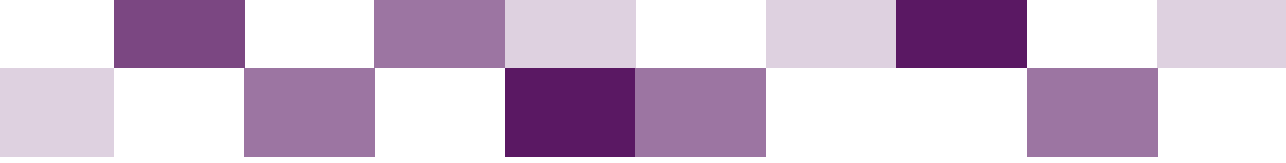
This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/>

Ikerketa hau hainbat lagunen militantziari eta konpromisoari esker egin ahal izan da. Giza eskubideak betetzen direla zaintzeko borroka amets kolektibo bat da, eta, Eduardo Galeano gogora ekarrita, utopia horretara iristeko urratsa izan da lan hau. Eskerrik asko, beraz, lan honetan parte hartu duten eta hori posible egin duten guztiei; eskerrik asko guztiei, borroka horretan jarduteagatik eta egunero hasten dituzten borroka guztiengatik.

Aurkibide

Hitzaurrea	9
1.- Sarrera	15
2.- SOS Arrazakeria eta CEAR-Euskadi	19
3.- Proiektuaren helburuak	23
4.- Hipotesiak	25
5.- Etxebizitzaren egoera, Euskadin	
5.1. - Merkatu librea	27
5.2. - Babes ofizialeko etxebizitzak	31
6.- Etorkinek etxebizitza eskuratzeko dituzten aukerak	
6.1.- Etxebizitzen baldintzak	35
6.2.- Eskuragarritasuna	36
6.3.- Etxebizitza eskuratzeko ibilbideak	37
7.- Diskriminazioa, arrazakeria eta xenofobia	
7.1.- Kontzeptuak	51
7.2.- Etxebizitza eskuratzearekin loturiko diskriminazioa	53
7.3.- Etxebizitza eskuratzeko diskriminazioaren ondorioak	55

8.- Landa ikerketa – Testinga	
8.1.- Testingaren erabilera	59
8.2.- Tesgingaren antolaketa	61
8.3.- Aurrera begirako irakaspenak eta ildoak	63
8.4.- Gauzatutako jardueren kronograma	65
9.- Lortutako emaitzak	67
10.- Ondorioak	85
11.- Lanerako proposamenak	87
Epílogoa	89
Bibliografía	93
Eranskinak	97

Hitzaurrea

Xabier Aierdi
Soziologo. UPV-EHU Unibertsitateko irakaslea
Immigrazioaren Behatokiko Zuzendari ohia

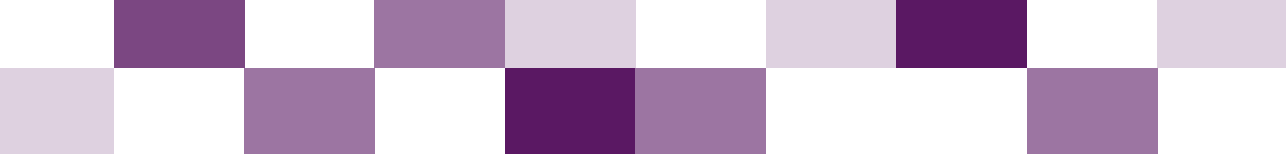
Lau koalizio, eta aukera egitura bat?

Gaur egun, immigrazioari buruz jarrera eta jokabide xenofoboaren sorrera azaltzen duen arrazoia baino gehiago, jarrera horiek justifikatzeko eta legezkotzat jotzeko aitzakia edo koartada da mundu mailako ekonomia krisia, eta hori kontuan harturik, komenigarria iruditzen zait lau koalizio handi proposatzea. Egina dut jendaurrean ideia honen azalpena, aurretik ere, baina idatziz emango dudana lehen aldia da. Lau koalizio horiek hainbat maila eta eduki biltzen dituzte, baita hainbat subjektu ere. Helburu zuzena lau koalizioak antolatu ahal izatea izango litzateke; baina hori, seguru asko, ezinezkoa izango da denbora luzean. Edonola ere, ez litzateke gutxi, inondik ere, lehenengoa lortzea, hori baita, zalantzarik gabe, premiazkoena. Beraz, deskriba ditzadan, lehenbailehen, lau koalizioak, horietako bakoitzean inplikaturik dauden subjektuak eta biltzen dituzten edukiak.

Lehenengo koalizioa: ikerketa eta gizarte ekintza

Lehenengo koalizioak “aldekoek” osatua izan behar du; alegia, pertsonen mugikortasunari mugarik ez ezartzearen alde daudenen edo hura aztertzen edo hartan arreta jartzen dutenen osatua. Onartezina da subjektu horien artean komunikazio zubi gehiago ez egotea, eta borondaterik ez ikustea gertatzen denaren ezaugarriak zehazteko hitzarmen bat lortzeko. Seguru asko, praktika da teoriarik onena; baina egia da, halaber, laguntza premiazkoa izanik aktibismoari lehentasuna ematen diotenen ez dutela teoria beti aintzat hartzen. Gaiak egin behar da desadostasun hori, ezinezkoa baita zentzuz (zentzu onez) orokortzea, baldin eta ez bada errealitatearen deskribapen on bat abiapuntu hartzen.

Deskribapen horretarako, zientziak –ni soziologiari buruz arituko naiz– eta aktibismoak

ezin atzeratzeko hitzarmen batera iritsi behar dute. Besterik uste bada ere, migrazioen fenomenoak ezohikotzat edo anormaltzat jotzen dugun heinean, bazka ematen diegu xenofoboiei. Alboko eragina izango da, eta bilatu gabeko ondorioa, baina gure interesen kontra egiten duen ondorio bat ere bada, nolana ere.

Zer ekarpen egin ditzake soziologiak testuinguru horretan? Soziologiak zientzia normalizatzailea izateko joera du, eta jokabide ohikoenak ditu aztergai: modak; horregatik, hain maiz gertatzen ez diren edo gizartean hain agerikoak ez diren beste jokabide batzuk alboratzeko joera izaten du askotan. Horretantxe dago ikuspegi soziologikoaren arriskua: diskriminazio fenomenoak baztertera eramatea eta halakorik ez dagoela uste izatea.

Arretaren eta harreraren eremutik ikusten den errealitatea eta soziologoak goitik ikusten duena beharbada elkarren oso bestelakoak izango dira, eta saihestezina da eguneroko esperientziaren neurritz gaindiko irudikapena egitea eta eztabaidaezinenaren kategoriara eramatea. Onkologoaren sindromea esaten zaio horri: pertsona orok minbizia duela pentsatzen du, bere kontsultan aztertzen dituen guztiek minbizia dutelako edo minbizia izan dezaketelako joaten direlako.

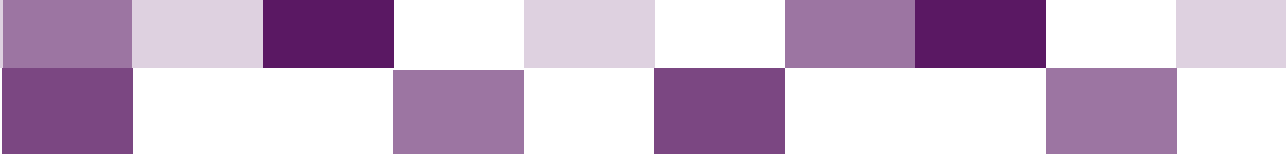
Soziologiaren normaltasunak eta arretaren eta aktibismoaren normaltasunak gutxieneko diagnostiko komun bat hitzartu beharko lukete, baldin eta nolabait saihestuko badira soziologiak bazter utzitako horrek sortzen duen ezaxola eta aktibistaren neurritz gaindiko irudikapen efektua. Neurritz gaindiko irudikapenaren mekanismo hori da, hain zuzen, immigrazioaren kontrako diskurtsorik kaltegarrienak elikatzen dituenak, partikularra dena orokortzen duen heinean.

Gure gizartean, immigrazio fluxu handien hartzaile diren gizarte guztietan, immigrazioaren kontrako ikuspegi/diskurtso zorrotza zabaldu ohi da, lau argudio nagusi hauetan oinarri hartuta: 1) beti daude immigrante gehiegi; 2) lanari kalte egiten diote; 3) de-linkuentzia sustatzen dute, eta 4) ezin gizarteratu diren kulturetakoak dira.

Ikuspegi horren aurrez aurre, akatsik gabeko ikuspegia agertu ohi da, honako beste lau ideia hauetan oinarrituta: 1) Ez dago mugarik immigrante bolumenarentzat; 2) haiek esplotatzea da lan arloko arazo bakarra, 3) haiekin modu xenofoboan aritzea da benetako delitua, eta 4) haien eredu kultural desberdinak aberasgarriak dira guretzat.

Ikuspegi zorrotzak anormal edo ezohiko egiten du immigrazioaren fenomenoak, eta fenomeno horri leporatzen dio gizarte arazo guztien errua; baina horren alternatiba ezin izan liteke neurritz gaindiko larritasunaren ikuspegia, horrek ere anormal eta eguneroko jardura arruntetik urruneko bihurtuko baitu fenomenoak.

Seguru asko, gizarte errealitatera iristeko bideei dagokienez, ez da izango besteak baino askoz ere pribilegiatuagoa den biderik, baina errealitatea bakarra da. Pertsona adina errealitate dagoelako kontu hori egokia da autolaguntzako liburuatarako. Lehenengo koalizioaren agindu kategorikoa da errealitatea haren nondik norakoei hobekien egokitzen zaien moduan deskribatzea, elkarrekin deskribatzea. Adierazle batek ezer neurtzen ez duela entzutea, berriki entzun dudak bezala, zentzugabekeria ez ezik, ezjakintasuna ere bada. Koalizio honen oinarrian elkarrenganako errespetua ezarri behar dugu, baita

kulturartekotasuna egiteko eta integrazioa formulatzeko gure ustez behar diren noranzko biko euskarri berak ere.

Bigarren koalizioa: eragile politikoak, instituzionalak eta gizarte eragileak

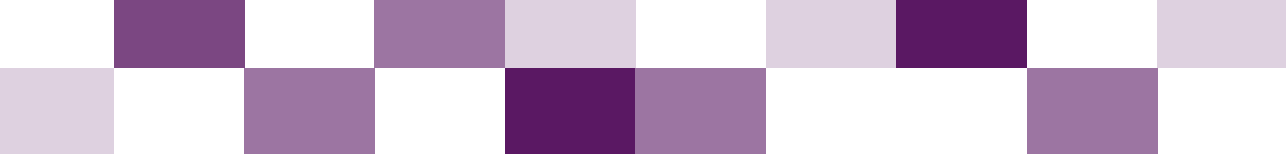
Ezin liteke normaltzat hartu immigrazioaren kudeaketak politikaren alorrean boomerang modura jardutea eta immigrazioaren zentzuzko kudeaketa egiteko ezartzen diren neurri politikoek neurri horien sustatzaileak zigortzea, eta, aldiz, beste gizarte eragile batzuk babestea, hala nola enpresaburuak, harria bota eta eskua gordetzen dutelako. Enpresaburuaren klasea aipatzen dugunean, beste eragile batzuk ere hartu behar dira kontuan, hala nola ikerketa ofizialak egiten dituzten kabineteak, banketxeak, sindikatuak, etab.

Orain dela hilabete batzuk EEGABek immigrazio premiei, zahartzeari eta emakumea lan munduan txertatzeari buruz argitaratutako jakinarazpen oharra irakurri duena harri eta zur geldituko zen, jakina, inolako funtsik gabe proposatzen baitu ehunka milaka immigrante behar direla Euskadin jarduera egiturari eusteko, ohar hori idazten parte hartu duten eragileek zer betebeharrak dituzten zehaztu gabe. Eragile eta erakunde asko daude politikak modu gutxi-asko hertsigarri bultzatzen eta baldintzatzen dihardutenak beren gain inolako erantzukizunik hartu gabe. Ekonomia krisiarekin, sistema demokratikoak ordaintzen ditu finantza tsunamiak, eta gero eta zilegitasun gutxiago dakarkio horrek; eta, era berean, immigrazioaren kudeaketarekin ere maila politikoak baino ez du zilegitasuna galtzen. Batzuetan, arrazoiz; beste batzuetan, ez horrenbeste.

Adibide bat jartzearen, ez legoke gaizki noiz edo noiz enpresa konfederazioaren bat politikariak laguntzeko prest agertzea eta adieraztea bat datorrela erregularizazio prozesu jakin batekin –edo beste edozein neurriarekin–, nahiz eta eskasa izan, edo sindikatuek ez ematea lehentasuna enpleguaren merkatu nazionalari; batzuek zein besteek adiskidetzeko prozesuei nola aurre egingo dieten adieraztea; ikerketa erakunde ofizialek eztabaidak arrazionalizatzen laguntzea, etab. Hau da, nork bere erantzukizunak bere gain hartzea. Immigrazioaren kudeaketa ez dagokie soilik gobernuei edo hirugarren sektoreari, eta, bien bitartean, saihestu egiten dute beren erantzukizuna beste erakunde batzuek, immigrazioaren onuradun material handiak direnek, bai bide murriztaileak hartzen direnean, bai bide horiek lasaitzen direnean. Bigarren koalizio honetan, ezinbestekoa da eragile bakoitzak dagokion erantzukizuna bere gain hartzea. Zoritxarrez, eragile horiek egon hor daude, baina ez dirudi neurria emango dutenik.

Hirugarren koalizioa: immigrazioaren alorreko erakundeak eta agintari politikoak

Bestalde, ezinbestekoa da errealitate immigrantearen *ad-intra* kudeaketa, eta horretarako joko zelai bat finkatu behar da asoziazio edo elkarten mundu horren eta erakundeen

eremuaren artean, zeinetan erakundeen eremuak lagunduko baitu elkarteen esparruaren jabeakuntzan eta elkarteen munduak zenbait eskakizunen kudeaketan. Zenbait eskakizunen gobernagarritasuna gobernantza moduan gauzatu behar da, eta kudeaketaren parte batean esku hartu behar du elkarteen munduak; horretarako, ordea, lidergo finkoak eta organizazio egitura sendoak behar dira. Immigranteen elkarteen munduak, halaber, eskakizunaren logikatik baterako kudeaketaren logikara igaro behar du.

Laugarren koalizioa: inpunitatearen kontrako koalizioa

Inpunitatearen kontrako egiturari dagokio zedarritzea zer esan daitekeen eta zer ez, eta zer egin daitekeen eta zer ez. Horretarako, ezinbestekoa da aurretik aipatutako eragile askoren lankidetzeta –nahiz eta zenbaitek *free-rider* edo bizkarroi gisa jardungo duten–, lehenik, zedarritze hori gauzagarria izan dadin eta, bigarrenik, eraginkortasun politikoa izan dezan. Egitura ahuldu edo erabat hautsi egiten da alderdiren batek bere eremuan alderdi xenofoboa gainditu nahi duenean edo harekin lehian sartzan saiatzan denean; jendeak ustez pentsatzen duenaren izenean komunikabide batek gure baitan dugun txarrena ateratzeko bideak zabalik uzten dituenean edo gertatutakoarekin bat ez datorren informazio bat izenpetzen duenean; edo gizartean edozer gauza esateak inolako ondoriorik ekartzen ez duenean.

Egitura horrek, eraginkorra izango bada, immigrazioaren fenomenoaren interpretazio esparru bat behar du, pertsona guztien duintasunean eta berdintasun intrintsekoan eta bazterkeriarik gabean oinarritua. Inpunitatearen lerro gorria urratzea galarazi behar du. Ikuspegi politikotik zuzena denak ospe txarra izaten du, baina arrazoizko mekanismoa da jokabide onartezinak neutralizatzeke eta errespetuzko testuinguruak indartzeko. Okerrean jarrita, ez du tarterik utzi behar, behintzat, immigrazioaren kontrako diskurtsoetatik jokabideen eremura igarotzeko.

Aurreko koalizioen eta, bereziki, koalizio honen azken helburua da immigrazioaren gertaeraren aldeko isiltasunezko espiralak antolatzea eta horiei eustea, edozer gauza esaterik edo egiterik eta edonola esaterik edo egiterik izan ez dadin. Hau da, desegin egin behar dira “burutazioen kabineteak”.

Ba al da aukera egiturarik?

Azkenik, bihozkada bat, uste sendo batean oinarritua: Euskadin bada aukera politikoko egitura bat, aurreko koalizioetatik berrelikatzeko aukera eman beharko litzaiokeena. Hain zuzen ere, euskal gizartearen oinarritzko lau posizio politikoetatik hiruk segurtasun sare bat osa dezakete, gizarte eremutik iradoki, sustatu eta kontrolatu beharrekoa.

Zehazki, erdi-eskuineko alderdi demokrata-kristau bat dugu, EAJ, eta bi sozialdemokrazia –PSE eta Bildu-Amaiur–, eta baita beste alderdi txikiago batzuk ere, orbita aurrerakoian kokatuak, zirkulu birtuoso bat osa dezaketenak, gizartearen atzeraelikadurarik badago eta kontrol lan zorrotza egiten bada.

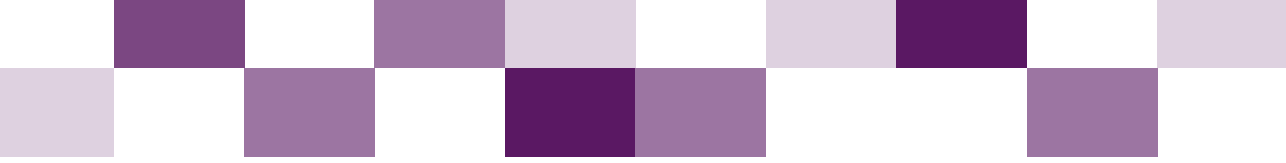
Badaude inpunitatearen kontrako egitura bat sortzeko oinarri moralak, sozialak eta politikoak, eta egitura horrek posible izan behar du. Hiru joera politiko nagusien arteko zaintza eta gizartearen zaintza ezinbestekoak dira Euskadiko Immigrazioarako Itun Sozialak azken puntuan dioena betetzeko: "Immigrazioak eta horiekin batera datozen aniztasun berriek aukera eta pizgarri izan behar dute gu guztiontzat eta etorkizuneko belaunaldientzat nahi dugun euskal gizartea denon artean berriro pentsatzeko. Gaur egun hartzen ditugun konpromisoekin eta erabakiekin asmatzen badugu, etorkizun hobea lortzeko oinarriak jarriko ditugu".

Epilogo

Koalizio gehienak atzeratu egingo dira, baina lehenengo koalizioa behintzat gauzatu beharko litzateke, gure esku baitago. Eta hortik abiatuta da bereziki aintzat hartzekoa Bizkaiko SOS Arrazakeriak eta CEAR-Euskadik egindako ikerketa. Denbora galtzea da, eta batez ere energia alferrik xahutzea, elkar gutxiesten jarraitzea.

Oraingo honetan, garrantziko urratsa egin dute CEAR-Euskadik eta SOS Arrazakeriak, Higiezin agentzien testinga, 2011. Bilboko atzerritarrek alokairuko etxebizitzak eskuratzeko pairatzen duten diskriminazioari buruzko ikerketa lanarekin; izan ere, egiaztatu eta salatu egin dute atzerritarrek etxebizitza eskuratzeko jasaten duten diskriminazio katea. Zorionak koordinatzaileei, parte hartzaileei eta normaltasunaren parametroak nabarmenduz askotan ikusten ez dena ezagutzera emateko aukera eman duten guztiei. Era honetako ikerketekin denok gara garaile, eta diagnostiko komunitatik abiatzeko aukera ematen digute, nahitaezkoa baita sinergia. Krisia izan liteke arrazoia, baina, batez ere, ezin da diskriminazio zigorgabearen zurigarri bihurtu.

Zorionak eta besarkada bana!

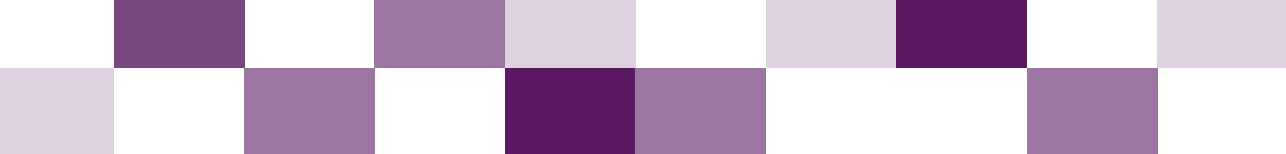
1. Sarrera

Hainbat eremutatik aztertu izan da etxebizitzak gizarteratzeko prozesuetan zer-nolako garrantzia duen, eta gizarteratze maila neurtzeko adierazlea izan da, hain zuzen ere. Talde baten gizarteratzeari buruz hitz egiteko etxebizitzak duen egokitasunaz haratago, etxebizitzak, bere horretan, beste era batera ezin ase litezkeen funtzio batzuk betetzen ditu; esate baterako, kanpokotik babesten gaituen gune itxi bat da, eta hantxe finkatzen ditugu gure bizitza eta gure gizarte erreferentziak. Etxebizitzan eraikitzen dugu gure intimitatea, hantxe bizi gara hurbileneko senide taldearekin edo talde afektiboarekin, eta hantxe egiten ditugu gizarte jarduerak; sozializazio eremu bat da, hortaz. Gainera, zenbaitentzat lanlekua ere bada, eta gehienontzat, sorkuntza pertsonalerako leku bat, zeinetan uztartzen ditugun gure gustuak eta gure nahiak.

Pertsona migratzaile, errefuxiatu edo aberrigabeentzat, aurretik aipatutako funtzio komun horiez gainera, eskubideak eskuratzeko oinarrizko baldintza da etxebizitza. Izan ere, erroldatzea da osasun txartela eta gizarte baliabideak eskuratzeko lehenengo baldintza, eta baita administrazioan erregularizazio prozesua hasteko ere. Bizileku egokia edukitzea beharrezkoa da familia berrelkartzeko prozesua abian jartzeko ere. Horregatik guztiagatik, pertsona horiek gizarteratzeko oinarrizko euskarrietako bat da etxebizitza. **Ezin esan liteke etxebizitzak atzerritarren gizarteratzea bermatzen duenik, bere horretan, baina hori lortzeko conditio sine qua non da.**

Hala eta guztiz ere, egoerak ez du hobera egin; alderantziz, baizik: atzerritarrek gero eta zailtasun handiagoak dituzte bizitokia eskuratzeko. Alokairuko etxebizitzaren eskaintza eskasa, prezio garestiak, etxebizitza publikoen salmenta politika, erosteko merkatura iristeko ezintasuna eta enpleguaren ezegonkortasuna ez ezik, etxebizitzaren jabeen eta eraikuntza enpresen diskriminazioa jasaten dute: jatorriaren edo azalaren kolorearen arabera ukatzen diete alokairuko etxebizitzaren eskaintzara iristeko aukera.

2008. urtean, SOS Arrazakeriak azterketa egin zuen etxebizitza eskuratzeari loturiko diskriminazioari buruz; horretarako, etxebizitzak eta gelak alokairuan eskaintzen zituzten partikularrei deiak egin zizkieten. Horrez gainera, higiezin hainbat agentziatara joan ziren, eta webguneetan agertzen diren iragarkien jarraipena ere egin zuten. Ikerketaren emaitzek diskriminazioaren bi dimentsio agerian utzi dituzte. Batetik, dimentsio sozioekonomikoa: alokairuko etxeen prezioak altuak dira, diru-sarrerak egiaztatzeko onartzen den agiri bakarra lan kontratua da eta banku abalak eskatzen dira, eta baldintza horiek eragin handiagoa dute herritar ahulengana: besteak beste, etxeko lanetan edo pertsonak zaintzen lan egiten duten emakumeengan eta kontraturik gabe eta lan baldintza ezegonkorretan lan egiten dutenengan. Dimentsio horrek lotura estua du bizitokia izateko aukeratik kanpo gelditzea dakarren baldintzetako batekin: eskuragarritasunare-

kin. Gela bat alokairuan hartzeko ere arazoak dituztela erakusten du ikerketak, 250 eta 400 euro bitartekoak baitira topatutako eskaintzen %71,5; horri erantsi behar zaio gelen erdietan ez zaiela errolatzeko aukerarik ematen, eta, aukera hori ematen zaienean, %31k baino ez dute berralokatzeko kontraturik izenpetzen.

Diskriminazioaren bigarren dimentsioa arraza edo etniarena da: hiru hilabeteko jarraipenean, Interneten 19 iragarki topatu ziren diskriminazio eta arrazakeria garbi adierazten zituztenak: "bertakoak baino ez", "atzeritarrik ez", etab. Ikerketan, diskriminazioaren beste erakusgarri hauek topatu ziren: deitu zitzaizen partikularren %65ek bertakoei alokatzen zieten, baina ez atzeritarrei; aurrez aurre bisitatutako higiezinen agentzien %50ek ez zieten atzeritarrei etxebizitzarik eskaintzen, eta eskaintzen %50en ordainketa berme handiagoak eskatzen zitzaizkien.

Lau urte igaro dira ikerketa hori egin zenetik, eta egoerak ez du hobera egin; aitzitik, okerrera egin du. CEAR-Euskadi eta SOS Arrazakeria kalean diharduten erakundeak dira: lehenengoak bitartekaritza zerbitzu bat du etxebizitza gaietarako, eta bigarrenak arrazakeria eta bazterketa egoerei buruzko informazio eta salaketa bulego bat. Batak zein besteak lan gogorra egin dute etxebizitzaren alorrean azken urteetan. Hala ere, etxebizitza eskuratzeko arazoari buruz kontzientzia badago ere, oso fenomeno berezia gertatzen da, gero eta gutxiago baitira diskriminazio egoeren berri ematen dituzten atzeritarrak.

Naturalizazioaren seinale arrikutsua da hori. Migratzaileek, errefuxiatuek eta aberri-gabeek badakite atzeritarrak izate hutsagatik etxerik alokatuko ez dieten pertsonak eta agentziak topatuko dituztela etxebizitza bilatzeko prozesuan. Errealitate hori normalizatzen da bizitoki bila dabiltzanean. Ez gaitu harritzen, eguneroko kontua bihurtu da, onartu egiten da, eta ez da erakundeetan salatzen.

Behin eta berriro nabarmenduko dugu zein den horren guztiaren oinarria: egiturazko diskriminazioa. Atzeritartasun Legea du diskriminazio horrek erakusgarri nagusia, oinarri-zko eskubideak mugatzen eta gizarteko bazterketa eta bereizketa sustatzen baititu; hori guztia, diskurtso politikoen sostenguarekin eta komunikabideak euskarri dituela.

Horregatik, beharrezkoa da, inoiz baino gehiago, jarrera horiek agerian uztea, egoeraren ezohikotasuna eta horren ondorioak erakustea, arduradunak zein diren adieraztea eta gure hirietan egunero egiten diren bidegabekeriak eteteko politika aktiboak eskatzea.

SOS Arrazakeriak eta CEAR-Euskadik borroka horri egindako ekarpena da jarraian aurkezten den txostena, etxebizitza eskuratzeko diskriminazioari mozorroa kentzeko **testingean** parte hartu duten hamarnaka pertsonen militantziaren eta talde lan eskergaren emaitza. Horiei guztiei gure esker ona adierazi nahi diegu, egindako ahaleginagatik; bereziki, lan hau egin ahal izateko berriro ere diskriminazioa jasan behar izan duten atzeritarrei. Esker-rrak, halaber, txosten honen hitzaurrea eta epilogoia idatzi duten unibertsitateko kolaboratzaileei, ezagutza akademikoa liburuetan eta erakundeetako horma itxietan baino askoz ere leku gehiagotan dagoela erakutsi baitute.

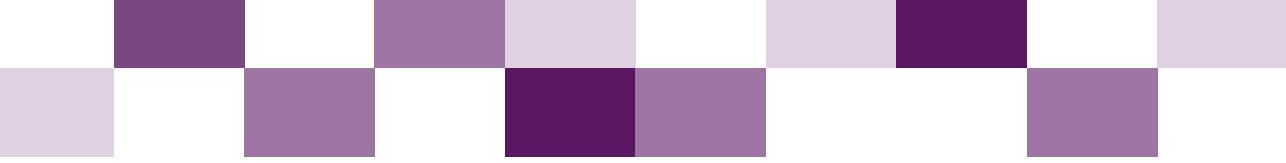
Horiei guztiei, mila esker.

Eskubide berdintasunaren alde. Diskriminazioaren kontra.

CEAR-Euskadi - SOS Arrazakeria Bizkaia

2. SOS Arrazakeria eta CEAR-Euskadi

Ikerketa honek CEAR-Euskadi eta SOS Arrazakeria erakundeen sentsibilizazio eta eragin politikoko estrategiei erantzuten die. Bi erakunde horiek aspalditik ari dira eskubide berdintasunaren eremuan lanean, eta beti eutsi diote beren independentziari, bai idio-sinkrasian, bai jarduera eremuan. Edonola ere, ekimenaren iturburua zein den jakiteko, funtsezkoa iruditzen zaigu bi erakundeek egiten duten lana labur-labur deskribatzea.

SOS Arrazakeria

SOS Arrazakeria **eskubide berdintasunaren** aldeko gizarte mugimendu bat da; biltzar bidezko egitura du, independentea da, eta plurietnikoa; eta arrazismoaren eta xenofobiaren kontra modu aktiboan agertzeko prest dauden pertsona guztiak onartzen ditu bere baitan.

SOS Racismo – Bizkaiko SOS Arrazakeria erakundea 1992ko otsailean aurkeztu zen; hain zuzen ere, immigranteak eta gutxiengo etnikoak gizarteratzearen alde borrokatzeko aurreko urtean sortutako plataforma bat izan zuen sorburu. Eta xede horrekin lanean dihardugu orduz gozotik.

Arrazismotzat hartzen dugu azalaren kolorearen, jatorriaren edo gutxiengo etniko bateko kide izatearen ondorioz sortutako diskriminazio edo segregazio oro, banakakoa, taldekoa nahiz erakunde mailakoa. Uste osoa dugu jarduera diskriminatzaile arrazistek eta xenofoboek pertsonen duintasuna eta eskubide berdintasuna urratzen dituztela. Horregatik, gizarte zuzenago eta berdinago bat eraiki nahi badugu, horiei aurre egin eta ezabatu egin behar ditugu.

Honako hauek dira gure helburuak:

- Arrazakeriaren eta xenofobiaren kontra borroka egitea, berdintasunean oinarritutako gizarte bizikidetzat lortzeko.
- Eskubide eta aukera berdintasunean oinarrituriko aniztasunak aberastasuna dakarrela jabetzea.

- Estereotipoak, aurreiritziak eta estigmatizazioak deuseztatzea, jarrera arrazista eta xenofobo diskriminatzaileei bide ematen dieten heinean.

Arazakeriaren eta xenofobiaren kontrako borroka da elkartearen helburu orokorra. Laburbilduz, gure gizartea osatzen duten pertsonen eta taldeen artean berdintasuneko harremanak lortzea, eskubide eta aukera berdintasunaren esparruan aniztasunak dakarren aberastasunaren balio positiboa azpimarratuz eta jarrera diskriminatzaile arrazista eta xenofobo bide ematen dieten estereotipoak, aurreiritziak eta estigmatizazioak hautsiz.

Horretarako, hainbat sentsibilizazio eta salaketa ekintza eta jarduera egiten ditugu, eta informazioa ematen diegu diskriminazioa jasaten duten pertsonen eta arrazismoaren kontra lan egin nahi duten pertsona edo talde orori.

CEAR-Euskadi

1979an, Errefuxiatuari Laguntzeko Espainiar Batzordea (CEAR) sortu zuten mugetara babes bila iristen zirenen egoerarekin kezkatuta zeuden hainbat lagunek. Orduz geroztik, erakundea hazi egin da alderdi ideologikoari dagokionez –talde gehiagori ematen die arreta–, eta baita alderdi profesionalari eta egiturari dagokienez ere.

Proiektu horren parte txiki bat Euskadin jarri zen martxan, eta horrela sortu zen CEAR-Euskadi gobernuz kanpoko erakundea, 1996. urteaz geroztik berezko izaera juridikoa duena. Hauxe da erakundearen misioa: **“Giza Eskubideak babestea eta sustatzea eta nazioarteko babesa behar duten eta/edo bazterketa arriskuan diren errefuxiatuen, lekualdatuen, aberrigabeen eta migratzaileen erabateko garapena bultzatzea”**.

Gaur egun, 84 lagunek osatzen dute CEAR-Euskadi; boluntarioak dira batzuk, eta soldatapekoak beste batzuk, baina denak ahalegintzen dira misio hori betetzen, zein bere erantzukizunetik, bi prozesu handiren baitan bildutako hainbat jardueraren bitartez: esku-hartzea eta gizarte eragina eta partaidetza.

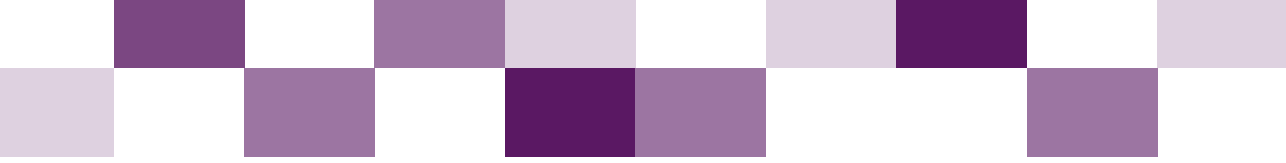
- **Gizarte eraginari eta partaidetzari dagozkion prozesuak** helburu du errefuxiatuen eta immigranteen gizarte eskubideak babestea, behartutako lekualdaketen arazoak errotik deuseztatzea eta harrera gizarte integratzailea sustatzea, herritar kritikoak eta kulturen arteko elkarbizitza bultzatuz betiere. Lan horiek presio politikoaren, sentsibilizazioaren, gizarte partaidetzaren eta komunikazioaren eta informazio publikoaren bitartez egiten dira.

- **Gizartean esku hartzeko prozesuak** CEAR-Euskadiren erabiltzaile diren immigranteen, errefuxiatuen eta aberrigabeen erabateko garapena bultzatzera bideratuta daude, eta gizartea eraldatzea bilatzen dute, kulturarteko elkarbizitza abiatuta eskubide osoko herritarren onespina lortzeko. Garapen hori lortzeko, pertsona bakoitza bere prozesuaren benetako protagonista izatea sustatu beharra dago; horretarako, ordea, ezinbestekoa izango da esku-hartzearen bitartez pertsonen jabeakuntza bultzatzea. Eskaeren arabera, erakundeak hainbat zerbitzu eskaintzen ditu: lehenengo harrera; arreta soziala eta psiko-

logikoa; trebakuntza eta lan orientazioa; eta arreta juridikoa. Eta bide horretatik, 2010. urtean 82 herrialdetatik etorritako 3.007 laguni arreta eman zien erakundeak.

Bi prozesu horiek sare eta plataformetan jardunez garatzen dira, erakundeak gizartea eraldatzearen alde duen ikuspegiarekin bat datozen beste gizarte erakunde batzuen lankidetzari esker.

3. Proiektuaren helburuak

Ikerketaren helburu orokorra hau da: migratzaile, errefuxiatu eta aberrigabeek alokairuko etxebizitza eskuratzeko garaian diskriminazioa jasaten dutela frogatzea.

Helburu orokor horretatik abiatuta, lau helburu espezifiko finkatu dira ikerketan:

1. helburua:

Bilboko udalerrian alokairuko etxebizitza bila dabilzan migratzaileek, errefuxiatuek edo aberrigabeek etxebizitza eskuratzeko jasaten dituzten **diskriminazio egoerak agerian uztea eta egiaztatzea.**

2. helburua:

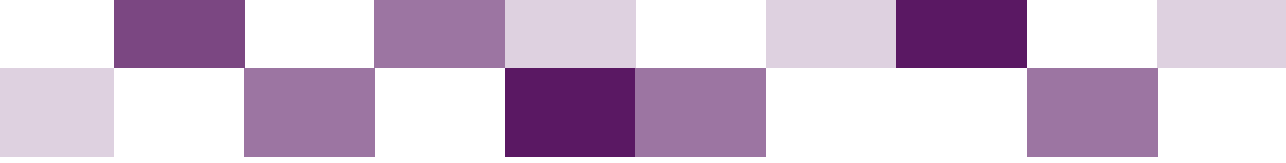
Bilboko udalerrian alokairuko etxebizitza lortzeko orduan **higiezin merkatuan** hainbat herritar talderekin –migratzaile, errefuxiatu edo aberrigabeekin- erabiltzen diren **disuasio estrategiak agerian uztea.**

3. helburua:

Higiezin agentziek hainbat herrialdetatik etorritako herritarrak **nola hartzen dituzten aztertzea.**

4. helburua:

Hainbat **gomendio politiko, juridiko eta sozial** egitea, etxebizitza eskuratzeko aukera berdintasuna bermatzeko.

4. Hipotesiak

Honako hauek dira landa ikerketa honek oinarri dituen hipotesiak:

1.- Migratzaile, errefuxiatu eta aberrigabeei bertako herritarrei baino alokairuko etxebizitza eskaintza txikiagoa egiten diete higiezin agentzietan.

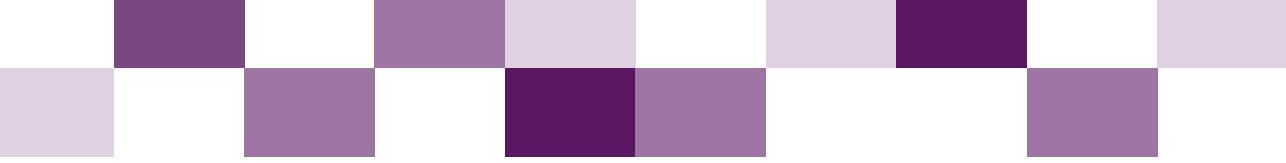
2.- Bilboko udalerrian, bi zerrenda daude alokairuko etxebizitzaren merkatuan: orokorra bata, jende guztiarentzako, eta bertakoentzako bakarrik bestea.

3.- Migratzaile, errefuxiatu edo aberrigabeak diskriminatu egiten dira, gutxi asko, beren jatorriaren arabera. Magrebetik etorriak dira kalteak, etxebizitza bilatzeko aukerei dagokienez, baita gainerakoek betetzen dituzten baldintza ekonomiko berberak beteta ere.

4.- Migratzaile, errefuxiatu edo aberrigabeek bertako herritarrek baino galdera eta baldintza gehiagori erantzun behar diete, alderdi ekonomikoan batez ere.

5.- Migratzaile, errefuxiatu edo aberrigabeek tratatu txarragoa jaso ohi dute higiezin agentzietan.

6.- Migratzaile, errefuxiatu edo aberrigabeentzako alokairu eskaintza, Bilbon, atzerritar proportzio handiena duten eremuetan kontzentratuta dago.

5. Etxebizitzaren egoera, Euskadin

5.1 Merkatu librea

Espainiako estatuan, nabarmen handitu da etxebizitzaren eskaintza, higiezinaren merkatuan izandako hazkunde ikusgarriaren ondorioz. Hazkunde handieneko urteetan, 2004-2007 bitartean hain zuzen, 700.000 eta 800.000 etxebizitza bitarte eraikitzen hasi ziren Espainian, baina benetako eskaria 400.000 etxebizitzakoa baino ez zen⁽¹⁾.

Etxebizitzaren parkea hainbeste handituta, etxea eskuratzeko aukerak hobetu egingo zirela pentsa liteke. Baina, parke hori espekulaziorako erabili denez, Europan etxebizitza huts gehien dituen herrialdea da Espainia, gaur egun.

2005. urtearen amaieran, Espainiak 23.830.465 etxebizitzako parkea zuen, Espainiako Bankuaren⁽²⁾ datuen arabera; eta 15,39 milioi familia ziren, guztira. Kopuru horien arabera, familiako 1,54 etxebizitza daude Espainian, batez beste; hau da, munduko tasarik handiena. Ingurumeneko Ministerioaren mendeko Espainiako Iraunkortasunaren Behatokiak (OSE) 2006. urtean aurkeztutako datuen arabera, 23 milioi etxebizitzatik %9 hutsik daude Espainian, (2 milioi etxebizitza baino gehiago hutsik)⁽³⁾.

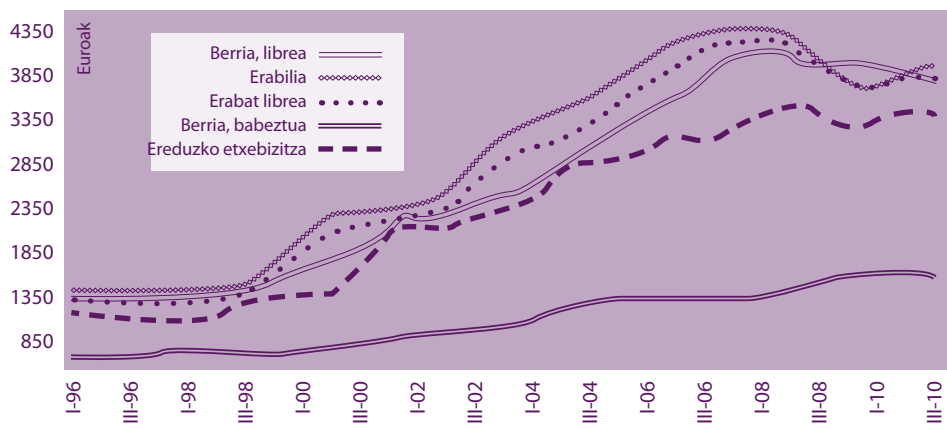
Euskadiko egoera estatukoaren isla da:

EAEko ETXEBIZITZAK, EMATEN ZAIEN ERABILERAREN ARABERA

ETXE BIZITZAK GUZTIRA	969.476
Beteak	% 92,3
Hutsak	% 7,7
Bigarren egoitza	% 3%
Beste helburu bat	% 4,6

Euskal Autonomia Erkidegoan (EAE) etxebizitza hutsei buruz bi urtez behin egiten den inkestaren arabera⁽⁴⁾, 74.000 etxebizitza daude hutsik Euskadin. Bigarren egoitza gisa erabiltzen direnak alde batera utzita, 31.000 etxebizitza daude erabiltzeko moduan. Etxebizitza hutsen proportzioa handia bada ere, Euskadiko etxebizitzaren prezioa izugarri altua da. Horren adibide dira Euskadiko merkatu libreko prezioak.

ETXEBIZITZEN M2 ERABILGARRIKO BATEZ BESTEKO PREZIOAREN BILAKAERA, EUSKADIN

Iturria: Etxebizitzaren Euskal Behatokia.

2011. urtean salgai zeuden etxebizitzaren batez besteko prezioa 3.850 €-koa zen m2-ko, higiezinaren burbuilaren amaieraren ondorioz gertatutako beheraldiaren ondoren; burbuila horren eraginez hamar urtean (1999-2009) 1.400€-tik 4.100€-ra igo zen metro koadroaren prezioa (ia-ia % 300eko igoera). Euskadin, etxebizitza libreen batez besteko prezioa 332.000 eurokoa da, eta etxebizitza sozialena, berriz, 109.000⁽⁵⁾eurokoa. Prezio aldea nabarmena bada ere, salgai jartzen diren etxebizitza sozialak gizarteko erdi mailako taldeentzat dira; izan ere, gastu horri aurre egiteko beharrezkoa da banketxean hipoteka eskatzea, eta kaudimen ekonomiko egiaztagarria da hipoteka onartzeko edo ukatzeko aintzat hartzen duten baldintza. Etxebizitza egokiari buruzko NBEren errelatore bereziak alderdi hori bera nabarmendu zuen⁽⁶⁾:

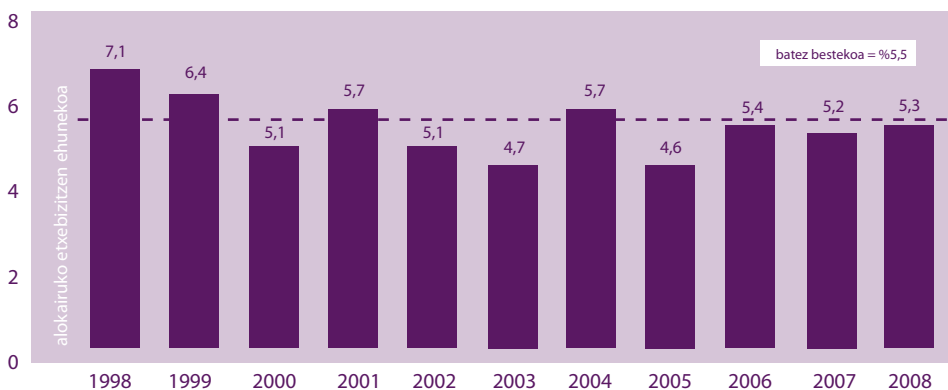
“BOEen prezioa merkatuko prezioa baino baxuagoa bada ere, altuegia da hainbat sektorentzat, bereziki talde zaugarrienentzat. Beraz, sistemak etxebizitza erosteko moduan diren herritar talde batzuei baino ez die onura egiten, eta alde batera uzten ditu erosterik ez dutenak eta hipoteka eta alokairurik ordaintzerik ez dutenak”.

(NBEren Errelatorearen Txostena, 25. or.).

Salmentarako etxebizitzak errenta baxuenei ukatzen zaizkienean, alokairua da irteera posible bakarra. Bi arazo nagusi daude baliabide gutxien dituzten pertsonen etxebizitza

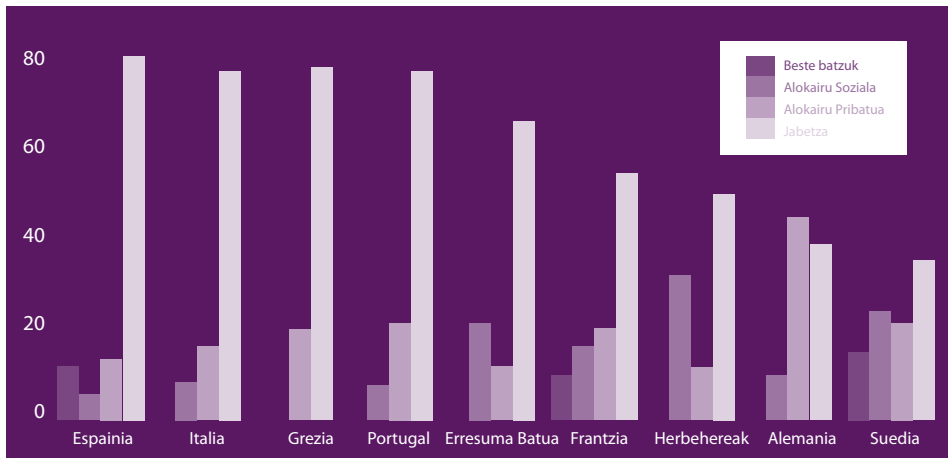
premiei erantzuteko aukerak oztopatzen dituztenak. Lehen prezioa da. 2011ko bigarren hiruhilekoan, alokairu libreko hileko batez besteko prezioa 911,1 eurokoa zen Euskadin. Bigarren arazoa, berriz, alokairuko etxebizitzaren eskasia da. 2008an EAEko etxebizitza premiei eta eskaerari buruz egindako galdeketari esker badakigu euskal familien %5,3 etxebizitza alokatuetan bizi direla; beren ohiko etxebizitzaren jabe diren familien ehunekoa, aldiz, %93koa da (Eusko Jaurlaritza, 2009). Etxebizitza Ministerioaren arabera⁽⁷⁾, EAEn, alokatutako etxebizitzaren proportzioa %7,3koa da, Madrilgo Erkidegoko % 20tik oso urrun, eta Europako joeretatik askoz ere urrunago. Eta Bizkaiari dagozkion datuak are okerragoak dira; izan ere, alokairuaren proportzioa %5,1ekoa da, eta azken urteetan beheranzko joera izan du, gainera.

ALOKAIRUKO ETXEBIZITZEN INDIZEAREN BILAKAERA, EAEn

Iturria: Etxebizitzaren Euskal Behatokia. Alokairuko erregimena, Euskal Autonomia Erkidegoan

ETXEBIZITZAK EDUKITZEKO ERREGIMENAK, EUROPAKO HAINBAT HERRIALDETAN (2004)

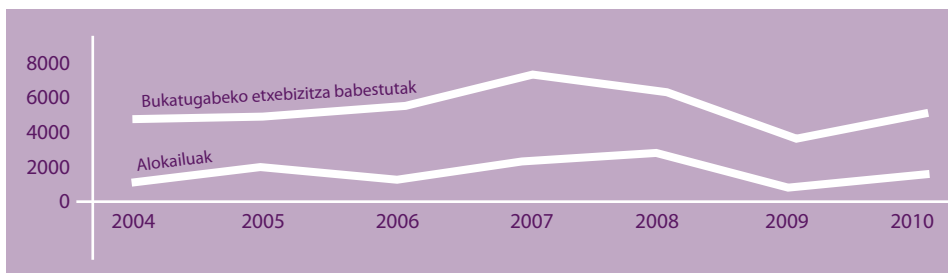

Iturria: Norris, M. eta Shields, P. (2004) National Report on Housing. Ireland. Jesús Leali hartua, ikastaro honetan: Etxebizitza duina edukitzeko eskubidea: eskubide hori betetzeko politika publikoak eta beste mekanismo batzuk.

Grafikoan ikus daitekeenez, alokairu soziala bigarren mailako erregimena da Espainiako estatuan: etxebizitza gehienak jabetza erregimenekoak dira, eta ehuneko txiki bat baino ez dira alokairukoak.

Euskadiri dagokionez, azken urteotan gora egiten ari da nolabaiteko babes erregimena-ren pean eraikitzen ari diren alokairuko etxebizitzaren ehunekoa, baina kopuru txikia da oraindik. Babespeko alokairuko etxebizitzaren ehuneko handiena 2008an eraiki zen: nolabaiteko babespean eraikitzen hasitako etxebizitza guztien %36. Baina lilura baino ez zen izan, 2004. urteaz geroztiko batez bestekoa ez baita %20ra iristen.

EUSKADIN ERAIKITZEN HASITAKO BABESPEKO ETXEBIZITZAK (GUZTIRA, ETA ALOKAIRUKOAK) (milaka unitatetan)

Iturria: Etxebizitzaren Euskal Behatokia.

Datu horiek higiezin merkatuari dagozkionekin lotuz gero, oso ikusmira pobrea dugu etxebizitzaren eremuan aurrerakuntza maila handien duten europar herrialdeen aldean –hau da, Erresuma Batuaren, Frantziaren, Herbehereen edo Suitzaren aldean, alokairu sozialek merkatu osoaren % 10etik gora hartzen baitute herrialde horietan. Etxebizitzaren Euskal Behatokiak egindako Euskal Autonomia Erkidegoko higiezin eskaintzari buruzko azken galdetegiak emaitza hauek izan ditu, 2011ko bigarren hiruhilekoan:

ETXEBIZITZA ESKAINTZA, EAEn. 2011ko BIGARREN HIRUHILEKOA

ETXEBIZITZA ESKAINTZAK	UNITATEAK	%
Berriak, babes ofizialekoak, sozialek	5.575	15,1
Berria, librekoa	4.911	13,3
Erabilitakoa	24.013	65
Alokairu sozialekoak, librekoa	2.468	6,7

Iturria: Etxebizitzaren Euskal Behatokia.

5.2 Babes Ofizialeko Etxebizitzak

CEAR-Euskadik eta SOS Arrazakeriak honako proposamen hau egin dute, besteak beste: **alokairuko etxebizitza publikoen parkea handitzea**. Eusko Jaurlaritzaren iturri ofizialen datuen arabera, alokairuko etxeen eskaera gora egin du 2005etik 2010era, egoera ekonomikoak eta higiezin merkatuak gaur egun duen testuinguruak bultzatuta, maila handi batean. Alokairuko etxeen eskaera %19koa zen 2005ean, eta %29ra iritsi da 2011n; hau da, %10 handitu da.

Babes ofizialeko etxebizitzak Euskadin eraikitako etxebizitza guztien %36 izan dira azken 16 urteetan, eta horietatik %17 baino ez ziren alokairurako.

Alokairu sariaren eskaerari dagokionez ere, kopuruek gora egin dute; hain zuzen ere, gainditu egin dira Eusko Jaurlaritzak berak egindako aurreikuspenak.

Etxebizitzaren Euskal Behatokiak egindako azterketen arabera, diru-sarrerak dira aldagai erabakigarriena etxebizitza alokairuan edo jabetzan hartzeko erabakian. Zenbat eta diru-sarrera gehiago eduki, orduan eta gehiago dira jabetzaren alde egiten dutenak.

Alokairuko etxebizitzen eskaera 2005etik 2010era izan duen ibilbideari erreparatzen badiogu, Etxebizitzaren Euskal Behatokiak emandako datuen arabera, eskaera horrek gora egin du, baina ez babes ofizialeko etxebizitzei dagokionez bakarrik⁽⁸⁾, baita Bizilagun zerbitzuak kudeatutako Emantzipaziorako Oinarrizko Errenta jasotzeko eskaerei dagokionez ere.

Esan nahi baitu gaur egungo egoera ekonomikoak eragin zuzena duela pertsonen eros-

teko ahalmenean eta igorazi egin duela alokairuko etxebizitzaren eskaera.

Etxebidaren datuen arabera, atzerritarrek bertakoek baino gehiago eskatzen dituzte alokairuko etxebizitzak; eta atzerritarrek dira, halaber, alokairuko etxebizitza besterik eskatzen ez dutenak. Atzerritarren alokairu eskaerak gorantz egin du, poliki-poliki, 2005. urtetik (%11,8) 2010. urtera (%23,7). Etorकिन %2k baino ez dute jabetza erregimena hautatzen.

ALOKAIRUKO ETXEBIZITZEN ESKAERAREN BILAKAERA, ETXEBIDEN

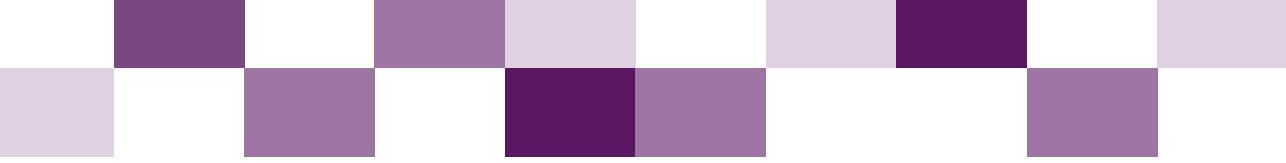
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Etxebizitza berria erosi	80,6	76,4	77,0	77,0	76,3	70,1
Erabilitako etxebizitza erosi	29,2	38,3	43,1	46,3	48,5	46,5
Etxebizitza tasatua	0,1	0,1	2,1	13,1	22,7	29,1
Alokairu soziala	44,6	48,1	48,0	49,3	50,9	56,4
BOE, alokairua	26,7	38,4	43,8	48,7	53,1	57,5
Bizigune, alokairua	25,6	29,4	29,7	31,0	33,3	38,6

Iturria: Eusko Jaurlaritzaren Etxebizitza, Herri Lan eta Garraio Saila

- (1) Espainiako Arkitektoen Elkargoko Kontseilu Nagusiaren eta La Caixa banketxearen datuak
- (2) Espainiako Bankuaren Urteko Txostena 2007. Honako honetan eskuragarri: <http://www.bde.es>.
- (3) Espainiako Iraunkortasunaren Adierazleen Urteko Txostena, 2006. Honako honetan eskuragarri: <http://www.sostenibilidad-es.org>.
- (4) Honako honetan eskuragarri: <http://www.garraioak.ejgv.euskadi.net>.
- (5) Etxebizitzaren Euskal Behatokiak aldian-aldian argitaratu ohi dituen datuak. <http://www.garraioak.ejgv.euskadi.net>
- (6) Bizi maila egokia edukitzeko eskubidearen osagai gisa etxebizitza egokia edukitzeari buruzko errelatore berezi Miloon Kothari Espainian izan zen 2006an, azaroaren 20tik abenduaren 1era. Ikusi: 2008ko otsailaren 7ko NBE Dok. A/HRC/7/16/Add.2E.
- (7) Sustapen Ministerioaren aldian aldiko estatistikak. Webgune honetan ikus daiteke: <http://www.vivienda.es>
- (8) Babes Ofizialeko Etxea. Aurrerantzean, BOE.

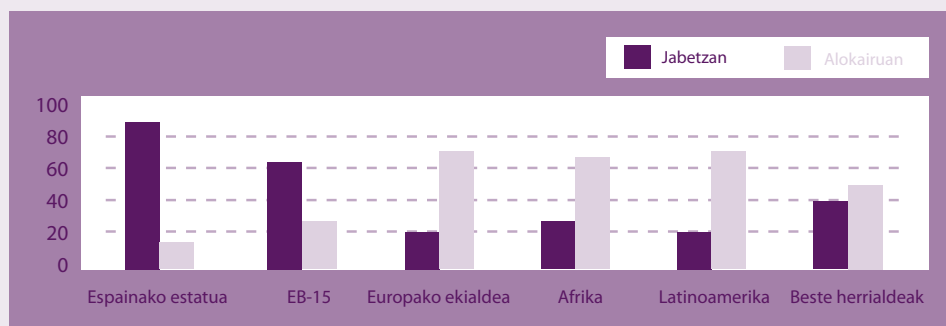
6. Etorkinek etxebizitza eskuratzeko dituzten aukerak

6.1 Etxebizitzen ezaugarriak

Atzerritarren etxebizitzaren baldintzei buruzko datu ofizial bakarrak 2001eko Herritarren Erroldakoak dira (INE, 2001). Datu horiek, hala ere, arretaz aztertu behar dira, ez baitute kontuan hartzen azken hamarraldian Batasunetik kanpoko atzerritarren kopuruan izandako igoera. Gainera, Europar Batasunetik iritsitako pertsonen datuak aintzat hartzen ditu, eta horien etxebizitzaren ezaugarriek ez dute zerikusi handirik Batasunaz kanpotik migratzaileenekin.

Zehaztapen hori gorabehera, galdetegi horren arabera, bertako herritarren %85 beren jabetzeko etxeetan bizi dira; aitzitik, Ekialdeko Europatik, Afrikatik eta Latinoamerikatik etorritakoen laurdenak baino ez dira erregimen horretan bizi.

ETXEBIZITZAK, ERREGIMENAREN ETA JATORRIAREN ARABERA

Iturria: IOE Kolektiboa. 2005. Immigrazioa eta etxebizitza, Espainian. Lan eta Gizarte Gaietako Ministerioa.

Egoitza unitate bakoitzean bizi den pertsonen batez bestekoari dagokionez ere alde handiak daude: hala, bertakoen artean, 2,8 lagunekoa da batez bestekoa, eta 4koa, berriz, Latinoamerikatik eta Afrikatik etorritakoen artean. Gainera, bost kideetik gorako etxebizitza gutxi zeuden bertakoen eta europarren etxebizitzaren artean (% 9 eta % 8, hurrenez hurren), eta nahiko ugariak ziren, aldiz, afrikarren (% 41), latinoamerikarren (% 38) eta Ekialdeko europarren (% 29) artean.

Espanian egindako beste ikerketa batzuen arabera, esate baterako IOE Kolektiboak egindakoaren arabera (2004), Europako Batasunetik kanpoko migratzaileen %80 alokairuko etxebizitzetan bizi dira, eta talde horren barruan, %4,5 bizi dira behin-behineko bizitokietan, hala nola lagunaren etxetan, senideen etxeetan, etab. Alokairuaren modalitatearen barruan, bi talde bereizten dira: gela batean edo etxebizitza baten parte batean bizi direnak (%47,2) eta etxebizitza edo etxe osoa dutenak (%30,4). Berralokatzei dagokienez, azterketa horretan bertan adierazten denez, egoera administratibo irregularra dutenen artean etxebizitza berralokatueta bizi direnak (%65) egoera erregularrean daudenen artean halako bi dira (%33).

Datu horiek bat datoz duela gutxi egindako beste azterketa batzuekin, esate baterako Euskadiren latinoamerikarrekin egindako azterketarekin (Aierdi, Basabe, Blanco eta Oleaga, 2007): %75,8 alokairuan bizi dira; %3,6 berralokatutako etxeetan bizi dira, bertako pertsona batekin; %4,6, berralokatuta, beste atzerritar batekin; eta %3,3, behin-behineko egoeran (lagunen etxeetan, senideekin, etab.).

6.2 Eskuragarritasuna

Etxebizitza eskuratzeko aukerari dagokionez, migratzaile, errefuxiatu eta aberrigabe gehienak elkarrekikotasun harremanen bitartez lortzen dute etxebizitza (%65, IOEren txostenaren arabera); higiezin agentzien eta iragarkien bitartez ez dute ia ezer lortzen (%17 eta %12, hurrenez hurren). Datu hori bat dator, berriro ere, beste ikerketa batzuetakoekin, hala nola Valentzian egindako batekin (Aparicio, 2003), zeinaren arabera elkarriketatutako pertsonen %70ek zioten gizarte harremanen bitartez aurkitu zutela bizitokia.

Atzerritarren etxebizitzaren gaiari buruzko ikerketek azpimarratzen dutenez, herritar horiek hainbat zailtasun dituzte etxebizitza eskuratzeko (Aparicio, 2003; Cabrera eta Malgesini, 2003; Leralta, 2005):

- Alokairuko etxeen eskaintza **urria da, eta gero eta jende gehiago dago halakoak lortzeko lehian**; hori dela eta, prezioek nabarmen egin dute gora, eta nagusiak abantailazko egoeran daude, maizterra "hautatzeko" egoeran.
- Immigrazioaren lehenengo etapetan **zaila izaten da higiezin merkatuari buruzko informazio egokia eskuratzea**; are zailagoa, jenderik ezagutzen ez denean eta hizkuntza menderatzen ez denean.
- Jabeen **mesfidantza eta errezeloa**: etxebizitza hondatuko ote duten, bizilagunekin arazoak sortuko diren, etxeak balioa galduko duen, eta beste hainbat gauzaren beldur diren dira, **migratzaileen** aurkako aurreiritzien eta estigmatizazioaren ondorioz.
- Segurtasunik eza sortzen duten **alderdi juridiko-administratiboak**; eta irregulartasun administratiboak edo horretarako arriskua, eta horrek dakartzan babesgabeta-

sunak eta gehiegikeria jasateko arriskua.

- Pertsona migratzaile ugari bizi diren guneeetan udalek **zerbitzu kaskarrak** ematea.

- Errenta ordaintzeko gaitasuna badutela egiaztatzeko **nomina lortzeko zailtasunak**.

- Talde horren informaziorik eza eta zaugarritasuna dela-eta, etxebizitzaren jabe askok **gehiiegikeriak** egiten dituzte, hala nola: baldintza egokietan ez dauden etxebizitzak alokatu, gutxieneko horniduren gastuak beren gain ez hartu, alokairurako baldintzak aldatu, legezko epemugaren aurretik kontratuak deuseztatu edo maizterrari leporatu jabeari dagozkion ordainketak (komunitateari egin beharreko ordainketak, etab.).

- Jatorriaren araberako diskriminazioa areagotu egin ohi da **auzokoan arteko gatazken** ondorioz, izan gatazka errealek nahiz ez. Horretan oinarrituta, atzerritarrei alokatzeko eragozpenak jartzen dituzte jabeek, eta horri erantsi behar zaizkio politikariek eta hedabideek sortzen eta berregiten dituzten diskurtso baztertzailak.

6.3 Etxebizitza eskuratzeko ibilbideak

Aipatutako zailtasunen eraginez, pertsona migratzaile, errefuxiatu edo aberrigabeek bertakoek baino **askoz ere denbora gehiago** behar izaten dute alokairuko etxebizitza lortzeko. Ibilbide luze horien ondorioz, zailtasunak topatzen dituztenen lehenengo irtenbidea gela alokatzea izaten da, eta gela horiek, ia beti, beste atzerritar batzuek berralokatuak izaten dira.

Etxebizitza lortzeko bidean gertatzen denari ahotsa jartzeko helburuarekin, sakoneko elkarrizketak egin zaizkie egoera hori bizi izan dutenei. Ez baitago horiek baino hoberik, prozesuan zehar izandako zailtasunak kontatzeko.

Pertsona migratzaile, errefuxiatu eta aberrigabeei higiezin agentziek **emandako tratuaren** deskribapena egingo dugu, lehenik eta behin. Haien kontatutakoa bat dator testingeko kasu batzuetan ikusitakoarekin, alegia, pertsonari inolako azalpenik ematerik ere utzi ez dioten kasuekin:

“Lehenbizi, higiezin agentzia batera joan nintzen, eta esan zidaten atzerritarrentzat ez zutela ez etxerik ez gelarik. Beste agentzia batera joan nintzen, eta, atea ireki bezain pronto, ezer galdetzerako, ez zutela jenderik hartzen eta lekurik ez zegoela esan zidaten. Izan zitekeen kale bategatik edo orduagatik galdezka joan izana, ez? Baina nik ezer esaterako, horrela erantzun zidaten”.

(Perutar gizona, 38 urte)

Pertsona migratzaileek badakite alokairuko etxebizitzaren zerrenda bikoitza dagoela:

“Ez, ohiko galdera beti izaten da: lanean ari zara? Lehenengo gauza, ezer baino lehen, nongoa zaren galdetzen dizute, marokoarra esan, eta beharbada zure izena liburuan jarri ere ez dute egingo, badakitelako inork ez dizula alokatuko; nik zalantza egiten dut, ez dakit... ez naiz agentzien polemika horretan sartuko, baina zalantza egiten dut zure izena apuntatzen ote duten eta bila ari direnen zerrendan jartzen zaituzten (...). Agentziak, bai, sentitzen du jabeak ez dituelako atzerritarrak onartzen, baina agentzia askok ez dute

horretan sartu nahi izaten... badakitelako gaizki sentitzen garela. Batzuetan ez dizute hori esan nahi izaten, eta, horren ordean, esaten dizute: beste pertsona bati alokatu diot. Atzerriar bazara, "kasualitatez" beti izaten da zure aurretik etorritako norbait, edo zure ondoren etorriko den norbait (...), hori behin baino gehiagotan gertatu da, niri ere pare bat aldiz gertatu zait orain artean, etxe bila jarraitzen baitut".

(Marokoar gizona, 29 urte)

Egoera horretan, ez da harrizkoa hainbat atzerriarrek higiezin agentzietara ez jotzea, trantze txar hori saihestearren, eta horrek nabarmen murrizten die alokairuko etxebizitzaren stock eskuragarria.

"Oso etsita egon beharko nuke agentzia batera joateko, egunkarietan irakurtzen dena kontuan hartuta eta hainbat lagunek agentziekin izan dituzten esperientziak entzunda; hobe da ez joatea, zeure burua makurtzea eta besteek zu makurraraztea izango litzateke; beraz, nahiago dut ez joan".

(Perutar gizona, 38 urte)

Baina etxebizitza eskuratzeko diskriminazioa ez da higiezin agentzietan soilik gertatzen, partikularrek ere egiten dute.

"Egunero begiratzen dugu egunkaria. Begira senarrari gertatuko azkena, adibidez, emakume batekin: Portugaletera deitu zuen, goizeko 9etan. Eta esan zioten: deitu bihar berriro. Senarrak berriro deitu zuenean, esan zioten berak deitu aurretik beste batek deitu zuela. Deitu zuen lehena nire senarra zen, baina nongoa zen galdetu zioten, badakizu, marokoarra, eta ezetz esaten dizute, alokatuta dagoela edo bestelako pertsona batzuk interesatzen zaizkiela".

(Marokoar senar-emazteak)

"Deitu, eta nire lagun batentzat zela esan nion.

- Nongoa da?

- Marokoarra

Eta esan zidan:

- Ez, ez, nik ez diot kanpoko jendeari alokatzen.

- Baina, zergatik?

- Arau bat dut, ez alokatzea kanpokoei, ez ditudalako ezagutzen.

- Baina hemengoak ere ez dituzu ezagutzen.

- Ez, baina printzipio bat da, eta ez dut nahi.

Halaxe esan zidan".

(Marokoar emakumea, 24 urte)

Jende askok kontatzen du etxebizitza alokatzeko ibilbide osoa egin eta etxearen ja-beak aurrez aurre ikusten dituenean, atzera botatzen dituztela. Testingean ez da ibilbide osoa adierazi; hau da, higiezin agentziek egindako eskaintzetan jarri da arreta. Edonola ere, oso interesgarria iruditzen zaigu prozesuaren beste puntu batzuetako diskriminazioa ere neurtzea.

"Agentziara joan, eta onartu egiten zaituzte, eta etxe baten berri ematen dizute; jabeari deitzen diote, eta leku jakin batean geratzen zara harekin; ikusten zaituztenean, batzuek

esaten dizute ezin duzula, atzerritarra zarelako; baina ez denek, beste batzuek esaten dizute geroago deitzeko, eta, hurrengo egunean edo handik bi egunera deitzen duzunean, ezetz esaten dizute. Hori gertatu izan zait”.

(Nigeriar gizona, 34 urte)

Hurrengo kontakizunean, bertako pertsona baten eta haren etxebizitza alokatu nahi duen Senegalgo mutil baten arteko elkarreragina ikusten da. Kasu horretan, harremana ez da telefonoz izan, elkar ezagutzen duten bi pertsona baitira; hala ere, agerikoak dira alde batekoaren errezeloak eta besteak etxea lortzeko egiten duen ahalegina:

“Nire nagusiaren lagun baten beste etxe bat ikusten ari naiz; zoaz Txominengana. Baina lankide senegalدار bat etxea ikustera joan da eta jabeak ezetz esan dio, eta nola joango naiz ni... zer esango du nire lankideak? Txomini galdetu diodanean:

- Aizu, alokatzeko etxe bat duzula esan didate.
- Zuretzat? (harrituta)
- Bai, niretzat.
- Anai-arrebekin hitz egingo dut, ea zerbait erabaki dezakegun.

la urtebete da. Orain dela 3 hilabete, esan nion Txomini:

- Nola dago etxearen kontua?
- Itsasontzi batekin ari naiz, eta ez dut astirik etxea konpontzera joateko.

Ni beti pazientzia handiz, apal, apal. Esan diot emaztea 3 edo 4 hilabete barru etortzekoa dela.

- Ah, bai? Joango naiz nola dagoen begiratzera.

Oraindik ez dit ezer esan. Uste dut emaztea etorrira errazagoa izango dela, emakumeak etxea zainduko duela pentsatuko baitu”.

(Senegalدار gizona, 36 urte)

Etxebizitza lortzeko diskriminazio hori berdin-berdin jasaten dute master bat egitera edo prestakuntza hobetzera etortzen diren ikasleek ere.

“Etxe bila hasi nintzen, eta asko kostatu zitzaidan, ikasturtearen erdialdea izanik etxe gutxi baitzeuden libre; printzipioz, ikasleentzako etxeak bilatzen nituen, ez duzulako arazorik aurkitzen, gutxi gorabehera. Batzuk, ikaslea zarela esanda ere, zure hizkera entzuten dutenean, nongoa zaren galdetzen dizute; marokarra esan, eta erantzuten dizute: ah! alokatuta dago, edo beste batekin geldituta nago. (...).Beti dute ideia bat aurretik osatua, eta, ikasten ari bazara ere, eta ikastera etorri zarela esanda ere, are okerragoa da, begiratu, eta galdetzen dizute: Zer ikastera? Beti pentsatzen dute txanelean etorri zarela, ez dute uste legez etorri zarenik eta edozertan lan egiteko prest zaudenik”.

(Marokoar emakumea, 24 urte)

Etxebizitza eskuratzeko zailtasun nagusietako bat etxeen jabeek ezartzen dituzten

baldintzak izaten dira:

“Erromon, partikular baten etxera deitu nuen, eta esan nion lehenbizi etxea ikustera joan behar nuela, eta hark baietz esan zidan, arazorik gabe (...) Etxeak zuen gauzarik onena terraza zen, baina terrazaz gainera, ez zuen beste ezer onik. 850 eskatzen zituen alokairuagatik, eta banku abala 5.000koa, eta esaten duzu, joe, etxebizitza berria balitz, bederen, bizitzeko ondo dagoena, bada orduan 850 edo 900 ordainduko zenituzke, baina 650 ere balioko ez duen etxe bategatik...”

(Marokoar gizona, 29 urte)

“Banku abala ez diote jende guztiari eskatzen; nahi dutenari eskatzen diote. Esate baterako, niri, atzerritarra izategatik, marokoarra izategatik; baina edonori ez, agian espainiar mutil bati edo hemengo mutil edo neska bati ez diote eskatuko, ez dira ausartzen, jabeak berak ere ezin pentsatzeko erantzuna jasoko dutelako. Baina guk ezin diogu erantzun, azken batean, esango baitizu, begira, hau nire etxea da, nire eremua, nik agintzen dut hemen eta nahi dudana egiten dut, nire legeak dira: onartzen baduzu ondo, eta onartzen ez baduzu, beste bat bilatu, lasai-lasai. Orduan, berak esaten dizu zertarako eskubidea duzun.”

(Marokoar gizona, 29 urte)

“Bai, nortasun agiria, pasaporte, nomina, medikuaren ziurtagiria, poliziaren ziurtagiria, baten batek eskatu zidan poliziaren ziurtagiria delituren bat egin nuen jakiteko.”

(Perutar gizona, 38 urte)

Zenbaitek, etxebizitzaren jabeen konfiantzarik eza saihesteko, baldintza onuragarriagoak eskaintzen dizkiete:

“Gijonen jabeak nirekin hitz egin zuen, frantsesa edo ingelesa nintzela pentsatu zuen, baina abiatu nintzenean, deitu egin zidan bidean:

- Aizu, nongoa zara?
- Ba, marokoarra naiz.
- Joe, ez dakit...

“Une batez zalantza egin zuen, eta gero bere buruari esan bide zion, tira, eman diezaiogun aukera bat, eta lasai egoteko esan zidan, itzultzean hitz egingo genuela; eta joan nintzenean esan zidan ez zekiela marokoarra nintzela, eta ez zekiela... Orduan esan nion, Julio, gauza bat esango dizut, orain ezin duzu atzera egin, han baino gehiago nago hemen ia, eta niri alokatzeko beldurra baduzu, gauza bat proposatuko dizut: eskatu hilabete gehiagoko bermea, eta hilabetekoa eskatu beharrean (550), eta estreinatzeko zegoen, berria zen, oso handia eta dena, beraz, 1.100 eman beharrean (hilabeteko bermea eta hilabeteko alokairua), hiru hileko bermea eta hilabeteko alokairua emango dizut, eta noski, hori uzteko prest nengoela ikusi zuenean, onartu egin zuen”.

(Marokoar gizona, 29 urte)

Etxebizitza eskuratzeko diskriminazioa atzerritarrei buruz oro har dauden aurreiritzien isla da, eta beste hainbat eremutan ere ikusten da:

“Autobusean zoaz, eta, batzuetan, elkarrizketak entzuten dituzu... Nik, batzuetan, belarriko entzungailuak jarri behar ditut esaten dutena ez entzuteko; Bilbobusen, ezagutzen bazaituzte, tira, ondo, baina atzerritarrenganako diskriminazioa dezente handitu da. Udalean ere bai, kexa eta erreklamazio asko jarri behar izan ditut (...).Nire ahizpa okerragoa da, neurritik ateratzen du dena, baina urte asko dira, eta min handia egin diote, ez dakit, nik paranoia esaten diot, baina uste dut gauzak pilatu egiten direla eta psikologikoki hondatuta gaudela. Berak okerrago darama, beltzarana delako, eta lanean noizbait esan diote eskuak garbitzeko eta horrelako kontuak”.

(Perutar emakumea, 36 urte)

“Denda batera sartzen naizenean ez, baina lagun asko ditut sartzen direnean, marokoar itxura dutenak, eta sartzen direnean... edo emakume baten aurretik igarotzen direnean, poltsa ezkatatu egiten dute. Gauza horiek min ematen dute, harritu egiten zaituzte, urte askoan ez duzulako halako esperientziarik izan, eta hona etortzen zara, eta sentiarazten zaituzte hori, zeren zure herrialdean... segun, ez dut esango Maroko paradisia denik, baina hemen ezagutzen dudana jende askok diru asko du han, eta oso ondo bizi dira, eta hemen beren bizitza egin nahi dute, buruan duten amets bat bete nahi dute”.

(Marokoar gizona, 29 urte)

Hautemandako diskriminazioa gorabehera, jendeak eutsi egiten dio ez duelako beste erremediorik, nahiz eta horrek eragiten dituen sentimenduak oso negatiboak izan, pertsonaren nortasuna ahultzen duelako:

“Bai, diskriminazio handia, baina asko jasaten zen, gauza asko isiltzen zen, nik beti esaten nion gauza asko isiltzen nituela, baina berak diskriminazio handia sentitzen zuen, gehiegikeria asko; bazekien zerbait esaten bazuen kalera botako zutela eta lanik eta etxerik gabe geldituko zela”.

(Perutar gizona, 38 urte)

“Eta kontatu zigun bere lagun batek zera esan ziola: atzerritar hauek, batzuetan, ez dizute etxea zaintzen. Alokatu dizuten atzerritarrak beharbada, baina nik ondo zainduko dut biziko naizen lekua. Aurrekoak herrikoak ziren, eta ez zioten ordaindu. Nik esan nion: izenpetu duguna ordainduko dizut, hileru, nola edo hala. Erakutsi nahi nion ez dudala inoren dirua hartuko, lanetik ateratzen dudana, izerdiaren izerdiz ateratzen dudana da jango dudana. Begira zenbat muga zeharkatu ditudan hona iristeko, zerbaiten bila etorri naiz, baina ez naiz etorri..., zer esango dut, ba, zerbait hondatzera. Orain arte gaizki pasatu dugu”.

(Senegaldar gizona, 36 urte)

Aurreiritzi eta estereotipo guztiak ateratzen dira argitara pertsona bat etxea alokatzera joaten denean:

“Emakumeari deitu genion, eta esan zigun baietz, eta etxea ikustera joan ginenean (...), emakumeak esan zigun:

- Gauza bat galdetu behar dizuet: ez duzue zerikusirik terrorismoarekin, ezta?

Eta elkarri begiratu genion, ezin sinetsirik, eta esan genion:

- Ez, ikastera etorri gara.

Azkenean, alokatu zigun, baina esan zigun telebistan gauza asko entzuten direla eta galdetu egin behar zuela”.

(Marokoar emakumea, 24 urte)

Bertakoen eta atzerritarren arteko harremanik ezak sendotu egiten ditu estereotipoak, baita hedabideek atzerritarrei buruz zabaltzen duten irudiak ere:

“Estereotipoak dira nagusi: terrorista zarela, ez duzula ordainduko, marokoarrek jokabide okerra izateko ospea dutelako, ez dutela etxea zainduko, eta abar; baina jende asko dago marokoarrei alokatu diena eta zorutzen dagoena, baina badira beste batzuk ez direnak inoiz marokoar batekin bizi izan, eta ez dutenak marokoarrik ezagutu, baina, badaezpada ere, saihestu egiten dute”.

(Marokoar emakumea, 24 urte)

Estereotipo negatiboak baino ez dira orokortzen, positiboak sekula ez.

“Esate baterako, niri dagokidanez, marokoarra izanik, marokoar batekin zerbait gertatuz gero, denak berdinak dira, eta orokortu egiten dute irudi txar hori; baina, aldiz, marokoar batek zerbait ona egiten duenean, pertsona horren kasua berezia da”.

(Marokoar gizona, 29 urte)

Baina diskriminazio bera jasaten al dute talde guztiek? Edo badago besteek baino diskriminazio handiagoa jasaten duen talderik? Elkarriketetan parte hartu duten pertsonen kontakizunek erakusten dutenez, bada diskriminazioaren hierarkia bat, eta, hierarkia horren arabera, afrikarrek latinoamerikarrek baino zailtasun gehiago dituzte, eta are gehiago seme-alabak dituzten edo beloa erabiltzen duten emakumeek:

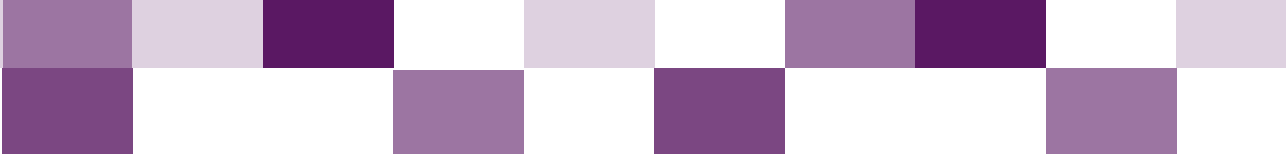
“Bai (zailagoa gizonekoentzat), eta etxea aurkitzea, gela aurkitzea baino zailagoa; eta familia batek –bikote bat, haur batekin– zailtasun handiagoak ditu bakarrik doan norbaiten baino. Eta gero, marokoarra, musulmana izanez gero, beti lotzen zaituzte... Nik uste dut jendeak irudi zabalagoa eduki behar duela, eta ez diola kasu egin behar telebistan ikusten duenari edo komunikabideek diotenari bakarrik, ez baita egia”.

(Marokoar emakumea, 24 urte)

“Nik uste dut alokatzeko zailtasun gehien dutenak afrikarrak direla; hizkuntza ez hitz egi-teaz gainera, jendea beldurtu egiten da haiek ikuste hutsarekin, haiek entzute hutsarekin, beraiek ere halaxe esaten dute. Halakoetan, milaka aitzakia bilatzen dituzte”.

(Perutar gizona, 38 urte)

“Nire ahizpa gazteenak beloa erabiltzen du, eta etorri berria da farmaziako lehenengo urtea ikastera; Gasteizen gela bila ibili ginenean, ni joan eta niretzat zela uste bazuten, esaten zidaten berdin ziola marokoarra izatea; baina bera joaten zenean, beloa erabiltze hutsagatik, biok berdinak izanda ere... Heziketa bera izan dugu, baina berak beloa janzea oztopo moduko bat da, eta askok esan izan digute ezetz, ez digutela alokatuko, hitz egin dutela etortzekoak diren beste batzuekin... betiko aitzakiak, nabarmen ikusten baitzen

beloarengatik zela. Eta gela bila ni bakarrik joaten nintzenean eta nire ahizparentzat zela esaten nienean, baietz esaten zidaten, ez zegoela arazorik, baina ahizparekin joaten nintzenean hasten ziren aitzakiak: berdinak gara, baina berak beloa darama. Hori ere arazo bat da”.

(Marokoar emakumea, 24 urte)

“Egoeraren arabera izaten da: ezkongabea izanez gero, errazagoa da; baina seme-ala-bekin oso-oso zaila, ez diete etxea alokatzen haurrengatik (...). Beste neska joaten bazen hitz egitera, semearekin, hitz egin eta egia esanez gero, ez dela hemengoa eta alokatu nahi duela eta seme bat duela, zuzenean ezetz esaten diete gehienei”.

(Perutar gizona, 38 urte)

“Egoitzan geundela esan nion, eta laguna ere nirekin zegoela eta bi gelak hartuko genituela, eta guri alokatu zigun, neskak ginelako, baina mutilei, ikasketak berak egiten arituta ere eta herrialde berekoak izanda ere, ez zieten eman nahi”.

(Marokoar emakumea, 24 urte)

Errefuxiatuek eta aberrigabeek etxebizitza eskuratzeko dituzten zailtasunen ondorioz, etxea alokatzea lortuz gero, hantxe gelditzen dira, baita etxea egoera onean egon ez arren ere:

“Ni hona etorri nintzenean, beti sofan lo egiten nuen. Ez zegoen lekurik, eta, batzuetan, koltxoi bat hartu, eta hor lurrian botatzen dut. Baina jendea jaikitzen denean, nik ere jaiki egin behar dut (...) Baina besterik ez dudanez, gelditu egin behar, ezin dut esan banoala, nora joango naiz. Bertan gelditu behar duzu, zerbait hobea bilatu bitartean”.

(Senegaldar gizona, 36 urte)

“Mutil asko ezagutzen ditut oraingo etxean pozik egon ez arren hantxe jarraitzen dutenak, asko bilatu ondoren zerbait aurkitu dutelako eta badakitelako joaten badira ez dutela hoberik aurkituko”

(Marokoar emakumea, 24 urte)

“550 euro ordaintzen dugu, bosgarren solairua igogailurik gabe. Ia hutsik dago, hezetasun handia dago, emaztea gaixorik dago, alergiarekin, ezin du gehiago. Larri bizi gara, eta badira 4 urte egoera berean gaudela”.

(Marokoar senar-emazteak)

Etxea lortzeko arazoak ezin mesedegarriagoak dira jabeek gehiegikeriak egiteko; izan ere, ondotxo dakite atzerritarrek zer arazo dituzten, eta etekina ateratzen diote gizartearen duten zaugarritasunari:

“Etxetresnen erabilerarena ere arazo handia da. Aurreko etxean, jabeak ez zituen ongi zainduta etxetresnak edo bainuko gauzak. Zerbait puskatzen bazen, guk ordaindu behar genuen. Jabea saiatzen zen ezer ez ordaintzen. Mehatxu egiten zien nirekin bizi zirenei. Etxea saldu egingo zuela mehatxu egiten zien. Haientzat sekulako trauma zen, etxea hartu zutenean oso egoera kaskarrean zegoen eta beraiek garbitu zuten, pintatu, leihoak konpondu, komuna konpondu, eta jabeak ez zien gastu hori aitortu nahi izan. Behin,

garbigailua eta hozkailua hondatu ziren; pisukideek beste garbigailu bat bilatu behar izan zuten, eta beste hozkailu bat ere bai, jabeak ez baitzuen ezer egiten”.

(Kolonbiar emakumea, 26 urte)

Etxebizitza aurkitzeko zailtasunen ondorio larrienetako bat bizileku bazterketa da, eta bazterketa horren muturreko egoeretan, kale gorrian lo egin beharrean aurkitzen dira batzuk. Etxerik gabeko pertsonentzako aterpetxe eta zerbitzuetan oso ondo ezagutzen dute zein ahula den migratzaileen, errefuxiatuen eta aberrigabeen egoera, gaur egun etxerik gabe dauden pertsona gehienak atzerritarrak baitira.

“Lehen herrikideekin lo egiten nuen, eta lotara laguntzen ninduten, baina lekurik ez badute ezin dizute lagundu, eta kalean gelditu nintzen, eta elkarte batera jo nuen, aterpetxean lo egin ahal izateko, baina lehen kalean lo egiten nuen, banketxe batean; txartela nuenez, banketxe barruan lo egin nezakeen. Baina gero aterpetxean lo egiten hasi nintzen, eta kalean ere bai. Lagunen batengana joaten zarenean laguntza eske, eta ezin badizu lagundu, badago lekua hemen zubi batean, eta han ere lo egin izan dut, edo banketxean, eta gero gela batera joan nintzen eta esan nuen ez nuela ezer, ez nuela non lo egin eta hona bidali ninduten (aterpetxea)”.

(Ginea Bissauko gizona, 28 urte)

“Nire anaia Carlos, esaterako, orain dela urte asko etorri zen, eta Arriaga antzokiko zubi honen azpian bizi izan zen; nire ahizpa Caty, eraitsi zuten txabola batean, San Inazioko poliziaren parean. Azaleko eritasunak eta gauza asko izan zituzten, oso zaila izan da beraientzat”.

(Perutar emakumea, 36 urte)

“- Gainerako senegaldarrek nola lortzen dute etxebizitza?

- Batzuek laneko jendearekin, lankideekin...

-Baina, orduan... etorri berria den batek?

- Hona lanik gabe iritsiz gero, etxe batean bizitzeko? Hobe duzu kalean lo egin. Portuan, orain, Ghanakoak bizi dira, ez dakit zenbat. Niri kontratua berritzen ez badirate, lehen bizi nintzen lekura itzuli beharko nuke, baina ez dago hara itzultzetik, orain jende gehiago bizi baita han”.

(Senegaldar gizona, 36 urte)

Zer estrategia erabiltzen du jendeak etxebizitza aurkitu ahal izateko? Elkarrizketetan, hainbat bide agertu dira, esate baterako, aurretik atzerritar bat bizi den etxean alokatzen saiatu:

“Hori askotan gertatzen da, badakizulako jabeak ez duela arazorik bere etxean marokoa-rrak hartzeko, eta horretaz baliatu behar duzu; bestela, azkenean kalean bukatuko dugu”.

(Marokoar emakumea, 24 urte)

“Etxe bat partekatu edo alokairuan hartu nahi duen atzerritarra, normalean, beste atzerritar batzuekin elkartu ohi da, aurretik atzerritar bat bizi den etxeren batean, eta bertan jarraitzen dute; oso zaila baita etxea alokatuta duen espainiar batek zu etxean hartzea, beti emango dio lehentasuna beste espainiar bati”.

(Txiletar gizona, 24 urte)

Jende asko bertako ezagunen bidez saiatzen da bizitokia bilatzen:

“Nik deitzen nuenean, eskegi egiten zidaten telefonoa, eta alokatuta zegoela esaten zidaten, edo berriro ez deitzeko, ez zegoela alokatuta baina ez zidatela niri alokatuko; nahigo nuen hori, bueltaka ibiltzea baino. Beste batzuek, alokatuko zidatela esaten zidaten, baina irribarre maltzurarekin, eta gehiegizko prezioa jartzen zidaten; horrekin zera ikasi nuen, eta jendeari gomendioa egiten diot, zerbait eskatu behar duzunean, ez opari bat, hitzordu bat edo medikuarentzako txanda edo etxe bat alokatzea, hemengo norbaitekin joan behar duzu; beste era batera hartzen zaituzte. Orain arte, medikuarengana senarrarekin joan izan naiz; ahizpa ere medikuarengana senarrarekin joaten da, eta lagun bat dut beste lagun batekin joaten dena, bestela ergelak bagina bezala hitz egiten digute. Arrazakeria handia dago, txukun jantzita ere, dotore, urrezko kateak jantzita eta ile-apaindegira joanda, besteek begi onez har zaitzaten, alferrik da. Noizbait esan izan didate ez zela prostituzio etxe bat... asko makillatzen ginelako, asko makillatzeko ohitura baitugu”.

(Perutar emakumea, 36 urte)

“Bai, bitartekaria, beste kontu bat... Nik deitzen nuen. Lagun bat dut Gazteteko zuzendari dena. Orduan goizero joaten nintzen, lehenengo orduan, eta berak laguntzen zidan, zenbakia ateratzen zidan, bere sakelako telefonoarekin, eta, hala ere, ezer ere ez. Batzuetan, berak deitzen zuenean, onartzen zioten, baina elkarrizketara joaten nintzenean ez ninduten onartzen. Berak esan zidan: “Begira Fatima, zuk egin behar duzu, nirekin lehenbizi baietz esaten dute, eta gero ezer ez”.

(Ginea Bissauko emakumea, 24 urte)

Biderik ohikoena lagunen eta senideen laguntza da, eta funtsezko babesa da hori, toki hobeak aurkitu bitartean non lo egin izateko:

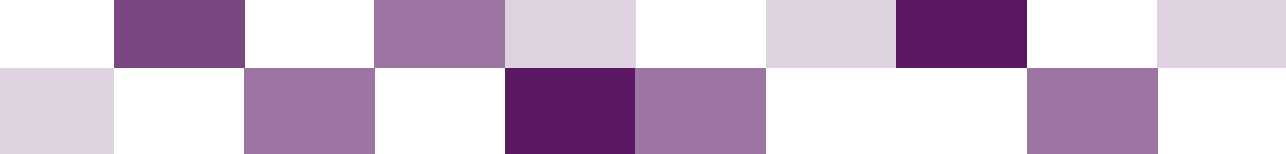
“99an iritsi nintzen, zorte ona izan nuen ahizpak hilabete batzuk bere etxean bizitzen utzi zidalako, baina egoera urtebete edo urte eta erdi luzatu zen, ez dut gogoan; joaten nintzen tokira joaten nintzela ezer lortzen ez nuelako luzatu zen egoera hura. Unibertsitateko beka batekin etorri nintzenean, EHUan esan zidaten zerrenda bat bazutela alokairuko etxea eskatzeko: leku askotara joaten nintzen, baina atea ixten zidaten, atzerritarra nintzelako”.

“Etxe barruko langile gisa lan eginez, jende asko ezagutzen duzu non lo egin ez duena, eta denak onartzen nituen, bainua hartzera joateko, eta baita siesta egiteko ere, askotan egiten nuen; jende asko kiroldegietara joaten da dutxa hartzera”.

(Perutar emakumea, 36 urte)

Zenbait talde elkarriz laguntzeko antolatuta dira. Horixe azaldu digute Bizkaiko kostaldean bizi diren senegaldar batzuek:

“Hemengo etxe gehienetan familian bizi gara. Sererren etxera joaten banaiz eta ni Yola banaiz, zerbaitekin lagundu behar dut, baina anaiak izanik... Hona iristen denean, etxean hartzen dugu, eta uzten diogu lanean hasi bitartean; lanean hasten denean ere, lehenengo hilean, ez du ezer ematen, pixka batean utzi egiten diogu”.

“Bi hauek, esaterako, ez dute paperik, eta ahal dutena; nonbait lana aurkitzen badute, lagun dezatela pixka bat, nik gehiago ordaindu behar dut, baina nire lehengusuak dira”.
(Senegaldar gizona, 36 urte)

“Gu, Senegalgook, Ondarroan gaudenok, jaioterriaren arabera elkartuta bizi gara. Ni bizi nintzen etxean denak ginen herri berekoak, bizikidetzaz ez da zaila, eta ondo egiten dugu; arazorik sortzen bazen, elkartu, eta bakoitzak bere iritzia ematen zuen (...). Etxe horretan, dirurik ez baduzu, ez duzu parte hartu behar. Lan egiten dutenek zurea ordaintzen dute. Iritsi berritan, senegaldarrek ez dizute dirurik eskatzen, baina lana aurkitzen duzunean, ordaintzen hasten zara”.
(Senegaldar gizona, 30 urte)

Hala ere, solidaritate horrek badu bere eragozpena; izan ere, atzerritarren etxeetan jende asko pilatzen den irudi estereotipatua indartzen du, eta, horren ondorioz, jabeek haiei alokatzeko beldurra izaten dute, are zailagoa bihurtzen da etxebizitza eskuratzea, eta gero eta beharrezkoagoa da estigmatizazioari aurre egiteko gizarte laguntza.

“Esaten zigun zaila zela bai espainiarrentzat bai atzerritarrentzat, eta nik horrela hartzen nuen erantzuna; baina, nire ustez, etorkin batek zailtasun gehiago ditu, batez ere beltza izanez gero. Esaten baitute guk jende asko hartzen dugula, eta hala da, ez baitugu etxerik eta nire anaia etortzen bada ezin baitut gauean kalean utzi”.
(Senegaldar gizona, 30 urte)

“Batzuetan, esaten dute atzerritar asko bizi direla etxe berean. Baina ezin dituzu lagunak kalean utzi, etxerik alokatzerik ez badute. Alokairuko etxerik balute, ez ginatke hainbeste jende elkarrekin biziko; baina ez badigute alokairurik ematen, ez dugu jendea kalean uzteko bihotzik. Jendeak lagundu egin behar digu, ez gaitezen jende asko bizi etxe berean. Jende asko dago erroldatu gabe, jabeek uzten ez diotelako”.
(Ginea Bissauko emakumea, 24 urte)

Baina arazoa ez da etxebizitza aurkitutakoan amaitzen. Etxebizitza lortuta ere, arrazakeria eta diskriminazioa nabarmentzen dira auzokoekin edo komunitatearekin sortzen diren bizikidetzaz arazoetan:

“Batzuetan, esaten dut “egun on”, eta inork ez dit erantzuten. Eta lasai-lasai igotzen naiz, eta ez dit min egiten, badakidalako balioen krisia dagoela. Bai, hemen krisi ekonomikoa dago, baina baita balioen krisia ere. Norbaitekin bizi zara, eta ez duzu agurtu ere egiten? Senegalen elkar agurtzen dugu, eta hemen ez dizute erantzun ere egiten (barreak). Baina denborarekin ohitzen ari naiz; lehen ezin nuen eraman, baina, orain, denbora daramat, eta ohitzen ari naiz. Hala ere, zaila da. Batzuetan, eskaileretan behera noala, auzoko asko, asko, jartzen dira hemen balkoian niri begira; horregatik ez naiz irteten ez tabernetara ez kalera. Lanetik etxera, telebista ikusi, eta kito”.
(Senegaldar gizona, 30 urte)

“Etorri nintzenean, ezustekoa hartu nuen. Ez nekienez berogailua nola zebilen, goiko bizi-lagunarengana joan nintzen galdezka. Atea zabaldu zuen, baina ni ikusi orduko itxi zuen. Orduan, beste bizilagun batengana joan nintzen. Lehenago agurtu ninduen bizilagun

batengana joan nahi nuen, baina nahastu egin nintzen eta beste ate bat jo nuen. Hark dena azaldu zidan, eta ondo konpontzen naiz berarekin.”

(Ginea Bissauko emakumea, 24 urte)

“Ez, ez dago. Tira, behekoak, begiratzeko badiozu begiratu egiten zaitu, eta sartzen ikusten bazaitu, atea ixten du. Pareko balkoira irteten banaiz eta ikusten banau, barrura sartzen da berriro. Ez dakit zer iritzi duen guri buruz. Besteek ere ez dute agurtzen (...) Argindarraren etena gertatu zenean izan zen elkarrizketa bakarra. Hara joan nintzen, berriro argia jartzeko. Arazo bat nuen, eta laguntza eskatu nahi nuen. Gainerakoan, ezer ez, ezer ez (...). Oraingo bizilagunok ere ez dugu hitz egiten, baina agurtzen naute. Parekoak noizean behin galdetzen dit Afrikako kopari buruz, oso kirolzalea da. Baina gainerakoek, hitzik ez. Hemengo jendea oso itxia da. Pixka bat gozatzeko, hemendik irteten naiz.”

(Senegaldar gizona, 36 urte)

“Ez arazorik, ez; baina zenbait esamesa, zenbait gaitzespen, bai. Hemengo jendea bizi denean eta bat-batean atzerritar bat etortzen denean, arraroa iruditzen zaie, hona etortzen hasi direla, hau “inbaditzen” ari direla, eta horrelakoak esaten dituzte.”

(Perutar gizona, 38 urte)

Hala ere, auzokoekiko elkarbizitza esperientzia guztiak ez dira txarrak; esperientzia oso positiboak ere izan ohi dituzte atzerritarrek, baita diskriminazioa sentitu dutenek ere.

“Pareko bizilagunak esaten zidan “arazorik baduzu deitu, edozer gauza behar baduzu, esaterako tipula edo edozer gauza, edozer ordutan, atea jo eta emango dizut”. Bera marinela izan zelako Senegalen. Bada beste bat ere haurren eta emakumeen arropa ematen diguna. Bat izan ezik, baina uste dut ez direla hemengoak, galiziarak direla uste dut, gu hemendik joatea nahi zuen, egun batean deitu zigun arte esateko zarata gutxiago atera behar dela, eta bizilagun guztiak harekin haserretu dira.”

(Senegaldar gizona, 30 urte)

“Aitor zuen izena, etxea erosi berria zuen, eta esan zidan “begira konfiantzaz esango dizut, ez dizut esango txarra zarenik ezagutzen ez bazaitut”; gainera, nire irudia defendatu zuen bizilagunen aurrean, edozein etxetan bizi daiteke ergelen bat, eta niri 5. solairukoa egokitu zitzaidan, ni erdian nengoen eta eskuinean emakume bat zegoen, eta hura, ez bakarrik nirekin, eraikin guztikoekin, baina nirekin gehiago, atzerritarra nintzelako, are gehiago; beti esaten zion nagusiari zarata handia egiten genuela. Nik gaez lan egiten nuen eta anaiak egunez; orduan, ezinezkoa zen zarata ateratzea, ni iristen naizenean lo egiten baitut, egunez. Goizeko 6etan iristen naiz, eta lur jota, ontziolan lan egiten nuen, gaueko 10etatik goizeko 6etara, eta 6etan iristen nintzenean ez nengoen zarata egiteko moduan!”

(Marokoar gizona, 29 urte)

Esperientzia positiboak gorabehera, atzerritar izateak baldintzatu egiten ditu bizilagunekiko harremanak. Beste kontakizun honek argi erakusten du nola barneratu dezakeen pertsona batek herrialde honetan bigarren mailako herritarra dela eta beti izango dela galtzailea.

“Leioako beste etxe batean ere arazoak izan nituen bizilagun batekin, baina atari batean beti izaten da norbait... Ez diet jaramonik egiten, gauza horiek normalak dira, ez didate horrenbeste minik egiten, beti egongo da norbait gustatzen ez zaiona, atzerritarrak gustatzen ez zaizkiona, eta egun hartan niri egokitu zitzaidan... Zer egingo duzu, etsi, eta eskailera jaitsi, isil-isilik; ez diozu erantzungo, ez delako zure solairu berekoa, azken batean, etxebizitzako nagusiari deituko dio kalera zaitzan, eta beti izango du arrazoia, etxeke jabea delako, eta ni gizajo bat baino ez naiz, edozein atzerritar bezala, beti emango diote hari arrazoia”.

(Marokoar gizona, 29 urte)

Orain arte azaldutakoan ikus daitekeenez, migratzaileek, errefuxiatuek eta aberri-gabeek etxebizitza egokia eskuratzeko egiten dituzten ibilbideak oso luzeak dira, eta zailtasunez beteak. Amaitzeko, beraz, konplexutasun hori nabarmentzen duen eta pertsonak jasan behar izaten dituen zailtasunak ondo erakusten duen lekukotasun bat jasoko dugu:

“Lehenbizi, lagun baten etxera iritsi nintzen, bi hilabete egin nituen han, eta gero haren lagun baten etxera joan nintzen, hura ere atzerritarra. Panamako neska bat zen, eta han elkarbizitza oso ona izan zen. Aldatu egin behar nuen, ez zitzaidalako dirua iristen; 230 ordaintzen nuen gutxi gorabehera alokairuagatik, Deustun zegoen.

Masterreko hamar lagunekin batera joan nintzen etxe batera. Alde Zaharreko etxe bat zen, eta etxearen egoera oso txarra zen, oso merkea bazen ere. 10 lagun bizi ginen, eta etxearen baldintzak negargarriak ziren. Oso gaizki egokitutako etxea zen, okupak egonak ziren han, eta jabea eraikin osoaren jabea zen, ez zituen etxeak txukuntzen, bertan bizi ziren guztiak kexu ziren.

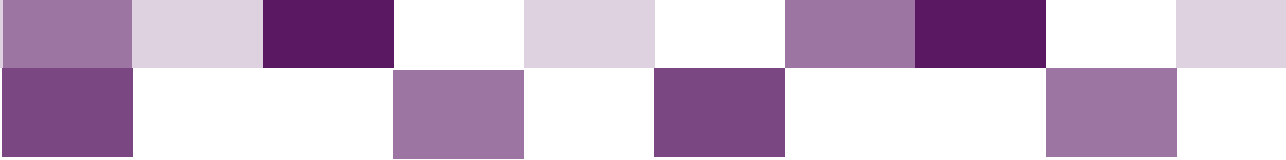
Urtebete edo gehiago egon nintzen han; gero, lagun batengana joan nintzen, ustez alde egin behar nuelako. Harekin hiru hilabete egon nintzen Areetan, eta gero okupa etxera itzuli nintzen.

Gero, lagun bati esker, beste etxe batera aldatu nintzen, eta han beste lau lagunekin egon nintzen: Kantabriako neska-mutil batzuk, eta Asturiasko neska bat. Elkarbizitza ona zen, baina ezin nuen etxe hartan erroldatu, eta ez zidaten egin berralokatzeko kontraturik; orduan, ez nuen inoiz jabearekin harremanik izan. Hortik aurrera, beste etxe bat bilatu behar izan nuen, erroldan baja eman zidatelako eta ezin nuelako erroldatu gabe jarraitu. Orain, Arabellako etxe batean bizi naiz, eta jabeak 180 euro kobratzen dizkit, gehi gastuak, eta harremana oso zaila izan da etxearen jabearekin. Gonbidatu baten antzera tratatzen nau..., gonbidatu bat baino gehiago ohaide baten antzera”.

(Kolonbiar emakumea, 26 urte)

“Etorri nintzenean, ahizparen etxera joan nintzen. Ahizpa bere bi semeekin bizi zen hemen; etxez aldatu ginen oso txikia zelako, eta gela bila hasi nintzen. Baina gela aurkitzea oso zaila izan zen. Denbora asko eman nuen erroldatu gabe. Gela aurkitzen duzunean, esaten dizute ez zaituztela erroldatuko. Denbora asko eman nuen erroldatu gabe. Angolako lagun batek erroldatu ninduen arte; bi edo hiru hilabete egon nintzen harekin, baina haren etxea ere oso txikia da. Ez ginen sartzen; etxe bila ibili nintzen, erroldatuko ez ninduten tokietan. Urtebete eman nuen etxe hartan erroldatu gabe, baina beste leku batean erroldatuta nengoan. 4 hilabete behar izan nituen etxea bilatzeko. Oso zaila da egunkaria hartzen duzunean edo Interneten begiratu eta telefonoz deitzen duzunean: at-

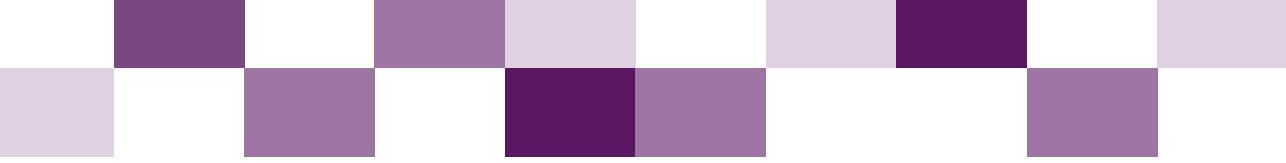

zerritarra zarela konturatzen badira, eta entzute hutsarekin badakite ez zarela hemengoa edo espainieraz hitz egiten duen herrialde batekoa, orduan, ez dizute erantzuten, deituko dizutela esaten dizute, baina ez dizute deitzen, ez dutelako atzerritarrik nahi (...). Gero etxe bat bilatu nuen, normala, edonorena bezalakoa. Nire semea jaio zen, eta handitzen hasi zen, eta ibiltzen ikasiko bazuen, ezin zuen gela txiki batean gelditu. Haurra eroso egoteko, etxe bateko gela batean ezin baita semearekin bizi, jende gehiagorekin. 4 hilabete egon nintzen, eta alferrik. Egunkarian begiratzen nuen, Ezkerraldean, eta batzuetan esaten dizute ez dutela atzerritarrik nahi”.

(Ginea Bissauko emakumea, 24 urte)

“Bilbon igaro nuen lehenengo denboraldian, Jainkoari eskerrak, familia nuen ni baino lehen etorria, eta ez dut arazorik izan alokairua bilatzeko, baina etorri eta gero lanean hasi nintzenean, handik hilabete batzuetara, 6-7 hilabetera, etxe bat bilatu nuen, eta etxe hura aurkitzeko ez nuen horrenbesteko zailtasunik izan, tira 99an izan zen, anaia Bilboko neska batekin ezkontuta zegoen, eta berak hitz egin zuen etxea alokatu zigun agentziarekin, eta etxe bat bilatu zidan, eta oso azkar, gainera. Sestaotik Leioara joan nintzen, eta ez dut benetako arazorik izan etxe batetik bestera aldatzeko. Baina iazko urtarrilean Gijonera joan nintzen lanera, etxea utzi nuen ezin nituelako 2 etxe mantendu, eta itzuli nintzenean, zaila izan zen, eta hor hasi zen etxea aurkitzeko zailtasuna; horrez gainera, hainbat etxe aurkitu ditut, baina atzerritarra naizela jakiten dutenean, marokarra naizela jakitean, edozein aitzakia bilatzen dute, ez dizute esaten “ez, sentitzen dut, ez dizut alokairuan emango, atzerritarra zarelako”, baina...

(Marokoar gizona, 29 urte)

7. Diskriminazioa, arrazakeria eta xenofobia

7.1 Kontzeptuak

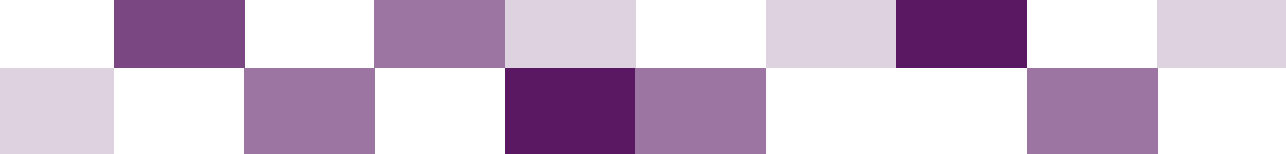
Diskriminazioaren, arrazakeriaren eta xenofobiaren fenomenoak ongi ulertzeko, ezinbestekoa da fenomeno horren oinarrian dauden zenbait mekanismo argitzea.

Lehenengoa, **estereotipoen** mekanismoa da. Gizarte psikologian sakonen aztertutako prozesuetako bat da, eta kategoria bereko kideek elkarren antzeko ezaugarriak dituztela pentsatzeko dugun joera islatzen du. Errealitatea azaltzeko eta energia aurrezteko baliatzen diren eskema kognitibo partekatuak dira; ingurunearekiko gure erlazioan erabiltzen dugun mekanismo bat da. Eta egonkortasuna du ezaugarri nagusietakoa, zehaztasunik gabeko orokortzeak egitera garamatzen arren, orokortze sinplistik egitera garamatzen arren. Estereotipoen arabera, mota bateko edo besteko informazioari arreta ematen diogu eta era bateko edo besteko jokabidea hartzen dugu estereotipoa dagokion pertsonarekin edo taldearekin.

Bigarrenik, **aurreiritzien** mekanismoa aztertu beharra dago. Aurreiritzia da talde jakin bateko kide den pertsonarekin etsaitasuneko jarrera edo mesfidantza izatea, pertsona talde jakin horretako kidea izatea beste arrazoirik gabe (Allport, 1954). Bi elementu horien arteko aldea da estereotipoek aurreiritziaren alderdi kognitiboa islatzen dutela, eta ez, nahitaez, alderdi afektiboa eta jokabidearena, Allportek aurreiritziaz emandako definizioan agertzen direnak.

Estereotipoak irudiak edo sinesteak dira, eta positiboak nahiz negatiboak izan daitezke; aurreiritzia, berriz, sineste horien balioespina da, eta haiekin bat datorren portaera ekarri ohi du. Etsaitasuneko jarrera ezaugarri duen aurreiritziak atxikita ekartzen duen portaera diskriminazioa izaten da, eta, batzuetan, baita eraso ere.

Diskriminazioa honela defini daiteke: kategoria partikular jakin batean sailkatutako pertsonen kategoria horren arabera tratamendu bereizita ematea, hala nola, arrazaren, sexuaren, adinaren eta abarren arabera (Gimenez eta Malgesini, 2000). Eztabaida interesgarria da aurreiritziek nahitaez dakarten diskriminazioa; hau da, aurreiritziak dituen pertsona diskriminatzailea ere baden. Ikerketa nagusien arabera, aurreiritzitik ekintzara jauzi egiteko, "aldeko" baldintza batzuk behar dira, baldintza mesedegarri batzuk: justifikazio morala, baldintza politikoak, egoerari lotuak, etab. (Wieviorka, 2009).

Testingari goian deskribatutako logika aplikatuz, pertsona batek aurreiritzi bat izan dezake atzerritarrei buruz, eta jarrera diskriminatzaile hau har dezake horrek bultzatuta: ez alokatzea bere etxea pertsona horiei, beste arrazoirik gabe. Pertsonak urrats hori egin dezan sustatzen dute baldintza jakin batzuek, hala nola jokabide horren zilegitze sozialak, hedabideen eta politikarien diskurtsoan immigrazioa gizarte bazterketarekin eta delinkuentziarekin uztartuta agertzeak, eta Atzerri Legeak, lehen eta bigarren mailako herritarrek bereizten baititu. Eta higiezin agentzietan jarraipena ematen diote diskriminazio horri, ez dagoelako tratu berdintasuna bermatzeko mekanismo legalik, zerbitzua eskaintzen duen pertsonaren aurreiritziaren arabera. Lege hutsune horretaz baliatuta eta gizarteko baldintzei esker, ageri-ageriko jokabidea da diskriminazioa, baldintzek ahalbidetzen dutelako hala izatea.

Arrazakeriaren eta xenofobiaren kontzeptuen arteko muga lausoa da benetan. **Xenofobia** atzerritarrekiko gorrotoa, beldurra edo arbuioa dela esan daiteke. Baina "atzerritarren" kategoria sozialki eraikitako zerbait da, **arrazakeriaren** kontzeptuak erreferentzia egiten dion "arrazaren" kategoria bezalaxe, eta ez dute nahitaz zertan adierazi beste nazionalitate bateko pertsona edo desberdintasun biologikoa duena. Adibidez, espainiar beltz bat atzerritartzat har daiteke, haren ezaugarri fisiko batzuk (larruaren kolorea, ilea, etab.) ez datozelako espainiar pertsonaren irudi estereotipatuarekin bat; baina, era berean, pertsona bat "beste arraza batekozat" har liteke, atzerritar izate hutsagatik.

Diskriminazio eta arrazakeria moldeak bilakatzat joan dira urteen joanean, eta, haiekin batera, kontzeptuak ere aldatu egin dira. Gaur egun, ageriko aurreiritzia eta aurreiritzi sotila bereizten dira: biek dakarte aurreiritziaren jomugan dagoen taldearen gizarte bazterketa, baina ez bide beretik. **Ageriko aurreiritziak** zuzenean eta salbuespenik gabe baztertzen ditu exotaldeko kideak, "izaki biologikoki apalagotzat" dituelako. **Aurreiritzi sotilak**, berriz, zeharkako bazterketa dakar: balio tradizionalen defentsan oinarritutako bazterketa, argudiatzen duena etorkinek balio horiek zalantzan jartzen dituztela edo bere egiten ez dituztela, eta orobat oinarritua harrerako gizartearen eta iritsitakoaren arteko kultura desberdintasunak neurritik ateratzean, "gure" eta "haien" arteko aldeak neurritik ateratzean. Horrek guztiak exotaldeko kideekiko emozio positibo oro ukatzea dakar. Horregatik, aurreiritzi sotila duen pertsonak ez dauka emozio negatiborik etorkinekiko, edo ez du halakorik adierazten, baina, era berean, ez da haiekiko emozio positiborik adierazteko gai ere.

Idea hori bat dator Kinder eta Sears (1981) eta McConahay (1986) adituek garatutako aurreiritzi modernoaren eta sotilaren kontzeptuekin, eta haiek proposatutako "aurreiritzi moderno edo sinbolikoarekin". Ikuspegi hori Estatu Batuetan dago zabalduen, eta, haren arabera, afro-amerikarrekiko aurreiritzietan ez da jada ageri arrazaren auzia: orain, esaten da afro-amerikarrek uko egiten diotela etika protestantean nagusi diren balioak onartzeari (gogor lan egitea eta arrakasta bilatzea, besteak beste). Hortik abiatuta, "arrazista modernoek" ez dute uste beltzen egoera bidegabea denik, eta arbuia egiten dituzte berdintasuna sustatzearen gutxiengo baztertuari abantailak ematea xedea duten "berrespen ekintzetan" oinarrituriko politikak (kuotak ezartzen dituztenak, adibidez).

SOS Arrazakeriak eta CEAR-Euskadik, nolana ere, saihestu egin nahi dute kontzeptuen itsaso zabalean galtzeko arriskua; izan ere, oro har, muga sinbolikoak definituz eraikitzen

da bereizketa, muga sinboliko horiek aitzakiatzat hartuta pertsona eta gizarte talde jakin batzuen mendekotasuna, ustiapena eta arbuioa zilegitzen dituen sistema ideologiko bati eusteko, gizarte kategoriatan jakin batzuk (adibidez, atzerritarrena) biologikoki, genetikoki edo kulturalki gutxiago direlakoan (NBE, 2005). Hala, arrazakeriak eta xenofobiak justifikatu egiten dituzte mendekotasun sozioekonomikoa eta berdintasunik eza, baita giza eskubideen urraketa ere.

Arrazakeriaren eta diskriminazioaren fenomenora hurbiltzeko, **tipologia** egokia iruditzen zaigu Arrazakeriaren eta Xenofobiaren Europako Behatokiak (EUMC) hainbat txostenetan proposatutako hau⁽⁹⁾:

Zuzeneko diskriminazioa: "Gutxiengo bateko pertsona edo familia bati desabantailazko tratua ematea, bertako herritarrei ematen zaien ohiko tratuarekin alderatuta".

Zeharkako diskriminazioa: "Etxebiztari buruzko ohiko edo arauzko jardueren gutxiengo bateko kide diren familiak baztertzeko dituen" egoeretan gertatzen dena da. Era honetako diskriminazioa era askotara adierazten da, eta oso zabalduta dago. Diskriminazio honen adibide dira, besteak beste, babes ofizialeko etxebizitzak esleitzeko ezarritako eta erabilitako irizpideak, horien eraginez etxebizitzaren merkaturako sarbide mugatua baitute etorkinek eta gutxiengo etnikoek, eta batzuetan sarbide mugatua ere ez, baztertu egiten dituztelako.

Egiturazko diskriminazioa: Pertsona jakin batzuei herritarren gehiengoak dituen eskubide eta aukerak baliatzea eragozten dien erakundeek eta beste elkarte egitura batzuen baitako arau, jarrera eta portaerak. Egitura sozioekonomikoak ez ezik, Atzerritartasun eta Asilo arloko araudiek eta politikek ere eragin nabarmena dute pertsona migratzaileek, errefuxiatuek eta aberrigabeek etxebizitza eskuratzeko dituzten aukeretan.

7.2 Etxebizitza eskuratzearekin loturiko diskriminazioa

Nazioarteko hainbat ikerketak nabarmendu dute atzerritarrek zer-nolako diskriminazioa jasaten duten etxebizitza alokatzeko garaian. Etxebizitza egokiari buruzko NBEren errelatore bereziak, esaterako, ondorio eta gomendio hauek bildu zituen Espainiako misioari buruz egindako azken txostenean (Kothari, 2006):

"Errelatore bereziak gomendatzen du har daitezela ahalik eta neurri gehien etxebizitza eskuratzeko aukera berdintasuna bermatzeko eta baliabide sendoak ezar daitezela etxebizitza eskuratzeko diskriminazioa dokumentatzeko, tresna estatistikoak barne" (30. or.).

Ondorioetan, honako hau ere adierazi zuen:

"Estatuak gogor zigortu beharko lituzke, halaber, zenbait jardura, hala nola, higiezin arloko jazarpena, ustelkeria eta diskriminazioa. Ikerketa, zigor eta ordain prozedura egokiak ezarri behar dira Espainiako egoiliar guztien eskura" (28. or.).

Txostenean, alderdi hauek ere nabarmen diren dira: talde jakin batzuei berehalako arreta emateko eskaria, pertsona migratzaileei, besteak beste; eta etxebizitza egokia izateko

eskubidea baliatu ahal izateko justiziara jotzeko aukera bermatzekoa.

“Espainian immigrazio arloan indarrean dagoen legediak, etxebizitza eskubidea bermatu ordez, egoiliarak lan egiteko eta familia elkartzeko eskubidea gauzatzeko betebehartzat hartzen du etxebizitza egokia izatea” (25. or.).

Edonola ere, ez da immigranteek etxebizitza egokia eskuratzeko dituzten zailtasun bereziak azpimarratu dituen NBERen txosten bakarra. Nazio Batuen Erakundeko Giza Eskubideen Kontseiluak honako eskari hau egin zien estatuei, 2007ko abenduaren 14an emandako 6/27 ebazpenean (“Etxebizitza egokia, bizi maila egokia izateko eskubidearen osagaia”):

“Gutziz gauzagarri egitea etxebizitza egokirako eskubidea, inolako diskriminaziorik ezarri gabe, arraza, kolore, sexu, hizkuntza, erlijio, ezintasun, iritzi politiko edo bestelako, jatorri nazional edo sozial, egoera ekonomiko, jaiotza nahiz beste inongo ezaugarriren arabera”.

“Arrazoi bakarra nahiz asko direla-eta diskriminazioa jasaten duten pertsonen eta komunitateen gizarte bazterketa saihestea; eta, bereziki, etxebizitza egokia eskuratzeko diskriminaziorik gabeko aukera bermatzea indigenei eta gutxiengoetako kide diren pertsoneri”.

Ekonomia, Gizarte eta Kultura Eskubideen Batzordeak (CDESC), bestalde, gomendio batzuk⁽¹⁰⁾ egin zizkion Espainiako Estatuari; hauek, besteak beste:

“Batzordeak ikusi duenez, oinarritzko eskubide batzuk aitortzen zaizkie dokumenturik gabeko atzerritarrei (...), baina kezagarria da etorkin askoren egoera prekarioa, ekonomia, gizarte eta kultura eskubideen babes mugatua dutelako”.

“Batzordearen kezka da parte den estatuan atzerritarrekiko jarrera negatibo eta oldarkor-
rak eta xefonobia ekintzak areagotuko ez ote diren, azken urteetan estatu horretara iritsitako etorkin kopuru handia dela-eta”.

“Batzordeak Parte den Estatuari gomendatzen dio jarrai dezala arrazakeria eta xenofobia egoerak hurbiletik zaintzen eta haien kontra borrokatzen, eta jarrai dezala gizarteko sektore guztien artean kultura arteko ulermena eta tolerantzia sustatzen”.

Hala ere, ez dago diskriminazioari buruzko estatistika bakar bat ere etxebizitza eskuratzeko aukera berdintasuna bermatzeko, eta, are gutxiago, zigor prozedura egokirik. Eta hori guztia, Europar Batasunaren Zuzentarau batek hala egintzen duen arren⁽¹¹⁾:

“Batasunari dagozkion eskuduntzen mugen barruan, pertsona guztiei aplikatuko zaie zuzentarau hau, bai sektore pribatuan, bai publikoan, erakunde publikoak barne, honako alderdi hauetan:

h) publikoarentzat eskuragarri dauden ondasun eta zerbitzuetarako eta horien eskaintzarako sarbidea, etxebizitza barne”

Diskriminazioari buruzko estatistikak gizarte erakundeek edo nazioarteko organismoek

eginak dira, hala hola, Arrazakeriaren eta Xenofobiaren Europako Behatokiak (EUMC). Hain zuzen ere, honako ondorio hauek jaso ditu Behatokiak bere txostenetan⁽¹²⁾:

- Gero eta modu agerikoago edo esplizituagoan adierazten da zuzeneko diskriminazioa. Horren adibide dira etxebizitzaren iragarki diskriminatzaileak, etxebizitza arloko itxaron zerrendetan Administrazioan ezartzen duten diskriminazioa, eta zuzeneko arbuioa, jabeena, higiezinaren agentziena nahiz etxebizitza elkarteena.
- Migratzaileek eta gutxiengoek etxebizitzari dagokionez baldintza kaskarrak izaten dituzte, sarritan, **bazterketa prozesuen** eraginez, oro har. Bertako biztanleak baino sarriago, atzerritarrek etxebizitza txikitzen bizi ohi dira, etxebizitzari berez legokiekeena baino kide gehiago elkarrekin, higieze baldintza kaskarretan eta azpiegituren gabezia handiekin.
- **Kontratuen baldintza** batzuek legea urratzen dute. Era berean, neurritz gaindiko aurrerakinak eta nahitaezkoak ez diren zenbait agiri eskatu ohi dira.
- Sarritan, migratzaileei eta gutxiengo etnikoei **segregazioa** ezarri ohi zaie; ghe-toak dira segregazioaren adierazpen agerikoena.
- **Etxebizitzaren arloko diskriminazioari buruzko datu urri dago.**
- Beste neurririk ezean, **diskriminazio probak** tresna egokiak dira datuak biltzeko.
- Oro har zabaldu den **ikuspegiaren** arabera, biztanleriaren parte handi batentzat bazterketarako eta gizarte eta espazio segregaziorako mekanismo nagusiene-takoa da etxebizitza.

ECRI erakundeak (European Commission against Racism and Intolerance; Arrazakeriaren eta Intolerantziaren kontrako Europako Batzordea)⁽¹³⁾. Espainiako egoerari buruzko txostena argitaratu zuen 2011n, eta funtsezko alderdi bat nabarmendu zuen, atzerritarrek etxebizitza eskuratzearrekin lotura duena eta berriki agertu dena:

“ECRI kezkatuta dago, Espainiako atzerritarren eskubide eta askatasunei buruzko eta haien gizarte integrazioari buruzko 2009ko lege berriak atea zabaldu duelako autonomia erkidego arduradunek muga diskriminatzaileak ezar ditzaten etxebizitza arloko laguntzak eskuratzeko. Legeak dioenez, espainiar herritarren baldintza berean laguntzak jasotzeko eskubidea dute iraupen luzeko egoiliar diren atzerritarrek, hau da, bost urteko legezko egoitza egiaztatzen dutenek. Eta atzerantzko pausoa da hori, aurreko legediarekin alderatuta, laguntzak eskuratzeko eskubidea legezko egoiliar guztiei aitortzen baitzien lege hark”.

7.3 Etxebizitza eskuratzeko diskriminazioaren ondorioak

Arrazakeriari eta xenofobiari buruz egindako ikerketa akademiko gehienek arabera, arrazarengatik diskriminazioak berebiziko eragina du etorkinek etxebizitza arloan jasaten duten bazterketaren proportzionaltasunik ezean.

Etxebizitza eskuratzeko aukera honako bi faktore hauen mende dago: etnia-arrazarena eta sozioekonomikoa. **Bi faktore** horiek askotan elkarri lotuak izaten badira ere, arrazakeria beti dago hor, edozein dela ere dagokion pertsonaren estatus ekonomikoa, eta, ildo horretatik, ezin muga daiteke klase azterketa huts batera (Darinka, 2007). Etxebizitza

eskuratzeari dagokionez, pertsona migratzailea izatea bera garrantzikoagoa da, adibidez, eroste ahalmena edo lanpostua baino. Hala egiaztatu dugu testingean, ezaugarri sozioekonomikoei dagokienez baldintza beretan zeuden pertsonak aritu baitira alokairuko etxebizitza baten bila. Gertaera horren ondorioz, etnien arteko hierarkiak sortzen dira etxebizitzaren esparruan, beste faktore batzuk alde batera utzita, hala nola, diru sarrerak eta harrera herrialdean egoiliar gisa egindako denbora.

Beste egile batzuek (Achón, 2004) adierazi dute aurreiritziak etxebizitza merkatu bikoitza sortzen laguntzen duela. eta horrek, era berean, arbuioa ekarriko duela eta eragina izango duela pertsona bakoitzak eskuratuko duen etxebizitza motan eta sarbide motan. Horrela, etorkin talde jakin batzuek merkatuko eremu bakarrerako sarbidea izango dute: etxebizitza zaharrak, ez beti oso egoera onekoak, eta, oro har, gizarte ospe handirik gabeko tokietan, formalitaterik gabeko akordioen bidez alokatuak, urritasunaren araberako prezioetan, eta mendekotasun nabarmenez, beste merkatu batera iristeko aukera gutxi edo batere ez dutelako.

Etxebizitza arloko diskriminazio egoeren ondorio nagusia egoitza bazterketako prozesuak dira; hau da, "bizitokia izateko premia maila zehatz eta egokian betetzea eragozten duen prozesua, eta, horren ondorioz, etxebizitza ez izatea eguneroko jardueren garapenerako osagai egonkorra, norberaren integrazio eta normalizazio prozesuen indargarria, eta bizi maila egokiaren eta baliabide publikoetarako sarbidearen iturri" (Cortes, 2007). Diskriminazio horrek adierazten du bizitokia izateko baldintzen hondamenezko prozesu bat gertatzen ari dela, eta prozesu horien eraginpeko pertsonak egitura-zko gutxiagotasunezko egoeran daudela.

Egoitza bazterketaren adierazleak bat datoz, oro har, egile batzuek biztanleria migratzailearen etxebizitza arloko oinarritzko ezaugarri modura finkatu dituzten egoerekin (Solé eta Flaquer, 2005):

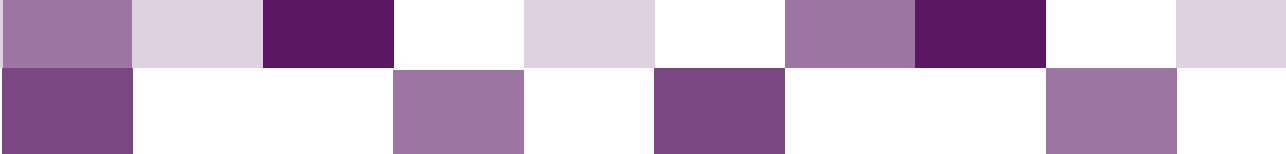
- **Segregazio espaziala:** Immigranteen etxebizitzek hirigunean duten kokalekuari dagokio.

- **Etxebizitzen neurritz gaindiko okupazioa:** Egoitza bazterketaren eta bizitokia lortzeko baldintza gogorren ondorioa eta adierazpena.

- **Egoitza estigmatizazioa:** Hainbat faktorek egoitza aukeretan eragiten duten murrizketa adierazten du; faktore hauen eragina, besteak beste: diskriminazioa, baliabiderik eza eta etxebizitzaren merkatuaren dinamika. Murrizketa horren eraginez, pertsona migratzaileei eskaintzaren segmentu batzuetarako sarbidea eragozten zaie eta, hala, segmentu propioa eratzen dute.

Egoitza estigmatizazioari dagokionez, ikerketek agerian utzi dute (Checa, 2007; Checa eta Arjona, 2006) pertsona migratzaile, errefuxiatu edo aberrigabeak auzune jakin batean pilaetzea nahi gabeko bereizketa prozesu bat izan daitekeela. "Segregazioa estigmatizaziotik eratorria denean, jendea harrapatuta gelditzen da gunerik behartsuenetan. Pertsona migratzaile asko gunere horietara aldatu, eta hantxe gelditzen dira, baita delako eremua gus-tukoa ez izanik ere, etxebizitza, baliabide eta kontaktu faltaren eraginez". (JCSHR, 2004). Bide horretatik, pertsona migratzaileen kontzentrazio handiko guneen estigmatizazioa

gertatzen da, bertako biztanleriak “ihes” egiten duelako. Egoera hori aztertzeko, testin-gean, mapa batean kokatu ditugu bertako biztanleei eta atzerrikoei eskainitako etxebizit-
zak, eta Bilboko auzoetako biztanle atzeritarren erroldako datuekin alderatu ditugu.

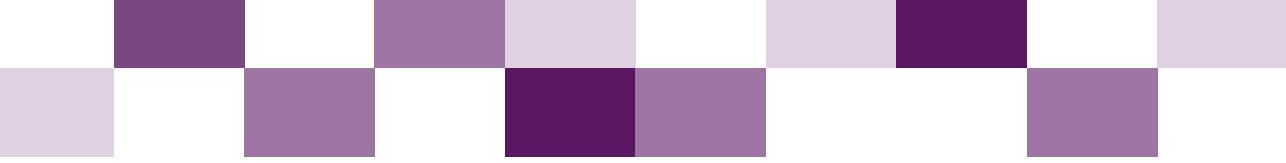
(9) EUMC. European Monitoring Centre On Racism and Xenophobia. <http://www.eumc.europa.eu>

(10) 2004ko ekainaren 7ko NBE Dok. E/C.12/1/Add.99, Giza Eskubideen Goi Komisarioaren Bule-
goaren webgunean eskuragarri: <http://www.ohchr.org>

(11) 2000/43/EE Zuzentaraua, Kontseiluak 2000ko ekainaren 29an onartua, pertsonen tratu berdin-
tasunaren printzipioa aplikatzeari dagokiona, edozein dela ere beren arraza edo etnia. I. kapitulua,
Xedapen Orokorrak, 3. artikulua, Aplikazio esparrua.

(12) EUMC. European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia (2005, 2006, 2007, 2008, 2009,
2010). Annual Report and Housing

(13) <http://www.coe.int/ecri>

8. Landa ikerketa – Testinga

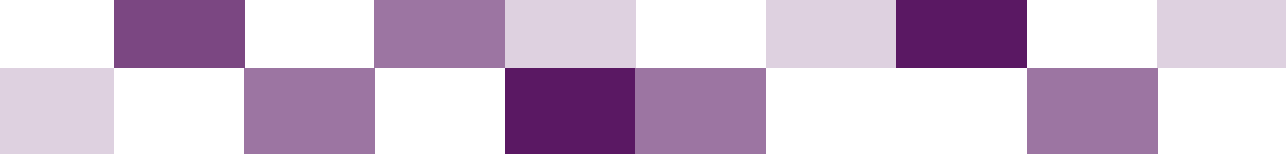
8.1. Testingaren erabilera

Testinga **proba enpiriko** bat da, honetan datzana: zenbait pertsona edo talde hartzen dira, zerbitzu jakin baterako sarbideari dagokionez antzeko ezaugarriak dituztenak, eta, horrela, aukeratutako pertsona edo taldeei ezohiko tratua ematen bazaie, aukera ematen du tratu berdintasunik ezaren arrazoia diskriminazioa dela argi ikusteko. Talde guztietan behatzaile bat izaten da, beti: lekuko morala deritzogu kide horri. Testinga antolatzen duten kideekin inolako loturarik ez duen pertsona bat izaten da, eta lekuko moduan parte hartzen du testingean, aurrez aurre kontatutakoa egia dela egiaztatzeko.

Testinga tresna indartsua da, honako arrazoi honi esker, nagusiki: **aukera ematen du baldintza berdinetan dauden bi pertsonak edo gehiagok jasotako tratuaren zuzeneko konparazioa egiteko**. Diskriminazioa ez da neurtzen zeharkako bitartekoen bitartez, bertako biztanleek edo atzerrikoek gai jakin bati buruz duten iritzia edo ikuspegia bilduta. Era berean, ez du neurtzen pertsonen hautematen duten diskriminazioa ere. Izan ere, diskriminazioari dagokionez, eragin handiko aldagaia da norberaren hautematea, baina badu eragozpen nabarmen bat: biztanleria aktiboaren portaera batzuen nolabaiteko naturalizazioa gerta daiteke, eta horren ondorioz, litekeena da pertsonak diskriminaziorik ez hautematea, egon badagoen egoeretan. Arlo batzuetan -hala nola, osasun mentalean-, diskriminazioaren hautematea diskriminazioaren benetako existentzia baino handiagoa izan daiteke; baina, ikusi dugunez, etxebizitzaren auzian, diskriminazioaren hautematea gorabehera, garrantzi handia du diskriminazioak berak: izan ere, alokairuaren merkatua bikoiztea ekar dezake, eta egoitza bazterketa eta segregazioa sustatu.

Bestalde, testingak aukera ematen digu diskriminazioa sortzen duten eragileek jokabideen sorta zabal batean zer-nolako portaera duten behatzeko. Jokabide diskriminatzailea atzeritarren alokairu tasari buruz estatistika ofizialek erakusten dutenetik askoz harago doa, eta diskriminazio proban sortzen den elkarreraginak garrantzi handiko informazio kualitatiboa ematen du, **informazio kuantitatiboa ez ezik**, diskriminaziozko jarrera sotil baina era berean kaltegarri buruz.

Testinga Estatu Batuetan erabili zuten lehen aldiz, 60ko hamarkada, eskubide zibilen aldeko mugimenduen ekimenez; hain zuzen ere, toki publikoetara sartzeko hasi ziren, orduan, haietan gertatzen zen arraza segregazioa egiaztatzeko. Rosa Parks izan zen

testingaren asmatzailea, nolabait esateko: 1955ean, autobusera igo, “berari ez zegokion” partean eseri, eta uko egin zion eserleku hartatik altxatzeari; horrela, zuzeneko proba baten bidez egiaztatu baitzuen diskriminazioa zegoela. Estatu Batuetako gizarte mugimenduek testinga erabili zuten, orobat, 70eko hamarkadan, afroamerikarren eta latinoen kontrako diskriminazioa zegoela egiaztatzeko, eta auzitara ere jo zuten, salaketa haiek oinarri hartuta. 1977an, Estatu Batuetako Etxebizitza eta Hiri Garapen Sailak diruz lagundu zuen afroamerikarrei etxebizitzaren esparruan egiten zitzairen diskriminazioari buruzko ikerketa bat; testing handia egin zuten ordukoan: 3.264 proba, 40 hiritan (Wienk, 1979, honako honetan: Yinger, J. 1998). Proba haiek afroamerikarren kontrako diskriminazioaren ebidentziak erakutsi zituzten, bai alokairuaren arloan bai salmentarenean ere. 1977 eta 1990 bitartean, Estatu Batuetan egindako beste 72 testing aztertu zituzten Galtarren ikerketa batean (1990), eta diskriminazioa zegoela ondorioztatu zuten guztietan. 1989an, Estatu Batuetako Etxebizitza eta Hiri Garapen Sailak beste testing nazional bat antolatu zuen: 1.081 diskriminazio proba egin, eta aurreko testing nazionalaren antzeko emaitzak bildu zituen.

Europari dagokionez, testinga askotan erabili ohi du Oinarrizko Eskubideen Europako Agentziak⁽¹⁴⁾, eta era horretako ikerketak txertatzen ditu urteroko txostenetan. Hala, 2010eko txostenean, bi testing txertatu zituzten: Irlandan enplegu baterako langileak hautatzen gertatzen zen diskriminazioari buruzko bat⁽¹⁵⁾, eta Britainia Handiko gobernuak enpleguari buruz egindako beste bat⁽¹⁶⁾.

Etxebizitzaren arloan ere egin izan dira testingak edo diskriminazio probak. Oinarrizko Eskubideen Europako Agentziaren 2010eko txostenak bereziki nabarmendu zuen Belgikan egindakoa: Afrikako azentua zuen pertsona batek telefonoz deitu zuen alokairuko etxebizitzaren 101 eskaintzatarara, eta belgikar azentua zuen beste batek deitu zuen eskaintza beretara, jarraian. Bi pertsonak erantzun desberdina jaso zuten 28 deitan. Alemanian⁽¹⁷⁾ eta Suedian⁽¹⁸⁾ ere egin dituzte etxebizitzarako sarbideari buruzko beste testing batzuk. Europako herrialde batzuetan, erakunde publikoek egiten dituzte diskriminazio probak. Horren adibide da Frantzia. Frantzian, Tratu Berdintasunaren Aldeko Nazio Kontseiluak testinga egin zuen Parisen, etxejabe partikularrekin, etxebizitza arloari loturik jasotako salaketetatik abiatuta⁽¹⁹⁾.

Europako erakunde publikoak Estatu Batuetan baino beranduago hasi ziren testinga erabiltzen, eta Frantzia izan da era horretako ekimenen aitzindari. 2006an, Frantziako Diskriminazioaren Behatokiak lehen barometro nazionala osatu zuen. Urtebetean, 6.461 curriculum bidali zituen, 1.340 lan eskaintzatarara, eta konparatu egin zituen elkarrizketa egiteko deia jasotzeko aukerak. Magrebtar jatorriko gizonak elkarrizketa egiteko %36 aukera besterik ez zituen, eta gizon frantsesak, berriz, %100 aukera⁽²⁰⁾. Frantziako lehen ministroak berak aitortu zenez, era horretako probak diskriminazioari aurre egiteko baliagarriak dira.

Estatuari dagokionez, ez dago testingaren erabilerari buruzko literaturarik ia. Ildo horretatik, nabarmentzekoak dira Valentzian eta Bartzelonan etxebizitzarako sarbideari buruzko bi diskriminazio probak (Aparicio, 2003; Aramburu, 1997), eta SOS Arrazakeriak aisiako lokaletarako sarbideari buruz berriki egindako testinga⁽²¹⁾. Diskriminazio proben bilakaera askoz ere geldoagoa izan da inguruko herrialdeetan baino; Frantzian baino,

esaterako. Seguru asko, Espainiako estaturako migrazio prozesua berriagoa delako izango da horrela, eta diskriminazioari aurre egiteko politiken garapen kaskarrari, klase politikoaren gehiengoak ez baitu bereziki adierazgarritzat hartzen auzi hori.

8.2 Tesgingaren antolaketa

TALDEAK OSATZEA

Testinga egiteko, 7 talde osatu ziren. Talde bakoitzeko kideek higiezin 4 agentziatara joan behar zuten; ausaz erabaki zen talde bakoitza zer 4 agentziatara joango zen, baita ikerketarako zer agentzia erabiliko ziren ere. Hauxe zen taldeen **osaera**:

- **Testaren subjektuak**: Agentziatara sartzeko eginkizuna esleitu zitzaizen kideek ezaugarri hauek zituzten talde guztietan: **3 gizon ziren, 30 urte ingurukoak**; hirurek **lanpostu bera, soldata bera eta etxebizitza eskuratzeko egoera bera** zuten. Talde guztietan, gainera, jatorriz **magrebtarra** zen 3 gizon haietako bat, **Saharaz beheko Afrikakoa** beste bat, eta **nazionala** bestea.

- **Koordinatzailea**: Talde bakoitzean koordinatzaile bat zegoen. Koordinatzaileak ibilbideen berri zuen, agentziek emandako erantzunak biltzen zituen, eta arazoak eta zalantzak argitzeko ardura zuen.

- **Lekuko morala**: Ibilbidean zehar lekuko moralaren eginkizuna betetzen zuen beste kide bat izan zuen talde bakoitzak. Gertatzen zena ikusten zuen, elkarrizketen audioak entzuten zituen eta landa lanean taldekideei laguntzeko esperientzia partekatzen zuen. Kasu orotan, **antolakuntza taldetik kanpokoak** ziren lekuko moralak; gainera, ikerketan bildutako informazioa argitaratzeko aukera zuten, bai hedabide orokorretan, bai blog pertsonal edo argitalpen alternatiboetan.

7 taldeetako kideek landa ekintzan parte hartzeko borondatea adierazi zuten; ongi zekiten gaztelaniaz; eta SOS Arrazakeriak nahiz CEAR-Euskadik ezagutzen zituen. **3 prestakuntza saio** egin ziren, testingaren arazoak eta helburuak aditzera emateko, eta ekintzaren funtzionamendu praktikoa azaltzeko.

Bilera horietan osatu ziren taldeak; gero, ibilbide bana egokitu zitzaizen, materiala banatu zitzaizen, eta roll-playing bat egin zen, ikerketan gauzatu beharreko ekintza praktika zezaten.

Osagarri eta lekukotasun gehigarri modura, audioko grabagailu bat eman zitzaion talde bakoitzari.

BALIZKO BEZEROEN BALDINTZAK

Testingak emaitza fidagarriak emateko, ezinbestekoa zen aldagai jakin batzuk kontrolatzea, etxebizitzaren alokairuen eskaintzan eragin ez zezaten. Horretarako, **baldintza edo egoera sozioekonomiko** beretan zeuden pertsonak aukeratu ziren agentziatara sartzeko:

• **Lan kontratua:** ezinbesteko eskakizuna izaten da etxebizitza alokatzeko. Gure subjektuek obra eta zerbitzuko lan kontratua zuten, eta bi urtetik gora zeramatzen toki berean lanean.

• **Soldata:** Euskadin, oso altuak dira alokairuen batez besteko prezioak (911 euro, batez beste(22)), eta etxebizitzarik ez eskaintzeko arriskua saihestearren, hileko 1.400 euroko soldata zuten aitortua.

• **Maizterrak:** testingeko gure subjektuek kasu guztietan adierazi zuten lagun batekin biziko zirela etxean, hura ere lan kontratuduna eta 1.100 euro inguruko soldata irabazten zuena.

• **Etxebizitzaren ezaugarriak:** alokairuko ahalik eta etxebizitza gehienetarako sarbidea edukitzearen, ez zen inolako baldintzarik jarri etxebizitzaren kokalekuari zegokionez. **Bilboko edozein** toki zen onargarria. Eta gehienez ere **950 euro ordaintzeko** prest zeuden guztiak.

• **Egoera administratiboa:** Atzerritar guztiek zuten **egoitza eta lan baimena**.

• **Baldintza osagarriak:** Etxebizitza batzuetan, eskakizun gehigarri zenbait ezarri ohi dituzte, hala nola, banku abala edukitzea. Testingeko gure subjektuek ez zuten inolako baldintza osagarririk baztertzen, alokairuko eskaintza ahalik eta zabalenerako sarbidea izatearren.

HIGIEZINEN AGENTZIAK AUKERATZEA

Bilbon bulegoa duten 203 agentziako zerrenda bat osatu zen, zenbait iturritan iragartzen zirenetatik aukera eginda, eta alde batera utzita salmentarako etxebizitzak besterik eskaintzen ez zituztenak. Datu hori abiapuntu hartuta, **50 agentziako sorta bat aukeratu zen, ausaz**, eta haietara deiak egin ziren, alokairuko etxebizitzarik bazuten jakiteko. **Azken lagina 28 agentziarekin osatu zen: 7 taldeetako bakoitzerako 4 agentzia.**

IBILBIDEA

Aukeratutako 28 agentziak Bilboko mapa batean kokatu, eta **7 ibilbide** prestatu ziren, talde bakoitzarentzat bat; ibilbidea prestatzeko, kontuan hartu zen talde bakoitzari esleitutako guztiak elkarrengandik hurbil samar eta oinez joateko moduan egotea. Amaitutakoan, berriz egiaztatu zen, urria aldera, agentzia guztiek zituztela alokairuko etxebizitzak eskaintzan eta, gainera, zabalik zeudela ostiral arratsaldetan. Jatorrizko ibilbidean aldaketa batzuk egin behar izan ziren, eta, azkenean, **I. eranskinean** agertzen diren moduan finkatu ziren zazpi ibilbideak.

DENBORAREN LERROA

Landa esperientzia Bilbon egin zen, **azaroaren 4an, 16:00etatik 20:00etara**. Beraz, ezabatu

egin zen, edo asko murriztu, behintzat, eskainitako etxebizitzak agentziara galdetzen zen pertsona baten atzetik sartutako beste norbaiti alokatzeko arriskua.

Agentziek susmorik har ez zezaten, bestalde, subjektuak ez ziren agentzia bakoitzera bata bestearen atzetik sartzen; **ibilbide zirkularra antolatu zen agentzien artean**. Horrela, lehen subjektua agentzia batera sartzen zenetik 15 bat minutura sartzen zen bigarren subjektua.

LANDA EKINTZA - TESTINGA

Azaroaren 4an, ostiralean, zein bere abiapuntuan elkartu ziren talde guztiak, beren lau agentzietara joateko. Talde bakoitzak toki estrategiko bat aukeratu zuen agentzia bakoitzetik irten ondoren elkartzeko. Koordinatzaileak esperientziaren berri jasotzen zuen subjektuak agentzia bakoitzetik irten orduko, bakoitzari esleitutako **datuak biltzeko fitxetan** (II. eranskina). Gainera, parte hartzaile bakoitzak audioko grabagailu bat eramaten zuen agentzia bakoitzera sartzean, zehatz-mehatz jasotzeko elkarrizketan gertatzen zen guztia. Taldeek **2'5 eta 3'5 ordu bitarte** behar izan zituzten ibilbidea osatu eta hitzartutako abiapuntura itzultzeko; abiapuntuan, arduradunei eman zizkieten datuen fitxak eta grabagailuak. Bitarteko horiek erabilia, testingari buruzko aurreitazko datu batzuk atera ahal izan ziren, lekuko moralek beren artikulua dokumentatzeko erabil zituzten.

8.3 Aurrera begirako irakaspenak eta ildoak

Testinga elkarrekin prestatu dute CEAR-Euskadiko eta SOS Arrazakeriako bi lan taldek. Guztira lau lagun ziren, eta aldizkako bilerak egin zituzten testingaren aurreko 5 hila-beteetan, testinga prestatzeko. Prestakuntza saio horietan, logistikari eta testingaren ikuspegiari loturiko zenbait erabaki hartu zituzten era honetako ikerketa bat planteatzeko garrantzi handikoak iruditzen zaizkigunak:

- **Testingean emakumeak sartzea:** Oinarri-oinarrizko alderdia da, pertsona migratzaile, errefuxiatu edo aberrigabeen artean proportzio handia baitute emakumeek. Eta sexuak alokairuaren eskaintzan eragina baduelakoan gaude. Bi erakundeen lan esperientziatik ondorioztatzen denez, seme-alabak izateak edo ez izateak eta emakume talde batzuen lan jardueri buruzko aurreiritziek murriztu egiten dute alokairuko etxebizitzaren aukera. Arrazoi hori dela eta, testingeko taldeetan gizonak eta emakumeak ez nahasteko erabakia hartu zen. Konparazioak egin ahal izateko, emakumeek soilik osatutako beste 7 talde antolatzeko ahalegina egin zen, agentzia beretan sar zitezten. Azkenean, ordea, ezin izan ziren talde horiek behar adinako bermearekin antolatu, eta asmo hori bertan behera uztea erabaki zuen lan taldeak. Hala ere, funtsezkoa iruditzen zaigu **ez soilik emakume etorkinen egoera islatzea, baizik eta alokairuko etxebizitza eskuratzeko dituzten arazo propioak aztertzea.**

- **Bilerak, testinga gauzatu zuten subjektuekin, aurretik nahiz ondoren:** Testingaren aurretiko bilerak garrantzi handikoak dira prestakuntzarako, ikerketaren jatorria

zein den azaltzeko, parte hartzaileek dinamika ez ezik helburuak ere ongi ulertzeko eta kide guztiek elkar ezagutzeko. Baina aurretiazko bilerak bezain garrantzizkoak dira ondo-rengoak. Testingean zehar, nabarmen ikusten da zuzeneko diskriminazio handia dagoela, eta horrek emozionalki ukituta utz ditzake parte hartzaileak. Denek dakite diskriminazioa dagoela etxebizitzarako sarbidean, eta bizitoki bila zebiltzala batzuek beren larruan ere jasan izan dute; baina testingekoa intentsitate handiko esperientzia da, denbora tarte laburrean erabateko gordintasunean jasaten baitute egoera hori (2-3 orduan lau aldiz jaso dezake pertsona batek ezezkoo) eta nabarmenduta ikusten baita, bertako subjektuarekin konparaketa egiteko modua baitago ia berehala. Gainera, testingak diskriminazio molde sotilagoak agerian uzten ditu, zuzenekoak bezain edo haiek baino mingarriagoak. Agentzietako jendearen askotariko jarrerak eta egoerak –hala nola, pertsonari bulegora sartzen ere ez uztea ia, esanez ez dutela alokairuko etxebizitzarik; agentzian azalpenak ematen ere ez uztea; sarrerako mahaitxoan arreta ematea; sartzen ez uztea; edo informazioa gogo txarrez ematea; eta agentzia beretan bertakoei tratu egokia ematea– testingean parte hartu duten pertsonen hautemandako arrazakeria sotilaren frogak dira. **Alderdi horiek guztiek berehalako askatzea eskatzen dutenez, testinga amaitu eta berehala, elkartu egin ginen partaide guztiak, hitz egiteko eta esperientziak trukatzeko, lasaitasunez; baina, bestalde, garrantzi handikoa da aurrerago bilera egiteko aukera izatea, bizitako guztiaz hitz egiteko eta lantzeko.**

- **Informazioa biltzea:** Aurreko atalean ikusi dugunez, testingean sortzen den aurrez aurreko interakzioak askotariko informazioa ematen digu, eta garrantzizkoa da informazio hori guztia erregistratzea. Testingaren helburu nagusiaz harago –bertakoei eta atzerritarrei eskainitako etxebizitzaren kopuruaren konparaketa–, badira beste adagai batzuk helburu harekin loturarik izan ez arren informazio bilketan txertatu beharrekoak. Etxebizitzaren alokairuari dagokionez, alderdi hauek dira nabarmentzekoak: argi adierazten duten atzerritarrei ez dietela alokatzen, nomina eskatzen duten, banku abala behar den, bermea edo aurrerakina eskatzen den, etxebizitzan zenbat lagun biziko diren galdetzen duten, etab. Bestalde, agentzien hainbat jarrera eta portaera ikusi ditugu galdetegi soilen bidez erregistratu ezin direnak, eta, hala, garrantzizkoa da bulegoan gertatzen den guztia grabatzea eta, ondoren, transkribatzea, baita bulegoan izan ondoren pertsonak bizitako esperientziaren berri jasotzea ere (nola tratatu duten, berezitasunen bat izan den, zer sentipenekin atera den, etab.)

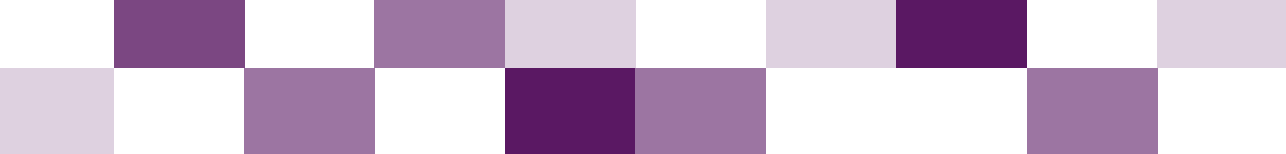
- **Atzerritarrek testingean parte hartzea:** SOS Arrazakeriarentzat eta CEAR-Euskadirentzat, testinga ez da soilik herritarrek diskriminazioaz ohartarazteko tresna bat: dimensio politikoa hartzen du, gizarte errealitatea eraldatzea bilatzen duen neurrian. Horregatik, testingean parte hartzen duten kideak ez dira tresna hutsak, diskriminazioa egon badagoela egiaztatzeko helburua betetzeko tresnak: subjektu aktiboak ere badira, egoeraz ohartzen dira eta testinga antolatzen modu aktiboan parte hartzen dute. Ildo horretatik, interesgarria iruditzen zaigu aurrera begira testingak egiteko garaian Ikerketa-Partaidetza Aktiboa deritzen ikuspegia aintzat hartzea (IAP)⁽²³⁾, testingean agertzen diren elementu asko biltzen baititu eredu horrek. IAPk, izan ere, aukera ematen du ikerketa eta gizarte ekintza uztartzeko; eta iraunkorki sustatzen du taldeen/komunitateen partaidetza aktiboa, ezagutza eraikitze eta gizarte errealitatea eraldatzeko prozesuan (Park, P., honako honetan: Salazar, M.C., 1992)

• **Lekuko moralen presentzia:** Ezinbestekoak dira testingaren emaitzak gizarteratzeko. Ekintzaren bidez, nolabaiteko eragina lortu nahi da hedabideetan, eta diskriminazioaren, arrazakeriaren eta xenofobiaren gaineko eztabaida gizarteratu. Lekuko moralen eginkizuna da testingean gertatutakoa egia dela fede ematea. Hala, ez dute prestakuntzan parte hartzen, kanpo behatzaile modura dihardute. Baliozkotze funtzio horretatik harago, ordea, lekuko moralek emaitzak zabaltzen lan handia egin dezaketela iruditzen zaigu; horregatik, bi funtzio horiek betetzeko modua zuten kazetariak aukeratu ziren lekuko moral gisa (egunkari orokorretakoak, irratikoak, informazio alternatiboko egunkarietakoak, etab.), nola aisiako lokaletarako sarbideari buruzko testingean, hala etxebizitzari buruzkoan. Testingak hemen aurkezten ari garen honen moduko txostenak lantzeko baliatzen badira ere, garrantzizkoa da emaitzak jendarteari jakinaraztea, eta, horretarako, askotariko hedabideak izatea komeni da, emaitzak modu ez hain akademikoan erakusteko aukera ematen duten heinean.

8.4. Gauzatutako jardueren kronograma

Jarduerak	2011 Urtea
Helburuak zehaztea	Ekaina
Ikerketaren metodologia diseinatzea	Ekaina
Datuak biltzea, telefono deien bidez	Ekain, Uztail, Abust, Irai, Aza, Abend.
Datuak biltzea, Interneteko iragarkien bidez	Junio, Julio, Agosto
Ikerketa hipotesiak zehaztea	Uztaila
Landa lanaren metodologia zehaztea	Uztaila
Higiezinen agentzien lagina osatzea	Abustua
Etxebizitzarako sarbidearen arloko diskriminazioari buruzko informazioa	Uztaila, Abustua, Iraila
Euskadiko etxebizitza arloaren egoerari buruzko informazioa biltzea	Uztaila, Abustua, Iraila
Higiezinen agentzien alokairuko etxebizitza eskaintza berrestea, telefonoz deituta	Urria
Ikerketa gauzatzeko taldea aukeratzea	Urria
Lan taldearen lehen prestakuntza saioa	Urria
Lan taldearen bigarren prestakuntza saioa	Urria
Landa ikerketako saioa -Testing-	Azaroa
Datuak biltzea	Azaroa
Datuak ateratzea eta aztertzea	Azaroa
Datuak interpretatzea	Azaroa, Abendua
Proposamenak gauzatea	Azaroa, Abendua
Ondorioak ateratzea	Azaroa, Abendua
Txostena aurkeztea	Abendua

-
- (14) http://fra.europa.eu/fraWebsite/home/home_en.htm
- (15) The Equality Authority; Frances McGinnity, Jacqueline Nelson, Pete Lunn, Emma Quinn; 2009; Discrimination in Recruitment: evidence from a field experiment; Honako honetan eskuragarri: <http://www.equality.ie/index.asp?docID=794> (23.10.2009).
- (16) <http://www.guardian.co.uk/money/2009/oct/18/racism-discrimination-employment-undercover>
- (17) Planerladen e.V. (2009) Ungleichbehandlung von Migranten auf dem Wohnungsmarkt. Ergebnisse eines telefonischen "Paired Ethnic testings" bei regionalen Immobilienanzeigen, Honako honetan eskuragarri: [www.planerladen.de/50.html?&tx_ttnews\[tt_news\]=208&tx_ttnews\[backPid\]=7&cHash=080c4f6dd8](http://www.planerladen.de/50.html?&tx_ttnews[tt_news]=208&tx_ttnews[backPid]=7&cHash=080c4f6dd8)
- (18) Honako honetan eskuragarri: <http://www.regeringen.se/sb/d/11290/a/133678>
- (19) HALDE, Rapport Annuel 2008, 54. or. Honako honetan eskuragarri: http://www.halde.fr/-Annual-Reports-html?page=rubrique_en
- (20) <http://cergors.univ-paris1.fr/docsatelecharger/Barometre2006resultats.pdf>(14.06.2007).
- (21) <http://www.elcorreo.com/vizcaya/v/20110307/pvasco-espana/este-entran-negros-moros-20110307.html>
- (22) Etxebizitzaren Euskal Behatokia. <http://www.garraioak.ejgv.euskadi.net/r41-19497/es>
- (23) IAP ereduari buruzko informazio gehiago: <http://www.pscicosocial.net>.

9. Lortutako emaitzak

Testingaren helburu nagusia da agerian uztea etxebizitzarako sarbidean diskriminazioa dagoela. Horretarako, aurreko atalean azaldu dugunez, higiezin agentzietara sartu zen jendea, balizko bezeroak, alokairuko etxebizitzetaz galdezka; elkarrizketetan, baldintza sozioekonomiko berberen berri eman zuten, eta eskari bera egin zuten (logela kopurua, kokalekua, etab.). Hala, azalpen bakarra du batzuei eta besteei eskainitako etxebizitzetaz kopurua berdina ez izateak: diskriminazioa, zerrenda bikoitza izatea, bat bertakoentzat eta bestea atzerritarrentzat. Taula honetan, higiezin agentzia bakoitzean testingeko partaide bakoitzari eskainitako etxebizitzetaz kopurua adierazi da.

HIGIEZINEN AGENTZIA BAKOITZAK ESKAINITAKO ETXEBIZITZEN KOPURUA, ESKATZAILEAREN JATORRIAREN ARABERA

AGENTZIA	Saharaz beheko Afrikako eskatzaileak	Magrebeko eskatzaileak	Bertako eskatzaileak
1	0	0	3
2	2	1	2
3	0	0	2
4	0	0	1
5	2	1	5
6	1	0	2
7	0	0	0
8	1	1	13
9	0	0	0
10	2	1	1
11	0	2	3
12	0	2	6
13	3	3	8
14	0	4	4
15	0	0	5
16	0	0	1
17	0	0	4
18	0	0	2
19	0	0	1

20	0	3	4
21	1	1	2
22	1	0	1
23	1	1	3
24	3	2	15
25	1	0	3
26	0	1	2
27	2	0	4
28	0	0	2
29	0	0	3
TOTAL	20	23	102

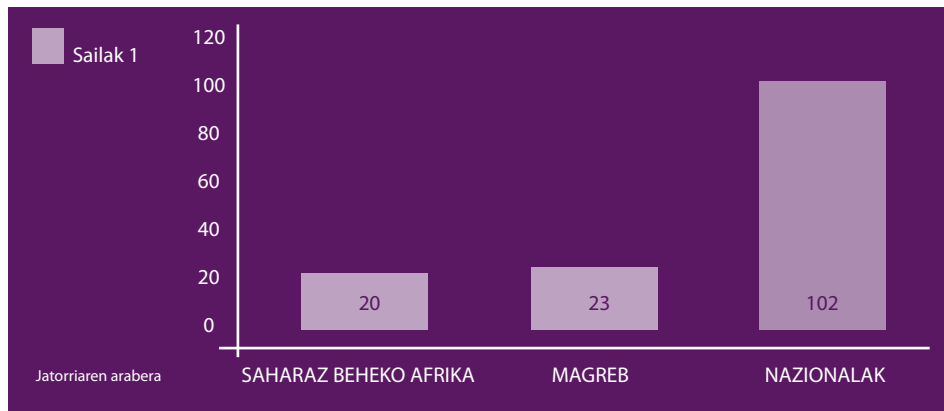
Bistan denez, alde handia dago: bertako eskatzaileei 102 etxebizitza eskaini dizkiete, eta, aldiz, 20 eta 23 baino ez, migratzaile eta errefuxiatuei, hurrenez hurren. Horrek esan nahi du alokairuko etxebizitzaren merkatua %80 murrizten zaiela atzerritarrei. Halako alde handia azal dezakeen eragile bakarra diskriminazioa eta zerrrenda bikoitza izatea da.

Saharaz beheko afrikarrei eta magrebtarrei eskainitako etxebizitzaren kopuruen arteko aldea ez da bereziki adierazgarria. Datuek ez dute argitzen talde batekoek bestekoek baino diskriminazio latzagoa jasaten duten. Magrebtarrei 3 etxebizitza gehiago eskaini diete, eta aldea nabarmena izan da 14 zenbakidun agentzian. Izan ere, agentzia horretan, 4 etxebizitza eskaini dizkiete bertakoari eta magrebtarrei, eta 0, aldiz, Saharaz beheko afrikarrei. Pertsona horrek afrikar jantzi tipikoez jantzita egin zuen testinga, eta horrek emaitza baldintzatu duelakoan gaude.

Kontuan hartzen badugu enpleguari eta soldadari dagokienez oso baldintza onetan zeudela, atzerritarrek lan baldintzetan izaten duten prekarietatearekin eta zaugarritasun nabarmenarekin alderatuta, are larriagoak dira emaitzak. Hala, agerian gelditu da biztanleriaren sektore handi bati errotiko bazterketa ezartzen zaiola pertsonaren garapenerako funtsezkoa den esparru batean, etxebizitzarenean.

Horri gehitu behar zaio alokairuko etxeen merkatua oso mugatua dela: Euskadin, higiezinaren merkatuaren %6 baino ez dute betetzen. Hortaz, desoreka nabaria ikusten da migratzaile eta errefuxiatuen alokairu premien eta biztanleria horrentzat eskuragarri dauden etxebizitzaren benetako eskaintzaren artean.

ESKAINITAKO ETXEBIZITZAK

Jarraian, testingean higiezin agentzia batzuetan egindako grabazio batzuen transkripzioak bildu ditugu: ezin hobeto islatzen dute bertako pertsonen eta atzerrikoen artean egiten den bereizketa. Lehenengo bietan, higiezin agentzia berak askoz ere etxebizitza gutxiago eskaintzen dizkio atzerritarari, eta bertakoari, berriz, lanean ari den ere galdetu gabe egiten zaio eskaintza. Beste bi transkripzioetan, agentziako langileak aditzera ematen du badituela etxebizitzak baina ez atzerritarrentzat.

Testingeko bertako pertsona

T- Aupa, alokairuko etxebizitzarik baden galdetzera nator.

A -Zenbat logelakoa?

T- Logela bat edo bi.

A- Logela bakarrekoak nahiz bikoak ditugu. Zuretzat da?

T- Niretzat eta lagun batentzat.

(Une horretan beste pertsona bat sartu da galdezka, eta elkarrizketa eten egin da)

A- Begira ari naiz... zera... zer prezio?

T- Ba... 950 edo, gehienez.

A- Ba... badauzkat Indautxun, San Mameseko zumardian, Alde Zaharreen... A, begira, badu bat Epalza Alargunaren kalean. Badakizu non? Postetxetik hurbil. Bi logela, komuna, eta libre dagola dio hemen... kontua da alokairuekin arazoak izaten direla, azken aldia gauzak hain zail daudenez... Deitu egingo dut, ea libre dagoen oraindik. Nola duzu izena? (...) Telefonoa emango didazu?

T- 6 (...)

A- Kaixo, egun on. Begira, (...) agentziatik deitzen dizut, (...) duzuen etxebizitza dela eta, bai, bai... Izan ere, mutil bat dugu hemen, eta iruditzen zait ezin hobeto egokitzen zaiola zuek nahi duzuenari... Telefonoa? Bai, esan, esan... Zertan lan egiten duzu,

Peio? Badaezpada, agian galdetu egingo dit eta.

T- Astialdiko dinamizatzaila naiz.

A- Ados... Bai, esan... 62... ongi, bai, beste telefono zenbaki bat ematen badidazu, arratsaldean deituko dizut... bai, bai, 6 (...) ongi, oraintxe deituko diot, ea zer dioen. Baina, nork erakutsiko du? Zuk edo berak? A, jakina... pentsatzen dut... Ados, nahi baduzu biharko geldituko gara edo... bai, bai ...

Peio, esaten ari zait libre daukatela oraindik baina arratsaldez besterik ezin duela erakutsi. Zuri noiz datorkizu ongi etxea ikustera joatea? Gaur, bihar, astelehenean...? Etxea oso egokia da, kokalekuagatik; badakizu non den? Bi logela ditu, primeran dago, bai, bai, ... 900€ dira, baina beste gauzatxo bat begiratu nahi dut aurretik. Deustun, badut beste bat Blas de Oteron, baina badakizu zer gertatzen den alokairuekin? Ba ez dela salgai daudenak bezala: agian jabeari deitu eta ordurako alokatuta edukitzean dute, badakizu.

T- Mmm... bai...

A- Tira, dena den, esan zer izango zenuke nahiago? Zeren baditut Deustun, Indautxun, beste bat Indautxun, Simon Bolivarren, General Conchan beste bat; 850 Alhondigatik hurbil, badakizu non dagoen Alhondiga? Txakur kalen 900€-ko beste bat dugu... Dezente ditugu une honetan. Nahi duzu astelehenean deitzea lehen hitz egin dugun etxearen bisitarekin zer gertatzen den azaltzeko? Eta nahi baduzu, astelehenean bertan zerranda emango dizut, prezio horretan sartzen den guztiarena. Ados? Ongi iruditzen zaizu?

T- Bai, oso ongi...

A- Orduan, astelehenean deituko dizut, eta zehaztuko dugu dena. Tori nire txartela, eta zerbait behar baduzu, deitu; itxaron, ongi apuntatu behar dizut telefonoa... Tira, ba astelehenera arte, hortaz, ez?

T- Hori da, eskerrik asko.

Testingeko pertsona atzerritarra

T- Kaixo, etxebizitza alokatu nahian nabil.

A- Zer behar duzu?

T- Bi logelako etxea.

A- Esan zure izena.

T- Y... (letreiatu egin dio).

A- Zein da zure telefono zenbakia?

T- 6 (...)

A- Zenbat ordainduko zenuke, gehienez? 750-800etik gorakoak izaten ditugu; une honetan, badut 900 eurokoren bat, baina zure ahalmenaren arabera prezioa jar dezaket; hala ere, esan dizudanez, 500-600ekorik ez dut ezer.

T- Bai, nik 950era arte ordain dezaket.

A- Zuretzat da? Lagunen batentzat? Familiarekin bizitzeko?

T- Ez, ni bakarrik, eta lagun bat.

A- Begira, hemengo mutil bati astelehenean erakutsi behar diot hau, eta zu bezala dago. Non ari zara lanean?

T- Jatetxe batean.

A- Nominarik baduzu? Dena ongi duzu?

T- Bai.

A- Ongi. Mutil horri esan diot astelehenean erakutsiko diodala etxea; hortaz, datoren astean deituko dizut. Tori nire txartela. Deitu nahi baduzu; baina, edonola ere, astelehenean deituko dizut nik, bisita egiteko aukera badago.

T- Ongi da. Agur.

Testingeko pertsona atzerritarra

T- Kaixo, alokatzeko etxebizitza bila nabil.

A- Zenbat zarete?

T- Bi lagun.

A- Nomina duzue biek?

T- Bai, biak ari gara lanean.

A- Prezioa?

T- Ba, 900 euro, edo 950.

A- Zenbat logela?

T- Bat edo bi.

A- Esan, ba, zure izena eta telefono zenbakia.

T- I (...)

A- Non lan egiten duzue?

T- Nik Alde Zaharrean.

A- Eta lagunak?

T- Abandon.

A- Orain ez daukat prezio horretan ezer; edo, baldin badut, atzerritarrik nahi ez duen jaberren batena baino ez. Hala ere, batekin hitz egin dezaket, baina Errekalden dago etxea, bi logelakoa. Atzerritarra eta mutila izanik, zaila da zerbait aurkitzea. Hala ere, saiatuko naiz Errekaldekoarekin, eta zerbait bada, deituko dizut, ados?

T- Oso ongi, gero arte.

Testingeko pertsona atzerritarra

T- Kaixo, arratsalde on. Etxea alokatu nahi dut.

A- Zenbat lagun zarete?

T- Bi.

A- Bikotea?

T- Ez, lagun bat eta biok.

A- Nominarik?

T- Bai, biok.

A- Prezioa?

T- 950, gehienez.

A- Nola du izena lagunak? Ez da izango (...)?

T- Ez.

A- Esan zure izena eta telefono zenbakia.

T- (...)

A- Non nahiko zenuke?

T- Hemen, Bilbon, berdin zait, Bilbon bada, Indautxu, Errekalde, Alde Zaharra...

A- Orain ez duk gauza handirik, dauzkadanetan ez dutelako atzerritarrik nahi. Errekalde inguruan bada zerbait, baina jabeekin hitz egin beharko nuke; ez zaie axola atzerritarrek izatea, baina nomina ezinbestekoa da. Zertan lan egiten duzue?

T- Ostalaritzan.

A- Biek?

T- Ez, laguna eraikuntzan ari da. Tira, orduan, deituko didazu zuk?

A- Bai, zerbait bada, deituko dizut, ados?

T- Mila esker, gero arte.

ALOKAIRUEN BATEZ BESTEKO PREZIOA, AUZOAREN ETA ESKATZAILAREN JATORRIAREN ARABERA

BARRUTIA	SAHARAZ BEHEKO AFRIKARRAK	MAGREBTARRAK	NAZIONALAK	GUZTIRA, OROKORRA
ABANDO	933,33	946,43	928,39	932,42
BASURTU-ZORROTZA	825,00	850,00	821,43	827,27
BEGOÑA	750,00	850,00	925,00	860,00
DEUSTU	1.100,00	1.000,00	962,63	988,64
IBAIONDO	838,00	933,33	871,64	876,00
IRALA	---	---	775,00	775,00
ABUSU	---	---	700,00	700,00
MIRIBILLA	---	650,00	---	650,00
BESTE BATZUK	981,67	900,00	927,60	948,31
OTXARKOAGA-TXURDI	---	850,00	850,00	850,00
ERREKALDE	775,83	775,00	870,83	827,50
SANTUTXU	750,00	825,00	830,00	820,00
SARRIKO-SAN INAZIO	---	---	875,00	875,00
URIBARRI	833,33	---	882,56	873,33
GUZTIRA	893,20	879,00	887,61	887,03

Batzuei eta besteei eskainitako etxebizitzaren kopuruen arteko aldeak eta batez bestekoak haztatuak izateak ez du aukerarik ematen ondorio sendoak ateratzeko datu horiei buruz, baina joera batzuk agerian uzten dituzte, behintzat:

- Higiezinaren agentzia bakar batean ere ez diete etxebizitza bera prezio desberdinetan eskaini bertakoari eta atzeritarrari.
- Nazionaleri eskainitako etxebizitzaren prezioa merkeagoa izan da, oro har, Saharaz beheko afrikarrei eta magrebtarrei eskainitako etxebizitzena baino.
- Aldea sumatzen da auzo batzuetatik besteetara: prezio garestiagoak dira Bilboko erdialdeko auzoetan.
- Adierazgarria da eskainitako alokairuko etxebizitzaren batez besteko prezioa. Ikerketan, 887,03 eurokoa izan da batez bestekoa; beraz, Etxebizitzaren Behatokiak higiezinaren eskaintzari buruzko azken txostenean emandakoaren antzekoa. Datu kezka-garria da, inondik ere, biztanleriaren sektore handi batek alokairuko etxebizitza eskuratu ezin izatea baitakar.

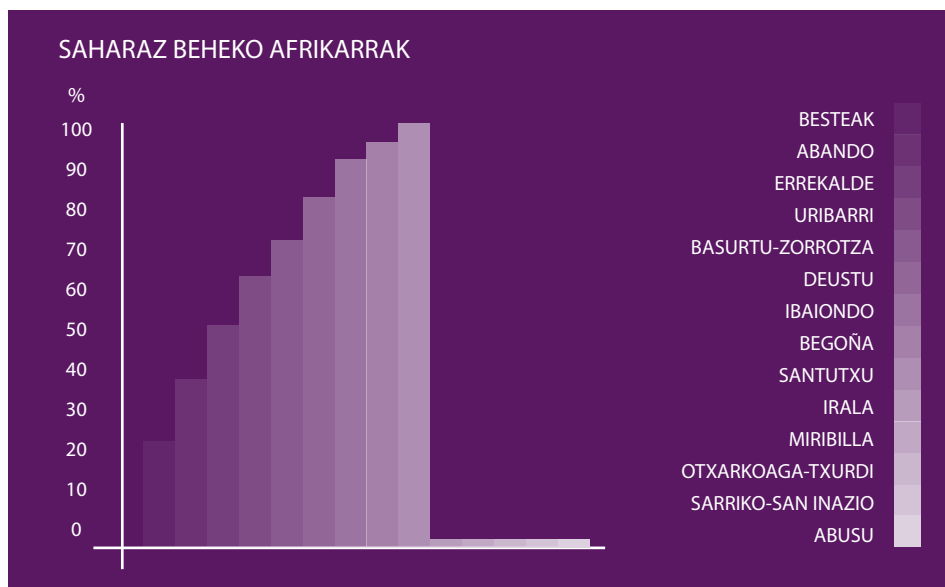
ESKAINITAKO ETXEBIZITZEN KOKALEKUAK

SAHARAZ BEHEKO AFRIKARRAK		MAGREBTARRAK		NAZIONALAK		GUZTIRA
BESTEAK	6	ABANDO	7	ABANDO	25	35
ABANDO	3	SANTUTXU	4	IBAIONDO	22	11
ERREKALDE	3	IBAIONDO	3	URIBARRI	13	5
URIBARRI	3	BASURTU-ZORROTZA	2	DEUSTU	9	12
BASURTU-ZORROTZA	2	BEGOÑA	2	BASURTU-ZORROTZA	7	27
DEUSTU	2	BESTE BATZUK	2	ERREKALDE	6	2
IBAIONDO	2	ERREKALDE	2	BESTE BATZUK	5	1
BEGOÑA	1	DEUSTU	1	SANTUTXU	5	13
SANTUTXU	1	MIRIBILLA	1	BEGOÑA	2	3
IRALA		OTXARKOAGA-TXURDI	1	IRALA	2	11
MIRIBILLA		IRALA		OTXARKOAGA-TXURDI	2	10
OTXARKOAGA-TXURDI		SARRIKO-SAN INAZIO		SARRIKO-SAN INAZIO	2	2
SARRIKO-SAN INAZIO		URIBARRI		ABUSU	2	16
ABUSU		ABUSU		MIRIBILLA		2
GUZTIRA, ORO HAR	23	GUZTIRA, ORO HAR	20	GUZTIRA, ORO HAR	102	150

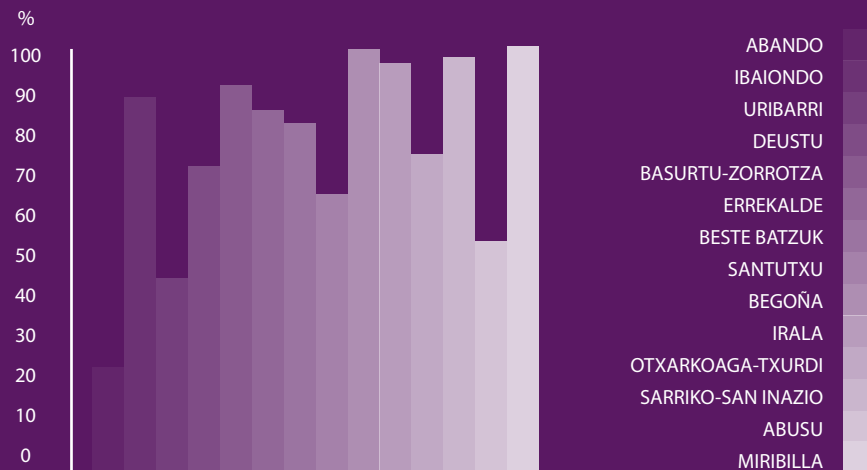
Testinga egiteko aukeratutako higiezin agentzien laginak baldintzatu egin du eskaintako etxebizitzaren kokalekuen banaketa; izan ere, higiezin agentzia bakoitzaren eraginpeko eremuan kokatuta daude etxeak, oro har, nahiz eta litekeena den agentziak sorta zabalagoa izatea.

Etxebizitzaren kokalekuaren arabera banaketa aztertzeko, kontuan hartu behar da zer nolako aldea dagoen nazionalari (102), magrebtarrei (23) eta Saharaz beheko afrikarrei (20) eskaintako etxebizitzaren kopuruan; izan ere, azken bi taldeei dagokienez, nekez aurkituko dugu auzokako kontzentrazio handi samarrak.

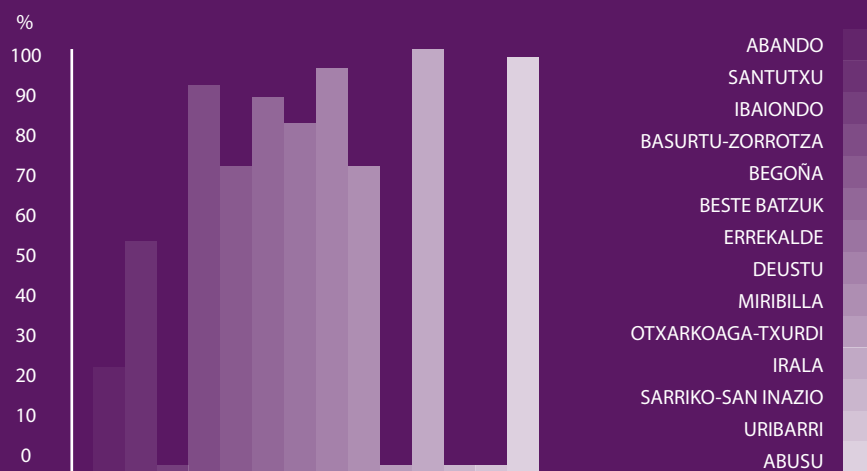
Pertsona nazionalari dagokienez, berriz, etxebizitza gehiago eskaini dizkiete Bilboko erdialdeko auzoetan, hala nola Abandon (25 etxebizitza), Ibaiondon (22 etxebizitza) eta Uribarrin (13 etxebizitza).

BERTAKOAK

MAGREBTARRAK

Bildutako datuetan alde estatistiko nabarmenik ez dagoen arren, alokairuko etxeen merkatuan espazioaren araberako segmentazioa sor dezaketen praktika batzuk erakutsi ditu testingak. Adibidez, hemen beheko elkarrizketa honetan, agentzia batean eremu jakin batzuetara joateko gomendioa egiten zaio atzerritar bati.

Testingeko pertsona atzerritarra

T-Kaixo, etxebizitza bila nabil.

A-Zer nahi duzu?

T-2 logelakoa.

A-Eta prezioa, gehienez?

T-900 edo 950 euro, asko jota.

A-Badut zerbait, baina garesti. Hobe izango duzu Errekalderra edo Alde Zaharrera edo jotzea; gehiago izango duzu han.

T-Ongi da. Eskerrik asko.

A-Agur.

BANKU ABALA

FENOTIPOA	ABALAK, GUZTIRA	ESKAINITAKO ETXEBIZITZAK
saharaz beheko afrika	6	20
magrebtarrak	4	23
nazionalak	7	102
GUZTIRA, ORO HAR	17	

17 aldiz eskatu dute agentziek banku abala. Nazionalai, 7 bider –hau da, ehunekotan, etxebizitza eskaini dieten aldien %7n–; 7 bider, Saharaz beheko afrikarrei, hau da, eskaintzen %26n; eta 4 bider, magrebtarrei, eskaintzen %16n.

Hala, pertsona nazionalai banku abala eskatzen zaien aldien kopurua proportzionalki txikiagoa da beste bi taldeetako kideei eskatzen dieten aldiena baino. Horretarako bi arrazoi nagusi izan daitezke: atzerritarrei banku abala behar duten etxebizitzaren proportzio handiagoa eskaintzea, edo bertakoei eskatzen ez zaizkien abalak eskatzea atzerritarrei. Azken hipotesiari dagokionez, testingean ez da aurkitu etxebizitza bakar bat ere atzerriko pertsonari banku abala eskatu diotena eta nazionalari eskatu ez diotena; hortaz, lehenengo hipotesiaren alde egin dugu, eta hortik ondorioztatzen da atzerritarrek etxebizitza alokatzeko eragozpen handi bat dutela.

SAHARAZ BEHEKO AFRIKA

MAGREBTARRAK

NAZIONALAK

Testingeko bertako pertsona

T- Kaixo, alokatzeko pisu bat nahi dut.

A- Zenbat gela nahi dituzu?

T- Logela bat edo bi.

A- Non?

T- Bilbon izanik, berdin zait.

A- Errekalde komeni zaizu?

T- Bai.

A- Ba, begira, Errekalden badugu bat, bi logela, sukalde eta komunarekin, altzari eta guzti, eta igogailuarekin; 700 euroan. Eta inguru honetara etorrita, berriz, aldatu egiten dira prezioak; adibidez, bi logela, egongela, sukaldea eta komuna dituen bat, autoa uzteko garajea ere baduena, 950 euroan. Hori, hemen alboan. Gero, Santutxun, bi logelakoa, Basarrateko metroko geltokiaren alboan, 750 euro.

T- Begira, nik 950 euro ordain ditzaket, gehienez, baina...

A- Beste nonbaiten nahiago izango duzu, jakina.

T- Ez, Santutxu ere ongi; nahiago Errekalden baino.

A- Gero, bestela, Zabalburu ingurua dago: hiru logela, egongela, sukaldea eta komuna, 850 euro.

T- Ongi, baina nirekin biziko denarekin hitz egin beharko dut.

A- Zaude: jabeek ezarritako baldintzak esango dizkizut lehenik. Altzari eta guzti alokatzen direnetan, bi hilabeteko bermea uzten da; diru sarrerak egiaztatuta behar dira, eta, hortik abiatuta, berme osagarri bat eskatzen dute. Horretarako, banku abala ekarri behar didazu, edo, bestela, eskudirutan ordaindu. Hori gabe, ez dizue inork ezer alokatuko.

T- Ados, lagunarekin hitz egin, eta esango dizut.

A- Ederki, pentsatu, eta badakizu non gauden.

Testingeko pertsona atzerritarra

T- Kaixo, arratsalde on. Etxebizitza alokatu nahian nabil.

A- Zer ezaugarritakoa? Altzari eta guzti...

T- Bai, jantzita.

A- Errekalden, adibidez?

T- Bai tokia berdin zait, Bilbon bada.

A- Errekalden, badugu bi logela, egongela, sukaldea eta komuna duen bat, jantzia, eta igogailuarekin, 700 euro. Eta bermea beharko zenuke.

T- Zer berme?

A- Bi hilabeteko prezioa, gure ordainsaria –hilabeteko errenta–, gehi BEZa. Etxean biziko diren kideen diru sarrerak erakutsi behar dira, eta, hortik abiatuta, beste berme bat eskatzen dute, lau hilabetekoa, gutxienez. Denek eskatzen dute berme bera.

T- Ongi, eskerrik asko.

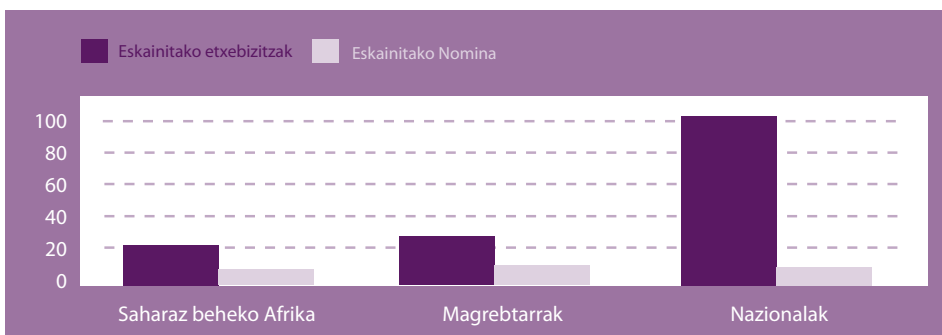
A- Bai, pentsatu, eta esango didazu.

T- Mila esker, gero arte.

NOMINA

FENOTIPOA	DATUAK	GUZTIRA
Saharaz Beheko Afrika	Nomina eskatu du	9
Magrebtarrak	Nomina eskatu du	11
Nazionalak	Nomina eskatu du	10
NOMINA ESKATU DUTENAK, GUZTIRA		30

Agentzia gehienek nomina eskatzeak banku abala eskatzearen logika bertsuari jarraitzen dio. Ikusten denez, bertakoei nomina eskatu dieten aldien proportzioa txikiagoa izan da beste bi taldeetakoiei eskatu dieten aldiena baino. Kasu honetan, are larriagoa da egoera, gainera, emaitzen aldea ere handiagoa izan baita magrebtarren kasuan; hain zuzen ere, talde horri egin diete nomina eskari gehien, nahiz eta alokairuko eskaintzen laurdena besterik jasotzen ez duen.

Diru sarrerak egiaztatzeko aukera bakartzat nomina eskatzeak kanpoan uzten du atzerriko biztanleriaren sektore bat: lan prekarietate handia dutenena (adibidez, kontraturik ez dutenak edo etxeko lanetan edo jendea zaintzen lan egiten dutenak), edo gaur egun lanean aritu ez arren diru sarrerak badituztenena (esaterako, diru laguntza jasotzen dutenak). Hala, horiek bizitokia eskuratzeko bide bakarra logelak alokatzea da, nahiz eta moldatu litezkeen etxebizitza partekatzeke.

Adibide argigarria dugu agentzia batean izandako elkarrizketaren transkripzio hau. Bezeroari galdetu zioten ea lanean ari zen eta ea nominarik zuen, eta gero galdetu zioten ea laguna lanean ari zen edo laguntzaren bat jasotzen zuen. Laguna ere lanean ari zela erantzun zuen bezeroak, baina zer gertatuko zen laguntza jasotzen zuela esan izan balu? Eskainitako etxebizitzaren prezioa 750 eurokoa zen, eta SOS Arrazakeriak 2008an etxebizitza arloko diskriminazioari buruz egindako ikerketaren arabera, alokairuko logelen batez besteko prezioa 285 eurokoa zen; beraz, atzerritarrak ahalegin ekonomiko ia bera egiten ari dira logela bat alokatzeko nahiz etxebizitza partekatzeke, baina bigarren aukerara, bermeak eta egonkortasuna askoz ere handiagoak dira. Positiboa litzakete, beraz, abian jarri beharreko mekanismoak abian jartzea, hileko alokairu errenta ordaintzen dela bermatzeko bide bakarra nomina izan ez dadin.

Testingeko pertsona atzerritarra

T- Kaixo, etxebizitza bila nabil.

A- Esan, ba, gutxi gorabehera zer nahi duzun.

T- Bi logelako etxea.

A- Zer aldetan?

T- Berdin zait, Bilbon badago.

A- Zenbat izango zarete?

T- Bi lagun.

A- Zertan lan egiten duzue?

T- Ni arotza naiz.

A- Eta bestea?

T- Ez dakit.

A- Laguntzaren bat jasotzen du?

T- Ez, lanean ari da.

A- Badut bat Santutxun: hiru logela, egongela, sukaldea eta komuna. 750 euro. Baina beharrezkoa da biek izatea lan kontratua.

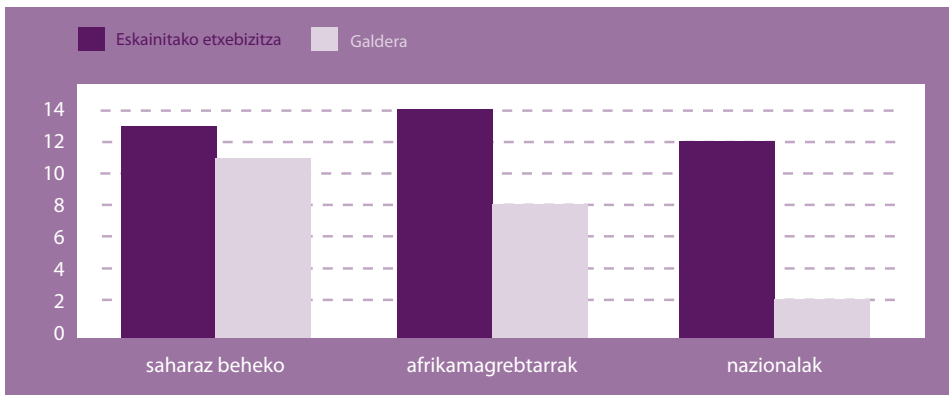
T- Ongi. Eskerrik asko.

A- Agur.

LANIK BADUEN ETA ZENBAT IRABAZTEN DUEN

FENOTIPOA	GALDERA	ESKAINITAKO ETXEBIZITZAK, GUZTIRA
saharaz beheko afrika	11	13
magrebtarrak	8	14
nazionalak	2	12

Nazionalei bi aldiz besterik ez diete galdetu lan egoera eta diru sarrerren zenbatekoa; magrebtarrei, aldiz, 8 bider, eta Saharaz beheko afrikarrei, 11. Ehunekotan, eskainitako etxebizitzaren erdian baino gehiagotan galdetu diete Saharaz beheko afrikarrei eta magrebtarrei eta, aldiz, bertako pertsoneri eskainitako etxebizitzaren ia %90etan ez diete galdetu lanari eta diru sarrerei buruz.

Jarraian, higiezinaren agentzia bateko bisitan bezeroa nazionala denean eta atzerritarra denean elkarrizketan zer alde izan zen ikus daiteke.

Testingeko pertsona atzerritarra

T-Kaixo, arratsalde on.
 A- Kaixo.
 T-Etxebizitza alokatzera nator.
 A-Zer asmo duzu?
 T-Bi logelakoa nahi dut.
 A-Bilbon?
 T-Bai.

A-Baduzu lan kontraturik?

T-Bai.

A-Nominarik?

T-Bai.

A-Ongi. Zenbat biziko zarete etxean?

T-Bi lagun.

A-Biak seme-alabarik gabeak, ezkongabeak?

T-Bai.

A-Badut 850 euroko bat: bi logela, sukaldea eta komuna, gaseko berogailua... Baina etxea hartu aurretik bi lagunen dokumentazioa ekarri beharko zenidake, eta nominak ere bai, eta orduan erakutsiko genizueke.

T-Ez duzue besterik?

A-Bai, Zabaldiden beste bat, 750 eurokoa: 3 logela, sukaldea eta komuna, baina kide bakoitzeko berme bat eskatzen dute. Laguntzaren bat edo jasotzen ari zara?

T-Ez, ni lanean ari naiz.

A-Orduan, lan kontratua ekarri, eta nomina, eta bien dokumentazioa, eta etxea erakutsiko dizuegu.

T-Ongi, ados.

A-Zuri, gero arte.

Testingeko bertako pertsona

T-Etxebizitza bila nabil.

A-Alokatzeko edo erosteko?

T-Alokatzeko.

A-Zenbat logela?

T-Bi.

A-Bikoa badut bat Amezolan: bi logela, egongela, sukaldea, bi komun, gas naturala berogailua eta ur beroa. Eta prezioa, 900 euro. Beste bat ere bai, 900 eurokoa, egongela, sukaldea...

T-Bi logelakoa, altzari eta guzti da?

A-Bai hori da. Bi hilabeteko bermearekin.

T-Eta kontratua edo eskatzen dute?

A-Zenbat lagunentzat da?

T-Birentzat.

A-Nomina eta lan kontratua ekarrita nahikoa da. Nahi baduzu, etorri astelehenean nomina eta kontratua ekartzera. Utzi zure izena eta telefono zenbakia.

ETXEAN ZENBAT LAGUN BIZIKO DIREN GALDETUTA

FENOTIPOA	DATUAK	GUZTIRA
saharaz beheko afrika	Etxebizitzan zenbat lagun biziko diren galdetu dutenak	6
magrebtarrak	Etxebizitzan zenbat lagun biziko diren galdetu dutenak	6
nazionalak	Etxebizitzan zenbat lagun biziko diren galdetu dutenak	7
Etxebizitzan zenbat lagun biziko diren galdetu dutenak, guztira		19

19 aldiz galdetu diete testingeko subjektuei zenbat lagun biziko ziren etxebizitzan. Datuetatik ezin ondoriozta daiteke bereizketa argirik egiten denik bertakoen eta atzerri-tarren artean, baina elkarrizketa batzuetan aurreiritzia agertu da etxebizitzan biziko diren kideen benetako kopuruari buruz. Horren adibide da honako elkarrizketa hau, etxean biziko diren pertsonen kopuruari buruzko oharra egin baitzuten agenzian.

Testingeko pertsona atzerritarra

T- Kaixo, etxebizitza alokatu nahi nuke.

A- Zenbat lagunentzat?

T- Birentzat.

A- Egin dizuete lan kontraturik?

T- Bai.

A- Zenbat kobratzen duzue, gutxi gorabehera?

T- Nik 1.300 euro, eta lagunak 1.000.

A- Ongi. Non alokatu nahi duzue?

T- Inguru honetan edo; baina berdin zaigu.

A Zenbat ordainduko zenukete, gehienez?

T- 950.

A- Ados. Beste gauzatxo bat: zertan lan egiten duzue?

T- Ni sukaldaria naiz.

A- Eta laguna?

T- Beste jatetxe batean ari da lanean.

A- Biak ostalaritzan ari zarete, beraz. Nongoak zarete?

T- Marokokoak.

A- Begira, daukagun merkeena 750 eurokoa da, Begoñan. Baduzue banku abalik?

T- Bai.

A- Ongi, jabeak abala eskatzen du eta, ezinbestean. Badugu beste etxebizitza bat, Zaballuru aldean, 800 eurokoa. Uribarri inguruan ere bada beste bat; eta Indautxun, 850 eurokoa. Basurtun 875 euroko bat. Eta Santutxun, 900 euroan, hiru logelakoa.

Ale batzuk badaude, egia esan, tokiaren arabera. Hori bai, zure nomina bat eta lagu-

naren bat beharko ditugu, eta gero, jabearekin hitz egingo dugu. Bestalde, kontuan hartu etxebizitzan ezin direla bizitzera 2 lagun baino gehiago sartu, jabeak etxea kentzeko aukera izango bailuke. Eta, azkenik, lehen hilabeteen bermea ordaindu behar duzu, alokairuaren bikoitza.

T- Ados, datorren astean etorriko naiz, eta hitz egingo dugu.

A- Ederki, baina gogoratu bien nominak behar ditugula.

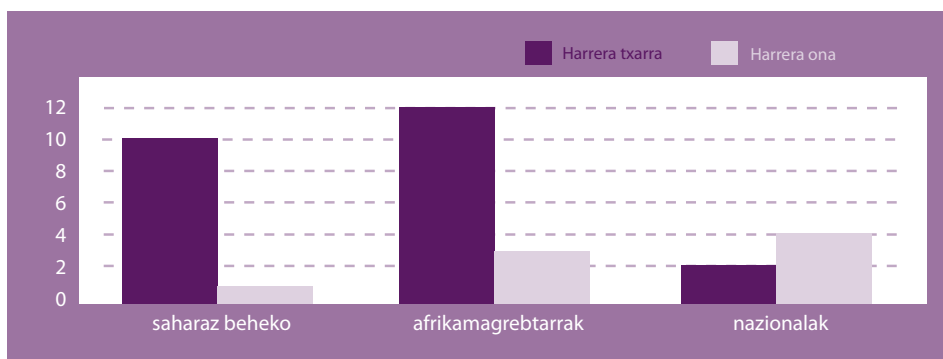
T- Bai, lasai, etorriko naiz. Mila esker.

HARRERA DESEGOKIA, ITXARONALDI LUZEA, ETAB.

FENOTIPOA	GUZTIRA
saharaz beheko afrika	10
magrebtarrak	12
nazionalak	2
GUZTIRA	24

Elkarrizketa bakoitzaren ondoren, idatzi egiten zen agentzian bezeroei zer-nolako harrera egiten zieten. Datuek argi erakusten dute atzerritarren kasuan ohikoagoa dela nola-baiteko tratu negatiboa jasotzea elkarrizketan; hain zuzen ere, 2 nazionalak besterik ez zuten jasan tratu txarra elkarrizketan, eta atzerritarrek, berriz, 22 jarrera negatibo aurkitu zituzten.

Atzerritarrek jasotako tratuan, bereizgarri batzuk nabarmendu dira, bertakoen kasuan ikusi gabekoak, adibidez: "atean bertan erantzun diote, esertzeko ere ez diote esan", "ez diote atea ireki, interfonotik eman diote informazioa", "ez diote sartzen utzi; esan diote enpresei besterik ez dietela alokatzen", "30 minutuko itxaronaldiaren ondoren hartu dute", "Interneten bilatzeko esan diote", "sarrerako mahaitxoan harrera egin diote, zutik; esan diote ez dagoela ezertxo ere, eta joan dadila beste auzoren batera"

Hona hemen bi adibide higiezin agentziak atzerritarra arbuiatu duela erakusten dutenak, beren etxebizitzak oso garestiak direlako aitzakiarekin, nahiz eta aurrez bertako bezeroari etxebizitza batzuk eskaini.

Testingeko pertsona atzerritarra

T- Kaixo, alokatzeko etxe baten bila nator.

A- Gu salmentan aritzen gara. Alokairuan gutxi dugu, eta 1.400 eurotik gorakoak.

T- Ondo da, eskerrik asko.

A- Zuri, gero arte.

Testingeko pertsona atzerritarra

T- Kaixo, etxebizitza bila nabil.

A- Zenbatean, gutxi gorabehera?

T- 900-950 euro.

A- Daukagun merkeena 1.200 eurokoa da...

T- Ez duzu ezer merkexego?

A- Ez, une honetan ez.

T- Ongi da. Gero arte.

10. Ondorioak

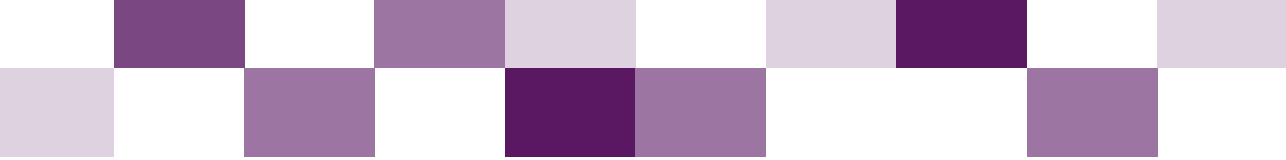
Ikerketaren hasieran esan dugunez, funtsezkoa da etxebizitza eskuratzeari loturiko diskriminaziozko jokabideak agerian uztea, horien normaltasunik eza eta ondorioak nabarmenduz. Horretarako, helburu hauek hartu ditugu oinarri: higiezin merkatuko diskriminazio egoera eta disuasio estrategiak azaleratzea eta erakustea, higiezin atzerritarrei zer-nolako tratua ematen dieten aztertzea, eta gomendio politiko, juridiko eta sozial batzuk egitea, etxebizitza eskuratzeko aukera berdintasuna bermatzeari begira.

Zeregin hori gauzatzeko aukeratu dugun tresna metodologikoa testinga da. Proba empirikoa da, eta aukera ematen du baldintza beretan bi pertsonak edo gehiagok jasotako tratuari buruzko zuzeneko konparazioa egiteko. Garrantzizko ondorio hauek atera daitezke, besteak beste, ikerketa honen esperientziatik:

- Testinga tresna metodologiko baliagarria da diskriminazio probak egiteko.
- Testingaren diseinu metodologikoari esker, emaitza kuantitatibo fidagarriak atera ditugu alokairuko etxebizitzarako sarbidean dagoen diskriminazioari buruz.
- Probak aukera ematen du garrantzi handiko informazio kualitatiboa ateratzeko, eta, bide horretatik, zehaztu eta osatu egin daitezke datu kuantitatiboak, adibidez, jasotako tratuari buruz edo egindako galderei buruz.
- Antzeko metodologiak erabiltzeak aukera ematen du Europako beste herrialde batzuetako ikerketekiko konparazioa egiteko. Lan honi dagokionez, testingaren emaitzetan diskriminazio nabariagoa ikusi da beste herrialde batzuetan ikusitakoa baino, hala nola, Belgikan (101 alokairu eskaintzatara deitu zuten, eta 28 bider jaso zuten erantzun desberdina bertakoak eta atzerritarrak), Alemanian (482 dei egin zituzten alokairuko etxebizitzetara, eta %19n jaso zuten erantzun desberdina pertsona atzerritarrak eta bertakoak) eta Suedian (100 deitan, %37n izan ziren erantzunak desberdinak). Gure lanean, telefono deirik egin ez arren eta proba zuzenean higiezin agentzian egin arren, etxebizitza alokatzeko %80 eskaintza gutxiago izan zituzten atzerritarrek bertakoek baino.

Testingean planteatutako hipotesiei jarraituz, zera ondorioztatu dugu:

- Berretsi egin da pertsona migratzaile, errefuxiatu eta aberrigabeek alokairuko etxebizitzaren eskaintza txikiagoa jasotzen dutela bertakoek baino. Zehazki, bertako pertsonen 102 etxebizitza eskaini dizkiete, eta migratzaile eta errefuxiatuei, berriz, 20 eta 23 baino ez, hurrenez hurren.

- Ikerketak honela definitzen du diskriminazioa: pertsonen tratuan bereizketa egitea, haiek sailkatuta dauden kategoria partikularren arabera, hala nola, arrazaren, sexuaren, adinaren eta abarren arabera. Etxebizitzen eskaintzan egiaztatutako aldeak agerian uzten du jatorriaren arabera tratu bereizketa dagoela, eta diskriminazioa dagoela berresten du horrek.

- Ikerketak erakutsi duenez, higiezin agentziek zerrenda bikoitza erabiltzen dute, jatorri irizpideari jarraituz; izan ere, egoera sozioekonomiko bera izan arren, pertsona guztiek ez dute etxebizitza eskaintza bera jaso. Horrek erakusten du etxebizitzarako sarbidean eragina duela alderdi etnikoak, eroste ahalmenaren gainetik.

- Bisita egin zaien higiezin 29 agentziatatik 28n bertakoari baino etxebizitza gutxiago eskaini dizkiete atzerritarrei.

- Ez da alde esanguratsurik aurkitu Saharaz beheko Afrikako pertsoneri eta magrebtarrei eskaintako etxebizitzen kopuruan; aldeak bi talde horien eta bertako pertsonen artean nabarmendu dira.

- Bertako pertsoneri banku abala eskatu dieten aldien kopurua gainerako taldeei eskatu dieten aldien kopurua baino txikiagoa da, proportzioan (%7n eskatu diete bertakoei; %26n, Saharaz beheko afrikarrei, eta %16n, magrebtarrei). Gauza bera gertatzen da nomina eskatu dieten aldien kopuruarekin ere, eta aldea are handiagoa izan da galdera horri dagokionez, gainera. Diru sarreren zenbatekoari eta lan egoerari buruzko galdera egin zaienean, alde handiagoa izan da banku abalari eta nominari buruzko galdera egin dieten aldiei dagokiena baino (bertako pertsoneri eskaini dizkieten etxebizitzen ia %90etan ez diete lanari eta diru sarrerei buruzko galderarik egin; eta atzerritarrei, berriz, eskaintako etxebizitzen erdietan baino gehiagotan). Datu horiek erakusten dute pertsona migratzaile, errefuxiatu edo aberrigabeek galdera gehiagori erantzun eta baldintza ekonomiko gehiagori aurre egin behar izaten dietela jatorri nazionalekoek baino, gerora eskaintzen dizkieten etxebizitzen kopuruarekiko proportzioa kontuan hartuta, gutxienez.

- Datuek argi eta garbi erakusten dute ohikoagoa dela atzerritarrek nolabaiteko tratu negatiboa jasotzea elkarrizketetan; izan ere, 2 nazionalek soilik izan zuten tratu txarra elkarrizketetan, eta, aldiz, Saharaz beheko afrikarrek eta magrebtarrek 10 eta 12 jarrera negatibo topatu zituzten, hurrenez hurren.

- Ez da sumatzen atzerritarrentzako alokairuko eskaintzen kontzentrazio nabarmenagoa auzo jakinetan, agian testingerako aukeratu diren higiezin agentzien laginak baldintzatu egin duelako eskaintako etxebizitzen kokalekuen banaketa; nolana ere, testingean zehar alokairuko merkatuaren espazioaren arabeko segmentazioa eragin dezaketen jardura batzuk ikusi dira (adibidez, beste auzo batzuetako agentzietara joateko gomendioa egitea).

11. Lanerako proposamenak

Zer egin daiteke txosten honetan etxebizitzarako sarbideari loturik deskribatutako diskriminazio egoerei aurre egiteko?

SOS Arrazakeriak eta CEAR-Euskadik erakunde publiko eta pribatuei begirako proposamen batzuk egin dituzte, etxebizitzaren arloan eta diskriminazioaren kontrako borrokan gauzatzeko.

Nabarmendu beharra dago berezita landu direla bi arloak, baina bereizketa operatiboa dela soilik, proposamenen irakurketa errazteari begirakoa; alegia, bi arloetako proposamenak elkarri lotuta daude, eta elkarren osagarriak dira.

ETXEBIZITZAREN ARLORAKO PROPOSAMENAK

Erakunde pribatuentzakoak:

- 1.- Alokairuko etxebizitzaren eskaintzen zerrenda publikoak osatzea eta pertsona ororentzat eskuragarri jartzea.
- 2.- Arau gisa, ez onartzea alokairuko etxebizitzaren jabeek atzerritarrik onartzeari uko egin diezaioten, edo atzerritarrei eta nazionalen eskakizun desberdinak ezar diezazkioten; hau da, ez hartzea arau hori betetzen ez duten jabeen etxebizitzarik.
- 3.- Ez onartzea legezketasuna bermatzen ez duten etxebizitzaren alokairurik.

Erakunde publikoentzakoak:

- 4.- Alokairuko etxebizitza sozialen parkea zabaltzera bideratutako etxebizitza politika publiko bat garatzea.
- 5.- Alokairuetan jabe partikularrekin bitartekaritza egiteko programa publikoak sustatzea (hala nola, Bizigune), eta maizterren nahiz delako etxebizitzaren jabearen onurarako baldintzak sustatzea.
- 6.- Oporretarako ez diren etxebizitza hutsei zerga ezartzea, alokairua sustatzeko.
- 7.- Alokairuko etxebizitzaren prezioaren kontrol publikoa gauzatea.
- 8.- Bizitoki hornidurarako formula berriak garatzea, egoitza bazterketari aurre egiteko.

DISKRIMINAZIOARI AURRE EGITEKO PROPOSAMENAK

Erakunde publikoentzakoak:

1.- Auzibidera eramatea hautemandako diskriminazio kasuak, honako arau hauetan oinarrituta⁽²⁴⁾:

- Zigor Kodearen 512. artikulua (Lanbide edo enpresa prestazioa ukatzea) "Nor-baitzuek, lanbide edo enpresa jarduerak gauzatzean, pertsona bati prestazio bat emateari uko egiten badiote, beraren ideologia, erlijio, sinesmen, etnia, arraza edo nazio, sexu, sexu-joera, familia-egoera, gaixotasun edo elbarritasunaren zioz, eta pertsona horrek prestazio horretarako eskubidea izanik, orduan, halakoei lanbidea, ogibidea, industria edo merkataritzan aritzeko desgaitasuna berezia ezarriko zaie, urtebetetik lau urtekoa".

- Tratu Berdintasunaren eta Diskriminaziorik Ezaren Lege Proiektua - Europar Batasunaren 2000/43 Zuzentarua aplikatuz diseinaturia. Oraindik indarrean sartu ez den arren, eta, denbora laburrean onartuko dutenik ez dirudien arren, aipatzekoa da Espainiako estatua behartuta dagoela zuzentaru hori berera ekartzera, eta oraindik ez duela urrats hori behar bezala gauzatu. Diskriminazioaren, arrazakeriaren eta xenofobiaren kontrako borrokari berme juridiko guztiak emango dizkion lege bat lortzeko aukera ona izan daiteke.

2.- Epaiketetan diskriminazio probak onartzea, Europar Batasuneko beste herrialde batzuetan egiten duten bezala.

3.- Diskriminazio probak –testing motakoak– egin daitezela sustatzea eta diruz laguntzea, egoeran sakontzeko bide egokitzat hartuta eta Administrazioaren beraren ekimenez datu fidagarriak biltzeko.

4.- Diskriminazioaren biktima diren pertsonen aukera ematea bitartekaritza prozesu batean parte hartzeko, horretarako baldintzak beteta, haiei egindako kalteari dagokion ordaina emateko.

5.- Informazio osatua ematea diskriminazioa jasan duten pertsonen salaketa jartzeko dituzten baliabideei buruz⁽²⁵⁾.

6.- Higiezin agentzietan etxebizitzaren zerrenda bikoitza duten ikertzea (bertakoentzat eta atzerritarrentzat).

7.- Era honetako salaketak jasotzeko ardura duten erregistro publikoetako (Omic, Ocu, epaitegiak, etab.) eskatzea salaketak beren datu baseetan sartzeko garaian egin dezate-lan diskriminazioaren arrazoiaren arabera bereizketak, bildutako datuak gerora hobeto aztertu ahal izateko.

8.- Diskriminazioa, arrazakeria eta xenofobia jasan duten pertsonen ordaina ematen zaiela bermatzeko hartu beharreko neurriak hartzea.

⁽²⁴⁾ Ideia hori sakonago azalduta dago Jon Landa Euskal Herriko Unibertsitateko irakaslearen epilogon.

⁽²⁵⁾ Puntu hau erakunde publikoentzako proposamen modura jaso da, baina komenigarria litzateke erakunde pribatuetan ere aintzat hartzea.

Epílogoa

Jon-Mirena Landa Gorostiza
Zigor Zuzenbideko irakasle titularra (UPV-EHU)
Eusko Jaurlaritzako Giza Eskubideko zuzendari ohia

CEAR-Euskadik eta SOS Arrazakeria-SOS Racismok egiten duten lan bikaina eredugarria da, agerian uzten duelako gizarte zibil antolatua zer-nolako gizarte erantzukizuna hartu behar duen bere gain, beti zelatan egoteko eta gure gizartean gertatzen diren diskriminazio bidegabeak zuzentzeko.

Arrazakeriaren eta xenofobiaren kontrako borrokak politika publikoen premia ere badu, ordea. Politika horiek, hain zuzen, hezkuntzan esku hartzetik abiatu eta zigor penalera bitarteko tresnen konbinazio bat bildu behar dute, egoera horiei behar bezala aurre egiteko. Azken batean, administrazio publikoek hezkuntza arloko neurriak planifikatu eta sustatu behar dituzte, bai haurrei begira, bai gazteei begira eta, agian, batez ere, helduei begira, horiek baitira arrazaren, etniaren edo nazioaren arabera jarduerak eragiten dituzten balioen, hautemateen eta estereotipoen katean azken transmisoreak. Atzerritarren laneratzea errazteko lan araudiak sustatu behar dira. Sektorekako administrazio araudiak ezarri behar dira funtzio publikoan, osasunean eta partikularren jardun eremuan. Eta, azkenik, **ultima ratio** gisa, jokabideen zerrenda bat osatu behar da, jokabide larrien zerrenda, pertsonen oinarritzko eskubideak modu bereziki maltzurrian urratzen dituztenena eta zigorra dagoenena.

CEAR-Euskadi eta SOS ARRAZAKERIA-SOS RACISMOren lanak zuzen-zuzenean heltzen dio 1995eko Zigor Kodeak egotzitako balizko jokabide diskriminatzaileen alderdi bati. Demokraziako Zigor Kodea deritzonak, izan ere, bere baitan biltzen du, zigor irudi nagusien artean, alde batetik, larrigarri generiko bat, zeinak zigortzen baitu edozein delitu egitea arrazakeria, etnia, diskriminazio eta beste hainbat arrazoiengatik (ZK 22-4. artikulua) eta, bestetik, arau bat, antzeko arrazoiengatik diskriminazioa, gorrotoa edo biolentzia eragitearen kontra (ZK 510. art.). "Propaganda delituen" ildo berean, delitua da, orobat, genozidioa justifikatzeko edo hura berrezartzeko ideiak hedatzea (ZK 607-2 art.). Era berean, ordea, zigor kodeak diskriminazio ekintza bereziki larriak ere zigortzen ditu, goian aipatutako arauet gainera. Zehazki, zerbitzu publikoa emateko diskriminaziozko ukoa adierazten duten ekintzak (511. art.), lan arloko diskriminazio larria (ZK 314. art.) eta lanbide edo industria jardueretan prestazioa ukatzea, hau da, SOS Arrazakeriak eta CEAR-Euskadik aurkeztutako ikerketak bete-betean erakusten duena (ZK. 512 art.).

Esan dugunez, norbaiti eskubidez dagozkion prestazio edo zerbitzuak ukatzea delitu

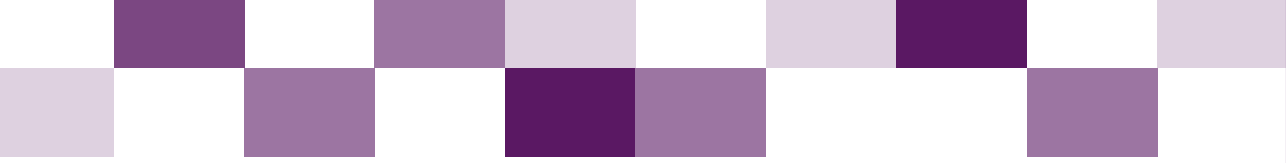
jokabidea izan daiteke, nola ukoa zerbitzu publikoen esparruan gertatzen bada (511. art.), hala industria eta lanbide jardueretan gertatzen bada (512. art.). Nolanahi ere, zigor jurisprudentziak sarriago aplikatu du bigarren arloan, artean oso urria bada ere. Arlo honetan zigor penala ekarri zuen epai adierazgarriena Auzitegi Gorenak 1998ko irailaren 29an emandakoa izango zen, seguru asko: urtebeteko desgaikuntza ezarri zioten jendeari irekita zegoen ibilgailuen establezimendu baten jabeari, uko egin ziolako balizko erosle portugaldar bati ibilgailua saltzeari, esanez berak ez zielako ezer saltzen ez salaketa jarri zuenaren moduko "beltzaranei", ez "ijitoei", ez "mairuei". Epaimahaiaren aburuz, jokabide horrekin pertsona bati eskubidez dagokion prestazio bat –ibilgailuen salerosketa– ukatzeko delitua egin zuen.

Harrezkero, arlo honetako epaiak mantso-mantso zabaldu dira beste jarduera esparru batzuetara. Batez ere, gaueko aisiaren esparrura: 1999ko ekainaren 11n Alacanteko Zigor Epaitegiak emandako epai batean, beltz bati diskoteka batean sartzen ez uzteagatiko zigorra ezarri zuten; 2002ko irailaren 4an, Bartzelonako Probintzia Auzitegiak zigorra ezarri zuen arabiar "arrazako" pertsona batzuei diskotekara sartzen ez uzteagatik; 2003ko ekainaren 3an Valentziako Probintzia Auzitegiak zigorra ezarri zuen ijito bati diskotekara sartzen ez uzteagatik; eta, berrikiago, 2010eko urtarrilaren 15ean Bartzelonako Auzitegi Probintzialak emandako epai batean, diskotekara sartzen uzteari uko egiteagatiko zigorra ezarri zen, arrazakeri larrigarritzat hartuta!

512. artikulua gaueko aisiari eta diskotekei loturiko kasuetan aplikatzen da, batik bat. Eta, azken batean, arlo horretan aplikatzen da batik bat, arlo publikoan edo lan arloan ia estreinatu gabe dagoelako prestazioaren ukoa: hau da, epaitegiek oraindik ez dute erabili era horretako jokabideak zigortzeko. Nolanahi ere, zigor kodea diskoteketara sartzeko diskriminazioa zigortzeko erabilizakeak ez du esan nahi araua era horretako jokaeren kopuruari buruz modu proportzionalean ezartzen denik. Arlo honetan, bereziki kezkarria da kriminologia zientzietan kriminaltasunaren "zifra beltza" deritzon fenomenoak. Zifra beltza esaten zaio gertatzen diren baina justizia administrazioak erregistratzen ez dituen edo, hautematen bazaie, epaitegiek zigortzen ez dituzten delituzko jokabideen kopuruari. Kontuan hartu beharra dago krimen guztiak ez direla salatzen edo agintariek ez dutela krimen guztien berri jasotzen; ezagutzen direnetatik ere, ez da denetan ikerketa penalik bideratzen; eta ikertutakoetan, ez dute denek zigorra jasotzen. Piramide alderantzikatu horretan, zerrenda zabal bat osatzen dute krimen errealek, eta gailurrean agertzen dira zigor eraginkor apurrak; horrek erakusten du delituzkoak diren diskriminazio jokabide larrien drama. Herritarren kontzientzia falta, kaltetuen beldurra eta zaurgarritasuna, polizia eta fiskalen espezializazio eta prestakuntza egokirik eza, horrek guztiak erakusten du zer-nolako gabezia duten salaketarako eta delitua hautemateko tresnek.

Ildo horretatik, balio itzela dute CEAR-Euskadik eta SOS Racismo-SOS Arrazakeriak aurkeztutako honen moduko lanek, jendaurrean aditzera ematen baitute kriminaltasunaren "zifra beltz" ezkutuko hori, agintarien arreta behar duena eta gure gizartearen kontzientzia astindu beharko lukeena. Beteko ahal du testing honek bere helburua, diskriminazioaren paganoen eta gizarte osoaren mesederako; izan ere, bizikidetzaren berdintasunean eta diskriminaziorik ezean oinarritu arte ez du lasaitzerik izango gizarteak, eta, bien bitartean, borrokan jarraitu beharko du, poliki-poliki eta eraginkortasunez, baita –edo, batez ere– krisi garaietan ere.

Bibliografía

Achón, O. (2004). Inmigración, exclusión residencial y segregación espacial. Estudio sobre la vivienda inmigrante en un municipio de Lleida. Bartzelona.

Aierdi, X., Basabe, N., Blanco, C., Oleada, J.A. (2007). La población Latinoamericana en la CAPV. Ikuspegi.

Allport, G.W. (1954). The nature of Prejudice. Reading: Addison-Wesley

Aparicio R. (koord.) (2003). Inmigrantes y vivienda en la Comunidad Valenciana. Centro de Estudios para la Integración Social y Formación de Inmigrantes. Fundación de la Comunidad Valenciana.

Aramburu, M. (1997) Diagnóstico sobre las condiciones de alojamiento y discriminación de la población inmigrada en Ciutat Vella de Barcelona. Proyecto Xenofilia.

Cabrera, P., Malgesini, G. (2003). Inmigrantes y sinhogarismo en España; informe anual 2001-2002. Disponible en <http://www.feantsa.org>

Checa Olmos, J. C. (2007). Viviendo juntos aparte: la segregación espacial de los Africanos en Almería: Icaria Editorial.

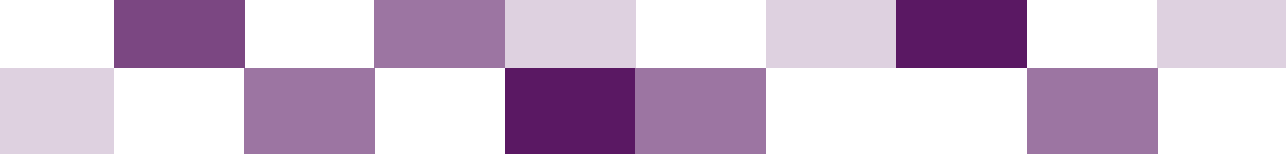
Checa Olmos, J. C., & Arjona Garrido, A. (2006). Inmigración y segregación residencial. Aproximación teórica y empírica para el caso almeriense. Migraciones, 20, 143-171

Colectivo IOE (2004). Inmigración y vivienda en España. Documento del Observatorio Permanente de la Inmigración. Ministerio de trabajo y Asuntos Sociales. Madril.

Cortes Alcalá, L., Antón Alonso, F. (2007). La exclusión residencial. Gitanos. Pensamiento y Cultura. 40-41. zk. Junio-octubre 2007ko ekaina-urria. 62.-68. or.

Darinka C. (2007). Integración de los inmigrantes en la Unión Europea y la vivienda social: Herramientas para los promotores de vivienda social. CECODAS. European Social Housing Observatory. Honako honetan eskuragarri: <http://www.a-v-s.org>

Eusko Jaurlaritz. (2009). El régimen de alquiler en la comunidad autónoma de Euskadi. Observatorio Vasco de la Vivienda Retrieved from www.garraioak.ejgv.euskadi.net/...alquiler/.../Informe_Alquiler_2008.pdf

Eusko Jaurlaritza. (2010). Evaluación del servicio vasco de vivienda Etxebide: Encuesta 2010 a personas demandantes de vivienda protegida inscritas en el registro. Vitoria-Gasteiz: Observatorio Vasco de la Vivienda.

Galster, G. (1990) "Racial Discrimination in Housing Markets during the 1980s: A Review of the Audit Evidence." *Journal of Planning Education and Research* 9(3): 165–75.

Gimenez, C., Malgesini, G. (2000). Guía de concepto sobre migraciones, racismo e interculturalidad, Catarata. Madrid.

INE (2001) Censo de Población y Vivienda. Instituto Nacional de Estadística. Disponible en <http://www.ine.es>

JCSHR. Joint Center of Scottish Housing Research (2004). Medidas políticas para asegurar el acceso a una vivienda digna de los inmigrantes y las minorías étnicas

Kim, B., Horowitz, L.M. (1991) Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol 61(2), Aug 1991, 226-244

Kinder, D.R. eta Sears, D.O. (1981). Prejudice and politics: symbolic racism versus racial threats to the good life. *Journal of Personality and Social Psychology*, 40, 414-431

Kothari, M. (2006). Informe del Relator Especial sobre una vivienda adecuada como elemento integrante del derecho a un nivel de vida adecuado. Honako honetan eskuragarri: <http://www.ap.ohchr.org>

Leralta O. (2005). Ser Inmigrante: Factor de Riesgo en el Acceso a la Vivienda. *Documentación Social*, 138. zk. 162.-163. or.

McConahay, J.B. (1986). Modern racism, ambivalence and the modern racism scale, En J.F. Dovidio y S.L. Gaertner (Eds.), *Prejudice, Discrimination and racism*. New York: Academic Press

Molero, F., Navas, M.S., Morales, F. (2001) Inmigración prejuicio y exclusión social. Reflexiones en torno a algunos datos de la realidad española. *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 1. Lib. (1), 11.-32. or.

ONU (2005). Las dimensiones del racismo. Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos (ACNUDH). New York. HR/PUB/05/04

Salazar, M.C. (ed.) (1992) *La investigación – acción participativa: inicios y desarrollos*. Biblioteca de Educación de Adultos, 6. zk., Ed. Popular, Madrid.

Solé, C. eta Flaquer, LL. (2005). El uso de las políticas sociales por las mujeres inmigrantes. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Secretaría General de Políticas de Igualdad. Honako honetan eskuragarri: <http://www.mtas.es/mujer>

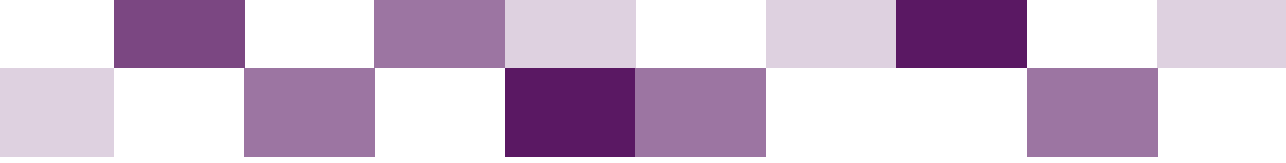

Ubero, R., Oliver, J., Gallardo, G. eta Sánchez, A. (2000) Los inmigrantes y sus dificultades para acceder a una vivienda ¿abrimos puertas a la integración? Ofrim Suplementos, 11.-26. or.

Wienk, E., Clifford E., John C. Simonson, eta Frederick J. Eggers. (1979). Measuring Discrimination in American Housing Markets: The Housing Market Practices Survey. Washington, D.C.: U.S. Department of Housing and Urban Development.

Wieviorka, M. (2009) El racismo. Una introducción. Gedisa. Bartzelona

Yinger, J. (1998) Testing for discrimination in housing and related markets en Fix, M., Turner, M. (eds) A national report card on discrimination: The role of testing. Honako honetan eskuragarri: <http://www.urban.org>

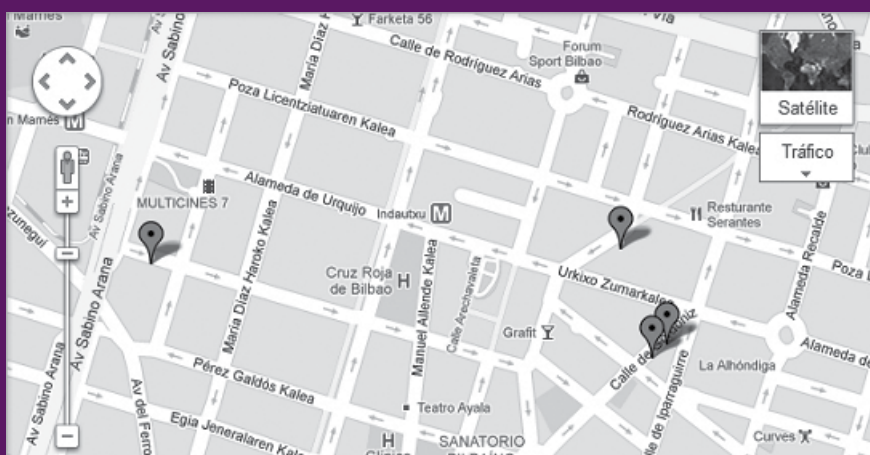

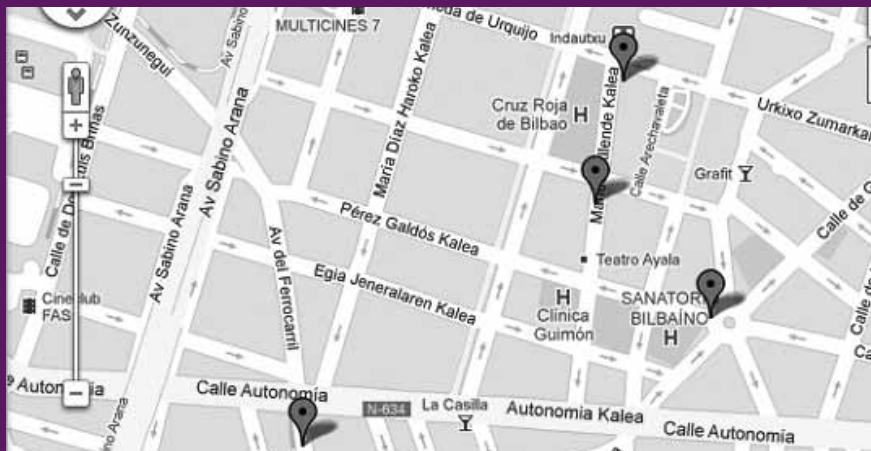
Eranskinak

I. ERANSKINA

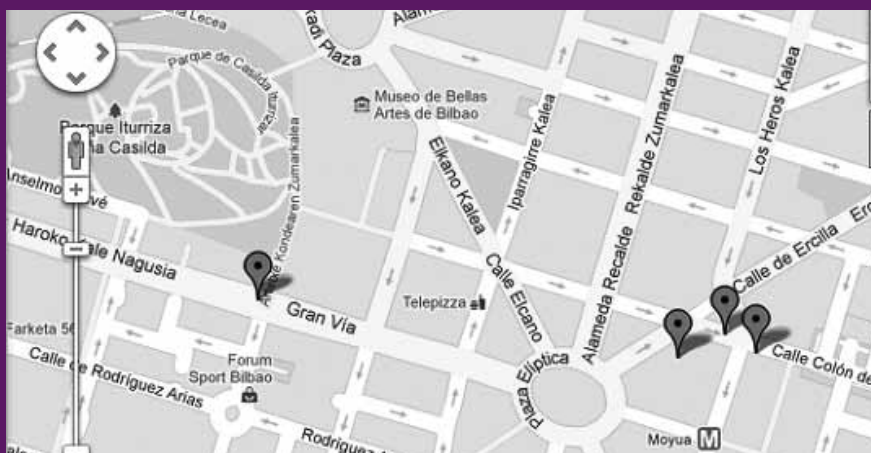
ERDIALDEKO TALDEA

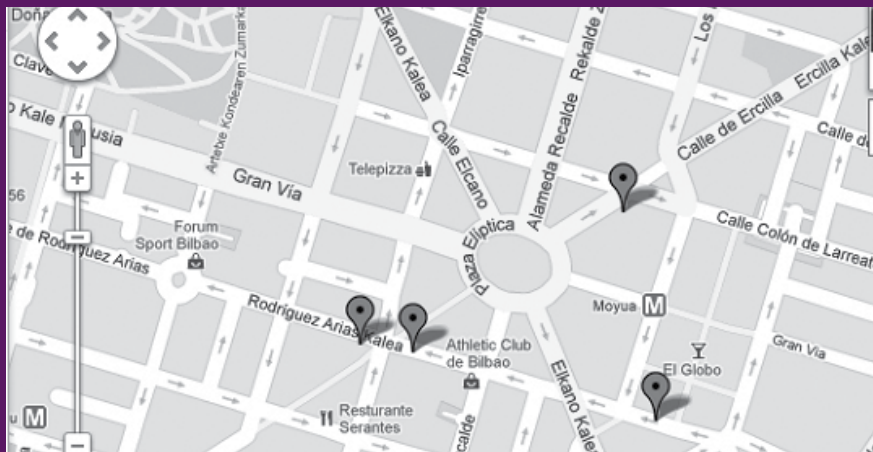
INDAUTXUKO TALDEA

MOYUAKO TALDEA

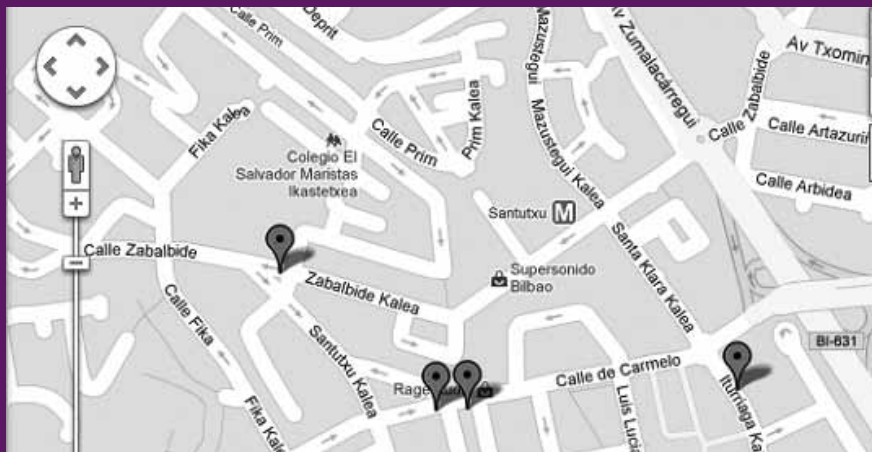
RODRIGUEZ ARIASEKO TALDEA

ALDE ZAHARREKO TALDEA

SANTUTXUKO TALDEA

DEUSTUKO TALDEA

II. ERANSKINA

Nombre: [REDACTED]	Sexo: V	Ficha 1
Testigo moral:	Rasgos Fenotipicos: Afr. Subs.	
Coordinadora: [REDACTED]		

Recomido: DEUSTO / Inmobiliaria [REDACTED]		Pisos ofrecidos:		
		Lugar/Bairro/Distrito:	Precio:	Tamaño/M ² Habit. Otros:
Reconoce no alquilar algunos pisos a inmigrantes.				
Pide o pregunta por permiso residencia / trabajo.	1º			
Pregunta si tiene trabajo y/o cuánto gana.	2º			
Pide nóminas.	3º			
Pide aval bancario.	4º			
Fianzas / Adelantos.	5º			
Pregunta por el nº de personas que va a haber en el piso.	6º			
Pregunta por la procedencia.	7º			
Pregunta si tiene hijos.	8º			
	9º			

DESARROLLO DE LA ENTREVISTA: